

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ BAŞKAHRAMANLARIN
YAŞADIKLARI ÇATIŞMALARI ÇÖZME YÖNTEMLERİNİN
İNCELENMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hazırlayan
Candan ŞENER

Danışman
Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU

Haziran-2018

Kırıkkale

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARINDAKİ BAŞKAHRAMANLARIN
YAŞADIKLARI ÇATIŞMALARI ÇÖZME YÖNTEMLERİNİN
İNCELENMESİ
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Hazırlayan

Candan ŞENER

Danışman

Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU

Haziran-2018

Kırıkkale

KABUL-ONAY

Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU danışmanlığında Candan ŞENER tarafından hazırlanan “Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim dalında Yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2018

Prof. Dr. Mustafa BALCI (Başkan)

Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU

Doç. Dr. Salim PİLAV

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Ödüüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi*” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

25.06.2018

Candan ŞENER

ÖN SÖZ

Türk çocuk edebiyatının ödül alan on üç çocuk kitabındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemleri araştırma kapsamında incelenmiştir. Birey, çocukluk dönemlerinde model alma yöntemini sıklıkla kullanmaktadır. Çocuklar okudukları kitaplardaki başkahramanın özelliklerini örnek alabileceği gibi başkahramanın karşılaştığı çatışmalara ürettiği çözüm yollarını da kendisi benzer çatışmalar yaşadığında örnek alabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı örneklem olarak belirlenen edebi eserlerde kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmaların yanı sıra, kişi-kişi, kişi-doğa, kişi-toplum çatışmaları ile bu çatışmaları çözme yöntemlerini belirlemektir. Böylece çocuk okurun, hayata nasıl hazırlandığına yönelik birtakım çıkarımlarda bulunmak mümkün olacaktır.

Araştırma, altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma problemi, amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımlar verilmektedir. İkinci bölümde çocuk edebiyatı, çocuğun okuduğu kitaplardaki başkahraman ile ilişkisi ve ilgili araştırmalar yer almaktadır. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi, evrenini, örnekleme, verilerinin toplanması ve çözümlenmesine yönelik bilgiler sunulmaktadır. Dördüncü bölümü çocuk kitaplarının belirlenen ölçütlere göre incelenmesi oluşturmaktadır. Beşinci bölüm bulgular ve yorum; altıncı bölüm ise sonuç ve önerileri içermektedir.

Bu zorlu süreçte yanımda olanlara teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca ilgisi, içtenliği ve desteklerini benden esirgemeyen, tez çalışmamı sürdürürken fikirleriyle beni aydınlatan, akademik birikimleriyle beni yönlendiren biricik değerli hocam sayın Doç. Dr. Deniz MELANLIOĞLU'na, alanlarındaki bilgilerinden faydalanmamızı sağlayan hocam Doç. Dr. Salim PİLAV'a, hedef belirlememde yardımcı olan Arş. Gör. Suphi Güneş ALAMDAR hocama ve değerli Arş. Gör. Fatih ARSLAN hocama teşekkür ederim.

Annem Bahar ŞENER'e ve babam Erdal ŞENER'e, maddi ve manevi desteklerini benden esirgemedikleri için ve her zaman yanımda oldukları için teşekkür ederim. Arkadaşım Şule CANBOLAT'a ve değerli bilgisayar öğretmeni Ramazan KARAKÖSE'ye tüm destekleri için teşekkür ederim.

Candan ŞENER

Kırıkkale, Haziran, 2018

ÖZET

Şener, Candan, "Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2018.

Bu çalışmada, ödül alan on üç yerli çocuk kitabı ile bu kitaplardaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları hangi yöntemlerle çözdüklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Betimsel çözümlene ve betimsel yöntemlerin kullanıldığı çalışmada araştırmanın evrenini internetteki tanıtımlarla ödül aldığı belirtilen, ödül alan yerli çocuk kitapları oluşturmuştur. Bu çalışmada ödül alan kitapların 1984-2014 yılları arasında ödül alması ve 9-12 yaş grubu çocuklarına hitap etmesi ölçütü getirilmiştir. Kitaplardaki başkahramanların, çocuğun çatışma çözme becerisi üzerinde etkili olabileceği varsayılarak ödüllü çocuk kitaplarında yer alan başkahramanların yaşadıkları çatışmaları hangi yöntemlerle çözdüklerini ortaya koymayı hedefleyen araştırmanın örneklemini, Behiç Ak-Yaşasın *Ç Harfi Kardeşliği*, Kemal Özer-*Çocukluk Anayurdum*, Feyza Hepçilingirler-*Türkü Çocuk*, Mustafa Asoğlu-*Hoşçakal Akdeniz*, Mehmet Atilla-*Parktaki Gergedanlar*, Nazlı Eray-Frej *Apatmanı'nın Esrarı*, Aslı Der-*Büyük Tuzak*, Koray Avcı Çakman-*Almarpa'nın Gizemi*, Muharrem Buhara-*İnternet Canavarı*, İsmet Bertan-*Hızlı Tosbi*, Gülten Dayıoğlu-*Dünya Çocukların Olsa*, Cahit Uçuk-*Türk İkizleri*, Gülten Dayıoğlu-*Parbat Dağı'nın Esrarı* adlı toplam 12 yazarın 13 kitabı oluşturmuştur.

İfade edilen kitapların incelenmesi sonucu elde edilen bulgular, başkahramanların çatışmaların çözümünde inandırıcı olduğu, ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların daha çok açık ve hareketli karakterlerden seçildiği, başkahramanların en çok kişinin kendisiyle olan çatışmaları yaşadığı ve bu çatışmaların bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabasından oluştuğu tespit edilmiştir. Çatışmaların çözümünde başkahramanların daha çok etkin konumda oldukları belirlenmiştir. Ayrıca başkahramanların yaşadığı çatışmaları genellikle akıl yürüterek çözdüğü saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, çocuk edebiyatı, edebî nitelikli çocuk kitabı, karakter, başkahraman, çatışma, çatışma çözme, betimsel çözümlene.

ABSTRACT

Şener, Candan, " Examination of Conflict Resolution Methods of the Lives of the Protagonists in the Awarded Children's Books ", Master Thesis, Kırıkkale, 2018.

In this study, it was aimed to reveal the ways in which the conflicts experienced by the heroes of these books with the thirteen indigenous children's books that were awarded.

In the study in which descriptive analysis and descriptive methods were used, the award-winning native children's books were awarded, which indicated that the researcher's universe was awarded with the presentations on the internet. In this study, the awarded books were awarded awards from 1984 to 2014 and addressed to children aged 9 to 12 years. Assuming that the protagonists in the book may have an impact on the child's ability to solve conflicts, the sample of the research aimed at revealing the ways in which the protagonists in the award-winning children's books resolve the conflicts they have experienced is described by Behiç Ak-*Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği*, Kemal Özer-*Çocukluk Anayurdum*, Feyza Hepçilingirler-*Türkü Çocuk*, Mustafa Asoğlu-*Hoşçakal Akdeniz*, Mehmet Atilla-*Parktaki Gergedanlar*, Nazlı Eray-Frej *Apatmanı'nın Esrarı*, Aslı Der-*Büyük Tuzak*, Koray Avcı *Çakman-Almarpa'nın Gizemi*, Muharrem Buhara-*İnternet Canavarı*, İsmet Bertan-*Hızlı Tosbi*, Gülten Dayıoğlu-*Dünya Çocukların Olsa*, Cahit Uçuk-*Türk İkiizleri*, Gülten Dayıoğlu-*Parbat Dağı'nın Esrarı*.

Findings after the examination of the books revealed that the protagonists were convincing in the solution of the conflicts, the protagonists in the award-winning children's books were chosen from the more open and dynamic characters, the protagonists most often had conflicts with themselves, and these conflicts were in an effort to reveal a mystery. It has been determined that the protagonists are more active in the solution of the conflicts. It also has been found that the protagonists have often solved conflicts by reasoning.

Key words: Turkish education, children's literature, literary children's book, character, heroine, conflict, conflict resolution, descriptive analysis.

TABLolar VE ŞEKİLLER

Şekil 1. Çatışma özme Stratejileri.....	25
Çizelge 1. Çatışma Türleri ve çatışmaların Gruplandırılması.....	35
Çizelge 2. Başkahramanın Yaşadığı çatışmalar ve çatışmaları özme Yöntemleri.....	36
Çizelge 3. Ali Hoşgörü'nün Özellikleri.....	40
Çizelge 4. Başkahramanın (Ali Hoşgörü) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	41
Çizelge 5. Kemal Özer'in Özellikleri.....	55
Çizelge 6. Başkahramanın (Kemal Özer) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	57
Çizelge 7. Barış'ın Özellikleri.....	62
Çizelge 8. Başkahramanın (Barış'ın) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	63
Çizelge 9. Elif'in Özellikleri.....	82
Çizelge 10. Başkahramanın (Elif'in) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	83
Çizelge 11. Mimar Okan'ın Özellikleri.....	90
Çizelge 12. Ezgi'nin Özellikleri.....	91
Çizelge 13. Hırçın Kemal'in Özellikleri.....	92
Çizelge 14. Başkahramanın (Mimar Okan'ın) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	93
Çizelge 15. Başkahramanın (Ezgi'nin) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	96
Çizelge 16. Başkahramanın (Hırçın Kemal'in) Yaşadığı çatışmalar / çatışmaları özme Yöntemleri.....	100

Çizelge 17. Nazlı'nın Özellikleri.....	105
Çizelge 18. Osman'ın Özellikleri.....	105
Çizelge 19. Başkahramanın (Nazlı'nın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	106
Çizelge 20. Başkahramanın (Osman'ın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	111
Çizelge 21. Şeroks'un Özellikleri.....	113
Çizelge 22. Başkahramanın (Şeroks'un) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	114
Çizelge 23. Kaan'ın Özellikleri.....	121
Çizelge 24. Başkahramanın (Kaan'ın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	122
Çizelge 25. Sezai'nin Özellikleri.....	129
Çizelge 26. Başkahramanın (Sezai'nin) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	131
Çizelge 27. Tosbi'nin Özellikleri.....	135
Çizelge 28. Başkahramanın (Tosbi'nin) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	136
Çizelge 29. Avampakalı Bilgin'in Özellikleri.....	143
Çizelge 30. Başkahramanın (Avampakalı Bilgin'in) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	144
Çizelge 31. Parlak'ın Özellikleri.....	149
Çizelge 32. Durak'ın Özellikleri.....	150
Çizelge 33. Başkahramanların Beraber Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	151

Çizelge 34. Başkahramanın (Parlak'ın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	152
Çizelge 35. Başkahramanın (Durak'ın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	153
Çizelge 36. Genç Bilgin'in Özellikleri.....	156
Çizelge 37. Başkahramanın (Genç Bilgin'in) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri.....	157
Şekil 2. Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Karakter Özellikleri.....	163
Şekil 3. Başkahramanların Yaşadıkları Çatışma Türleri.....	164
Şekil 4. Kişinin Kendisiyle Çatışması.....	165
Şekil 5. Kişi-Kişi Çatışması.....	166
Şekil 6. Kişi-Doğa Çatışması.....	167
Şekil 7. Başkahramanın Çatışma Çözmedeki Yeri.....	168
Şekil 8. Başkahramanın Çatışmayı Etkin Olarak Çözme Yöntemleri.....	169
Şekil 9. Başkahramanın Çatışmayı Edilgin Olarak Çözme Yöntemleri.....	170
Şekil 10. Başkahramanın Çatışmayı Etkin ve Edilgin Olarak Çözme Yöntemleri..	171

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
TÜRKÇE ÖZET SAYFASI.....	II
İNGİLİZCE ÖZET (ABSTRACT) SAYFASI.....	III
TABLolar VE ŞEKİLLER.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII
I. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.1.1. Problem Cümlesi.....	2
1.2. Amaç.....	2
1.3. Önem.....	3
1.4. Sayıtlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar.....	5
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Çocuk Edebiyatı.....	7
2.2. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Katkısı.....	9
2.2.1. Bilişsel Gelişimine Katkısı.....	10
2.2.2. Kişilik Gelişimine Katkısı.....	11
2.2.3. Duygusal Gelişimine Katkısı.....	12
2.2.4. Sosyal Gelişimine Katkısı.....	13
2.2.5. Dil Gelişimine Katkısı.....	14
2.2.6. Çatışma ve Problem Çözme Becerisine Katkısı.....	15
2.3. Çocuk Edebiyatında Karakter / Kahraman ve Özellikleri.....	17

2.3.1. Açık (Geliştirilmiş) Karakter.....	19
2.3.2. Kapalı (Geliştirilmemiş, Düz) Karakter.....	19
2.3.3. Hareketli (Değişen) Karakter.....	20
2.3.4. Durağan (Değişmeyen) Karakter.....	20
2.4. Çocuğa Seslenen Edebî Metinlerde Başkahraman ve Çocuk İlişkisi.....	20
2.5. Çatışma Kavramı.....	21
2.5.1. Çatışmanın Özellikleri.....	22
2.5.2. Çatışma Çözme Yöntemleri.....	23
2.5.3. Çatışma Çözmede Temel Beceriler.....	27
2.5.4. Çocuk Edebiyatında Çatışma Türleri.....	28
2.5.4.1. Kişi - Kişi Çatışması.....	29
2.5.4.2. Kişinin Kendiyle Olan Çatışması	29
2.5.4.3. Kişi - Doğa Çatışması.....	30
2.5.4.4. Kişi -Toplum Çatışması.....	30
2.6. Başkahramanın Çatışmadaki Yeri.....	31
2.7. Konuyla İlgili Araştırmalar.....	31
III. YÖNTEM.....	33
3.1. Çalışma Kümesi.....	33
3.2. Verilerin Toplanması.....	34
3.3. Verilerin Analizi.....	34
IV. ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARININ İNCELENMESİ.....	38
4.1. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği.....	38
4.2. Çocukluk Anayurdum.....	55

4.3. Türkü Çocuk.....	61
4.4. Hoşça Kal Akdeniz.....	81
4.5. Parktaki Gergedanlar.....	88
4.6. Frej Apartmanının Esrarı (Nazlı ile Osman'ın Maceraları).....	103
4.7. Küçük Cadı Şeroks 2 Büyük Tuzak.....	112
4.8. Almarpa'nın Gizemi.....	120
4.9. İnternet Canavarı.....	129
4.10. Hızlı Tosbi.....	135
4.11. Dünya Çocukların Olsa.....	142
4.12. Türk İkizleri.....	148
4.13. Parbat Dağı'nın Esrarı.....	155
V. BULGULAR.....	163
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	172
6.1. Sonuçlar.....	172
6.2. Öneriler.....	173
KAYNAKÇA.....	175

I. GİRİŞ

Bu bölümde problem, problem cümlesi, amaç, önem, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem

Edebiyat bireyin dilsel, zihinsel, kişisel, toplumsal gelişimine katkı sağlayan sanat dalıdır. Bu yönüyle edebî metinler kişiye kendisini ve çevresini algılama ve alımlama olanağı sağlar. Sever (2007: 44) edebiyat, çocuk ve çocuk edebiyatı kavramlarının bilimsel çalışmaların tanıklığında açıklanması gerektiğini vurgular. Çocuk edebiyatını birçok yönden tanımlarken bu kavramın, çocuk gerçekliğini önemsemesini, çocuğa duyarlılık kazandırmasını ve çocuğun okuma kültürünü geliştirecek nitelikte olmasını sağlayan edebî nitelikli metinlerle ilişkilendirilerek açıklanması gerektiğini dile getirir.

Çocuğa seslenen edebî metinler çocuğu geleceğe hazırlarken onun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olmalıdır. Bunun için çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi ve güven duygusu konularının yanında; iyilikte bulunmak, yardımlaşmak, hoşgörölü olmak gibi insanî değerleri uyandıracak konular da ele alınmalıdır. Bunu yaparken öğütleyici ve doğrudan bilgi verici olmak yerine çocuğun sorgulamasına ve çıkarımında bulunmasına yönelik fırsatlar sunmalıdır. Edebî nitelikli çocuk kitaplarında verilen olumlu örneklerle başkahramanla özdeşim kuran çocuk, kendisinin ve tanıdığı çevresinin dışında da bir hayatın olduğunun farkına varacak, toplumsal gelişimini daha sağlıklı bir şekilde tamamlayacaktır. Başkahramanların yaşadıkları çatışmalar içinde geçen ve çocukta olumlu duyguların gelişmesine olanak sağlayan ait olma ve kabul görme duygusu, çocuğun ruhsal gelişimini destekleyecektir. Bu açıdan bakıldığında yarının büyüklerine dil bilinci, yaşama sevinci, öğrenme isteği, merak duygusunu yerleştirmek için onları iyi kitaplarla tanıştırmak gerektiği ifade edilebilir. Kantemir (1979:191) bu konu ile ilgili düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir: "Bugün "muzur yayınları" diye nitelenen yalnız kazanç sağlama amacı güden ve hiçbir eğitici, öğretici ve sanat değeri olmayan yayınlardan çocuklarımızı korumak için bunların karşısına, her yönüyle, baskı mizanpaj kâğıt, resimleme, kapak dil ve anlatım (biçim ve içerik) yönünden edebî değeri olan yayınlar çıkarmak suretiyle çıkmalı, zararlı etkiler yok edilmelidir."

Kantemir (1979: 192)'in "muzur yayınlar" diye tabir ettiği edebî değeri olmayan yayınlardan okuru uzaklaştırmak için yazarların çocuk edebiyatına hitap eden farklı türlerde nitelikli eserler vermeleri için onları özendirmek ve harekete geçirmek gerektiği düşünölmektedir. Bunun için de yazarların katılımının desteklendiği ödöüllü yarışmalar düzenlenmesi sağlanabilir. Aksoy (2009:208) da bu tür ödöüllerin çocuk edebiyatı alanına katkı sağladığı görüşündedir.

Cenap şahabettin'in "Güzel bir kıyafet iyi bir tavsiye mektubudur." sözünden hareketle ödöl almış çocuk kitaplarının türünün en güzel örneklerini yansıttığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle türünün nitelikli örnekleri arasında olduğu düşünölen ödöüllü çocuk edebiyatı kitaplarındaki çatışmalar, çocuklarda çatışma çözme becerisini etkileyen değişkenler dikkate alınarak incelenmiştir. Çünkü çocuğun okuduğu edebî metinlerdeki çatışmaların çözüm yolları o edebî eserin niteliği ile ilgilidir. Bu nedenle araştırmanın problemini ödöüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerini belirleme oluşturmaktadır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Ödöüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanlar, yaşadıkları çatışmaları nasıl çözmektedir?

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı Türk çocuk edebiyatının ödöl almış edebî nitelikli çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları nasıl çözdüklerini belirlemektir.

Bu amacı gerçekleştirebilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türk çocuk edebiyatının ödöl almış çocuk kitaplarındaki başkahramanlar hangi tür çatışmaları yaşamaktadır?
2. Çatışmalar hangi nedenlerden kaynaklanmaktadır?
3. Çatışmaları çözmek için hangi yöntemler kullanılmaktadır?

4. Türk çocuk edebiyatının ödül almış çocuk kitaplarındaki başkahramanların karakter özellikleri nasıldır (açık, kapalı, hareketli, durağan)?
5. Kahraman, sorununu, zorlukları aşarak mı çözmektedir?
6. Çatışmalardaki üzücü olaylar aşırı duygusallık yaratmakta mıdır?
7. Çatışmalarda merak ögesi zayıf mı, abartılmış mıdır?
8. Çatışmanın çözümünde şansın, rastlantının veya olağanüstü gücün etkisi var mıdır?
9. Çatışmanın çözümü inandırıcı mıdır?
10. Çatışmanın çözümü çocukların sevgi ve özgürlük gereksinimine uygun mudur?
11. Çatışmanın çözümü, insana, topluma ve doğaya saygılı mıdır?
12. Çatışmalar çocuklarda okuma ilgisi ve isteği uyandırabilecek nitelikler taşımakta mıdır?
13. Başkahramanın çatışmayı çözmeye izlediği yol günlük hayatta okurun karşılaştığı sorunları çözmesi için farklı çözüm önerileri sunabilecek nitelikte midir?
14. Çatışmalar nasıl sonuçlanmaktadır?

1.3. Önem

İnsanlar iletişim kurarken dinlediklerini ve okuduklarını anlar, anladıklarını yaşantılarıyla harmanlayıp konuşarak ya da yazarak kendilerini ifade eder. Dört temel dil becerisi denilen dinleme, okuma, konuşma ve yazma birbiriyle doğrudan bağlantılı dil becerileridir. İnsanlar arasında sağlıklı ilişkiler kurulması ve insanların gerek kendisiyle gerekse başka insanlarla, toplumla ya da doğayla çatışmalarının olumlu çözümlenmesi adına çocukluktan itibaren sağlıklı iletişim kurabilmek için dil becerilerinin birbirine paralel olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Çocukların yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara etkili çözümler geliştirebilmelerinin bir yolu onları farklı ve çözebilecekleri türden sorunlarla karşılaştırmaktır. Farklı sorunlar ve çözüm şekilleri içeren yazınsal ürünler bu

anlamda çocukların sorun çözme becerileri üzerinde etkili olabilmektedir (Luke ve Myers, 1994).

Karakuş (2005)'a göre 7-12 yaş grubu çocukları devamlı aileleri, yakınları, arkadaşları ve öğretmenleri tarafından takdir edilmek ister. Bu yaş grubu çocukları, yeteneklerini ispatlamak ve kendilerini göstermek için yoğun çaba sarf eder. Bunun yanı sıra bu çocuklarda baş kaldırma ve saldırganlık gibi bazı olumsuz özelliklere de rastlanabilir. İdeal kahraman yaratma; erkeklerin babayı, kızların anneyi kahraman gibi görmesi; hatta dışarıdan kahramanlar bulma gibi bir düşünce bu dönemde bariz bir şekilde görülür. Dolayısıyla çocukların özdeşim kuracağı kahramanlara çocuklara seslenen edebî türlerde rastlanması çocukların hayal dünyasının gelişimi için de oldukça önemlidir. Çocukların saldırganlık, baş kaldırma gibi olumsuz özellikler uyandıran çevredeki kötü uyaranlara karşı onun fiziksel, sosyal, duygusal özelliklerini de dikkate alan çocuğun gelişimine uygun olarak hazırlanmış bir edebî eserdeki kahraman; çocukta, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik, çalışkan olma gibi olumlu davranışların gelişmesini de sağlayacaktır.

Çocuğun geleceğe ilişkin idealleri yönünden roman veya hikâye kahramanları etkili olabilir. Bazen, kendisine okunan masaldaki kahramanın yerine kendisini koyan çocuk, bazen de masala kendi hayal dünyasından yeni kahramanlar, yeni olaylar ekleyerek onu zenginleştirir. Böylece edebiyat ürünlerinden faydalanabilen çocuk, kendi yaşantısının dışındaki pek çok konu ve olayla tanışmak, onların üzerinde düşünmek ve bu olayların muhtemel çözümlerini bulabilmek imkânını kazanır (Şirin, 2000: 177-178). Çocuğun hayatında gerçekleşen çatışmaların benzerini, okuduğu kitaplardaki kahramanların da yaşıyor olduğunu görmesi başkalarıyla duygudaşlık yaşayabilmesine olanak tanımaktadır. Böylelikle gelecekte kişilere, olaylara, düşüncelere karşı ilgili, duyarlı ve yaşadıkları sorunlara karşı çözüm odaklı bireyler yetişmiş olacaktır.

Bu çalışmada çocukların okudukları ödüllü çocuk edebiyatı kaynaklarında öykündükleri başkahramanların çatışmaları çözme yöntemlerinin belirlenmesiyle çocuklara yaşadıkları çatışmaları çözme becerisi kazandırılmasında çocuk edebiyatının rolünü ortaya koymada bir bakış açısı sunacaktır.

1.4. Sayıtlar

1.Ödüllü çocuk kitaplarında yer alan başkahramanların çatışma çözme yöntemleri; çocuğun kendisiyle, kişilerarası, doğayla ve toplumla yaşadığı çatışma çözme yöntemlerini etkilemektedir.

2. Çocuk edebiyatını destekleme açısından ödül alan kitapları, türünün en güzel örneklerini yansıtmaktadır (1984 yılında Alman Yayıncılar Birliği tarafından Gençliğe Yarın Umudu Veren Üç Yüz Kitap seçkinde, 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Ödülü, 1989 İzmir Büyükşehir Belediyesi Çocuk Romanı Ödülü, 1990 yılında Altın Kitaplar Ödülü, 1991 Çocuk Vakfı Çocuk Edebiyatı Ödülü, Ankara Üniversitesi ÇOGEM Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Roman Ödülü, 2004 TUDEM Edebiyat İkincilik Ödülü, IBBY Onur Listesi 2010 Yazar Adayı Ödülü, 2010 Mehmet Fuat Yayıncılık Ödülü, 2006-2014 yılları arasında Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneğinden farklı dallarda ödül almış toplam 13 yerli çocuk kitabı)

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma;

1. Sadece Türk çocuk edebiyatının ödül almış edebî nitelikli çocuk kitapları,
2. 1984 - 2010 yıllarında farklı edebiyat ödüllerine layık görülen ve 2006 - 2014 yılları arasında ÇGYD ödül töreninde ödül alan 13 yerli çocuk kitabı,
3. 9-12 yaş aralığı çocuklarına seslenen ödüllü çocuk kitapları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Başkahraman: Bir eserde başrolü oynayan kişi, başkişi.

Çatışma: 1. Aynı anda ortaya çıkan birbirine karşıt ya da eşit derecede çekici dilek ve isteklerin bireyde yarattığı ruhsal durum. 2. Olay dizisinin gelişmesinde basamakları ortaya çıkaran kişiler arasındaki iç ve dış çatışmalar.

Kişilerarası Çatışma: En az kişi arasında ortaya çıkan anlaşmazlık ya da çekişme.

Özdeşim: Kişinin, başka birinin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini; inanç ve değerlerini benimseyip kendi kişiliğinin bir parçası durumuna getirmesi.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı hakkında bilgi verirken öncelikle çocuk edebiyatının temelini oluşturan çocuk ve çocuğa seslenen eserlerden meydana gelen çocuk edebiyatının tanımını yapmak bir gereklilik olarak görülebilir. Konu ile ilgili tanımlar genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

Çocuk 1. *isim* küçük yaştaki erkek veya kız. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3. Bebeklik ile erginlik arasında gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. 4. Genç erkek. 5. Büyükler arasında daha az yaşlı olan kişi (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

Çocukluk çağı, insan ömrünün 2-14 yaşları arasında geçen gelişme dönemi (Oğuzkan, 2006: 2).

Edebiyat 1. *isim* düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın. 2. Bir bilim kolunun türlü konuları üzerine yazılmış yazı ve eserlerin hepsi, literatür (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

Çocuk ve edebiyatın birlikte anılması tarih bakımından 17. yüzyıla dayandırılabilir. İlk defa İngiltere’de bu iki kavram birlikte kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde ise çocuk edebiyatı 19. yüzyıl gibi daha geç bir süreçte değer görmüştür.Şirin (1987: (I), 48) bu gecikmişliği "Çocuk yazını geleneği bizde, Avrupa ülkelerine bakışla henüz çok yeni." şeklinde vurgulamaktadır. Çocukların ve yetişkinlerin ilgi ve ihtiyaçlarının aynı olamayacağı gibi yaşamı algılama ve anlama durumları da farklı olacağından çocuklara hitap eden eserlerin de onların seviyesine uygun olarak hazırlanması kaçınılmazdır.

Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür (Şirin, 2000: 10). Zaten Kavcar (1999: 5-6)’a göre yazının temel işlevlerinden biri de eğitimle insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. İnsanoğluna, sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede yazın önemli bir görev üstlendiğinden bu işlevine, duyguları geliştirme, duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma da denebilir. Yazın, kişiyi sıgılıktan, bencillikten ve yalnızlıktan kurtarır; ona insanı ve

çevresini tanıtır. İnsanın kendisiyle, başka insanlarla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtır. İşte, bu yansıtma işi, yazının değişmeyen işlevlerinden biridir.

Çocuk edebiyatını, edebiyattan ayrı olarak ele alıp değerlendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Çocuk edebiyatı diğer edebiyat türlerinden ayrılamaz. Aynı edebî değer yargılarından geçer. İyi bir kitabın çocukta edebî temelleri oluşturması beklenir (Şirin, 2000: 43).Çocuk edebiyatında da edebiyatta olduğu gibi okuyucuya olayların, durumların, duygu ve düşüncelerin yansıtılması amaçlanmaktadır. Çocuk edebiyatında edebî değeri yüksek, çocuk gözüyle ve çocuk gerçekliğiyle çocuğu önemseyen, çocukça olmayan bir dil kullanılmalıdır.

Çocuk edebiyatı çocukları eğlendirirken eğiten, olay ve olguları düşünme ve kavramaları için onlara olanak sağlayan, çocukların hayal dünyalarını genişletirken çocuğun hem ruhsal hem de zihinsel olarak gelişmesine katkı sağlayan sanatsal yapıtlardan oluşan edebiyattır.Çocuk edebiyatı çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu, düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar. Masallar, hikâyeler, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler, fen ve doğa olaylarını anlatan yazılar vb. hep bu çerçeve içine girebilir (Oğuzkan, 2000: 2-3).

Çocuk edebiyatı, yetişkinler için üretilen edebiyat ürünleri gibi öncelikle edebiyattır. Ne var ki, hedef kitlesi öteki gruptakilerden çok daha farklı ve özel olduğundan özel bir ilgiye ve titizliğe gereksinim duyar (Dilidüzgün, vd., 2002: 9).Sever (2008) çocukların ilk çocukluk döneminden başlanarak insana ve yaşama ilişkin gerçeklikleri bireysel değer oluşturmalarında çocuk edebiyatının önemli işlevleri olduğunu vurgular. Aslan (2008) ise çocuk edebiyatının işlevlerini yerine getirebilmesi ve çocuğu/genci gerçek yaşama hazırlayabilmesi için çocuklarla buluşturulan yazınsal kitapların; çocuğa seslenmesi, sorunlarına ortak olması, çocuğu yaşamda tanık olduğu "ölüm, hastalık, boşanma, madde bağımlılığı, şiddet, yoksulluk" gibi sorunlardan "çocuğa görelilik" ilkesine uygun olarak haberdar etmesi, kısaca onunla gerçek bir iletişime girmesi gerektiğini dile getirir. Yaşamdaki olumsuz durumların da çocuk kitaplarında işlenmesi gereken konular olduğu ve çocukları bunlardan uzak tutmanın gerçekçi bir yaklaşım olmayacağı görüşündedir.

Çocuk edebiyatında her ne kadar iyiden, güzelden, doğrudan yana olanın çocuklara sezdirilmesi amaçlansa da çocuğun yaşamı boyunca karşılaşacağı olumsuz koşullara, davranışlara, durumlara karşı da hazırlıklı olmasında fayda olacağından

çocuğun gerçekliğine uygun olarak bu tür konulara da yer verilmesi gerekmektedir. Tamamen hayattan kopuk bir edebiyat, çocuğun problem çözme, girişimcilik vb. becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir.

Dilidüzgün (1996)'e göre çocuk edebiyatı çocuğa uygun olmanın da ötesinde düşünce dünyasını geliştirmesi, kültür gelişiminin sağlanması, okuma alışkanlığının kazandırılmasına katkı sağlamalıdır. Çocuk edebiyatı çocuğa okuma sevgisini tattıran, çocuk gerçekliği ile yazılmış çocuklar için üretilen ve yazınsal ve sanatsal değeri olan metinlerden oluşmalıdır.

Çocukların dört temel dil becerilerinin geliştirilip çevresiyle sağlıklı iletişim kurabilmesinde çocuk edebiyatı eserlerinin önemli katkısı vardır. Çocuk edebiyatının en temel görevlerinden biri çocuğa okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuklarda dil bilincinin geliştirilmesi ve kelime hazinelerinin zenginleştirilmesinde çocuk edebiyatı ürünleri doğrudan rol oynar. Örneğin; sözlü edebiyat ürünlerinden olan bilmeceler ve tekerlemeler çocukların dil gelişiminde ve sözcük dağarcığına yeni kelimeler eklenmesinde önemli bir yere sahiptir. Çocuklar okudukları edebî nitelikli çocuk kitaplarından öğrenmiş oldukları kavram ve kelimeleri kullanarak kendilerini daha güzel ifade etme imkânına kavuşacaklardır.

Bütün bu ifade edilenlerden yola çıkarak çocuk edebiyatının hedef kitle olarak çocuklara seslenen, onların ilgi, ihtiyaç, duygu, düşünce, hayal dünyası ve gelişim özelliklerini de dikkate alarak oluşturulan ve çocuğu geleceğe hazırlayan edebî eserlerden meydana geldiği söylenebilir. Çocuk kitapları çocuğa pek çok açıdan katkı sağlayabilir.

2.2. Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimine Katkısı

Okuma alışkanlığı kazanan çocuk bilişsel, zihinsel, duygusal, kişisel, toplumsal ve kültürel alanda kendini geliştirmeye başlar. Okuduğu edebî metinler ile bakış açısını genişletip farklı dünyalara penceresini aralar. Gelişim alanları karşılıklı olarak birbirini etkiler. Örneğin çocuğun zihinsel gelişimi, dil gelişiminin hem etkiler hem de ondan etkilenir. Duygusal gelişim ise diğer tüm gelişim alanlarını etkileyecek önemli bir süreçtir. Sosyal, bedensel, dil, motor, duygusal ve bilişsel gelişimi doğrudan etkiler. Sonuçta çocuğun gelişim özellikleri ayrılmaz bir bütün oluşturur (Yener, 2007: 151).

Çocuk kitaplarının çocuğun gelişimine katkısı açıklanırken, çocuk edebiyatının temel unsurlarını ve bu unsurların çocuk için öneminden bahsetmek gerekmektedir. Çocuk edebiyatı unsurlarından kahraman, başından olaylar geçen kişidir (Özdemir, 2002). Kahramanlar, farklı karakterleri canlandırır. Karakterler ise sanatçının yarattığı, duygu ve düşünceleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek, deneyimiyle ve kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği kişiliklerdir (Sever, 2003).

Çocuklar, onlara seslenen edebî eserlerde karakterler yoluyla kendini ve diğer insanları tanıma fırsatı yakalar. Kendilerinin ve diğer insanların yaşayabileceği olayları kitaplarda arkadaşlık kurduğu kahramanlar sayesinde öğrenir. Çocuklar okudukları kitaplarda tanıştıkları kahramanların yaşadıkları sorunları çözerken izledikleri yollardan, sorunu çözmek için başvurdukları yöntemlerden etkilenir ve kahramanlar gibi onlar da yaşamlarında ya da hayal dünyalarındaki sorunları çözmek için onlara öykünürler.

Çocuk yayınları, eğitici, okuma ve giderek yazma zevkini geliştirici, çocukta olumlu davranış değişikliği yaratıcı nitelikte olmalıdır (Fiziksel, ruhsal, sosyal yönden gelişmeler sağlamalıdır) (Kantemir, 1979: 191). Çünkü çocuklar doğası gereği oynamak, eğlenmek ve yeni şeyler öğrenmek ister (Sever, 2003: 22).

Çocuğa seslenen edebî metinlerin, çocuğun bilişsel gelişimi, kişilik gelişimi, sosyal gelişimi, dil gelişimi, çatışma ve problem çözme becerilerine olan katkısı kısaca şu şekilde özetlenebilir.

2.2.1. Bilişsel Gelişimine Katkısı

Biliş, "1. Canlının, bir nesne veya olayın varlığına ilişkin bilgili ve bilinçli duruma gelmesi, vukuf" olarak tanımlanmıştır (Güncel Türkçe Sözlük, 2018). Biliş, dünyayı tanıma, anlama ve öğrenmeyi içeren tüm zihinsel etkinlikler süreci karşılığı kullanılan bir sözcüktür (Aydın, 2005: 53). Bilişsel gelişim bebeklik çağından yetişkinlik çağına kadar bireyin çevresini algılama ve anlamlandırma süreçlerini içerir.

Nitelikli çocuk kitapları okumayı alışkanlık hâline getiren çocuklar kitaplardaki kahramanlar ile özdeşim kurarak neyin doğru neyin yanlış olduğunu sezinleyeceklerdir. Bu kitaplarla beraber düşünce yapıları oluşacak ve yaşama bakış açıları şekillenecektir.

Çocuk kitapları eğlendirirken öğreten bir niteliğe sahip olmalıdır. Aslan(2007: 190)'a göre Gülten Dayıoğlu, "Kafdağı'nın Ardına Yolculuk" (1998) adlı eserinde çocukları Singapur, Tayland ve Tayland'ın başkenti Bangkok'a, Filipinler'in başkenti Manila'ya, Japonya'ya, Hong Kong'a, Kore'deki Seul kentine götürüp burada yaşayan insanlara özgü kültür, anlayış, gelenek ve göreneklere öğretir. Gülten Dayıoğlu'nun bu eserini okuyan çocuk okur, kendi ülkesi dışında yeni ülkelerin olduğunu, burada yaşayan insanların ve onların kültürü hakkında bilgi edinerek bilişsel gelişimine katkı sağlamıştır. Çocuk kitaplarıyla çocuk birçok olayı, durumu ve mekânı bu örnekte görüldüğü gibi öğrenmiş olur.

Çocukların okudukları kitaplar sayesinde karşılaştırma yapma, farklılık ve benzerlikleri görme becerileri gelişecektir. Metinlerdeki iletiler aynı zamanda düşünme ve eleştirme yeteneği kazanmalarını sağlayacaktır. Okudukları metinlerdeki neden-sonuç ilişkilerini çözümleyebilmek için yorumlama, çıkarımda bulunmaya başlayacaklardır. Tüm bu sayılanlar çocuğa seslenen edebî metinlerin çocuğun bilişsel gelişimine katkısını gözler önüne sermektedir.

2.2.2. Kişilik Gelişimine Katkısı

Kişilik, "1. *isim* Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü, şahsiyet. 2. İnsanlara yakışacak durum ve davranış. 3. *toplum bilimi* Bireyin toplumsal hayatı içinde edindiği alışkanlıkların ve davranışların bütünü."olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

Oğuzkan (1993: 86)'a göre, kişilik, "1. Bireyin, toplumsal çevresi içinde karşılaştığı ve edindiği izlenimlerle oluşturduğu davranış özelliği. 2. Bireyin ruhsal ve toplumsal tepkilerinin tümüne verilen ad. 3. Bir kimsenin kendine göre belirgin bir özelliği olması durumu"dur.

Kavcar (1999: 4)'a göre ise "Kişilik gelişmesi, her insanın kendi eğilimlerine, yeteneklerine göre gelişmesi, hayatta karşılaştığı yeni şartlara göre izleyeceği yolu kendisinin seçmesi." demektir. Böyle bir hayat ve eğitim anlayışı, insanda çok çeşitli

duyma, düşünme ve hareket etme bilincinin bulunmasını gerektirir. İşte edebiyat bu bilinci uyandırmaya yarayan araçların başında gelir.'

Çocukta kişilik gelişimi ailede başlar. Yakın çevre ve okul bunu şekillendirir. Ayrıca bireyin çocukluk döneminde okuduğu edebî eserler de kişiliğinin oturmasında büyük rol oynamaktadır. Çocukların önemsedikleri kişilerin duygu, düşünce ve davranışlarını benimseyip kendilerine özgü davranışlara dönüştürdüğü bir dönemde, kitaplar yarattığı kahramanlarla, öykünebilecek eylemleri, çocukları da benzer davranışları yinelemeye isteklendirir. Bu süreç, çocuklara kendilerini tanımasını, önemli olduklarına inanmaları, başkalarına saygı duymaları gibi kişilik gelişimi için önemli olan yaşantıları edinme olanağı yaratır (Sever 2003: 48).

Çocuklar okudukları kitaplarla birlikte kendi özelliklerinin farkına varır ve başkaları ile kendi arasındaki benzer ve farklı özellikleri anlamlandırır. Kendinden farklı olana saygılı ve hoşgörülü olması gerektiğini sezinler. Çocuklar edebî metinlerde yer alan kahramanların yerine kendini koyarak onlara öykünür. Öykündükleri kahramanların yerine kendilerini koyarak kendi özelliklerinin yani ilgi ve yeteneklerinin farkına varır. Böylece diğer insanlarla kurduğu iletişim ve etkileşimde empati sürecini başlatmış olur. Yeri gelir onların acısıyla üzümler yer gelir onların sevincini paylaşırlar. Çocuk böylece kişilik özelliklerini geliştirip hem kendine hem de topluma faydalı birey olma yolunda emin adımlarla ilerler.

2.2.3. Duygusal Gelişimine Katkısı

Duygu, "1. *isim* Duyularla algılama, his. 2. Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim. 3. Önsezi. 4. Nesnelere veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği. 5. Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik" olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

"Sezmek; açık bir kanıt olmaksızın olmuş veya olacak bir şeyi anlamak, kestirmek, hissetmek olarak ifade edilebilir. Duygusal gelişim, kişinin yaşamaya, yaptığı işe yönelik olan sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi özelliklerin kapsar (Demirel 1987: 50). Öztürk (2001: 291)'e göre "İnsanın düşünsel, bilişsel yanı ne denli gelişirse gelişsin, duygular olmadan insan mutluluğu, yaratıcılığı, sanatı vb. kalmaz."

İnsanın gelişim evrelerinde duygusal gelişimin ayrı bir yeri vardır. Duymanın, görmenin, hareket etmenin ötesinde düşünebilen, sorgulayabilen bir varlık olan insan duyguları sayesinde hayatına yön verir.

Çocuklar duygusal gelişimlerine aileleri ile iletişim ve etkileşim hâlinde olmalarıyla başlar. Çocukların aile içindeki yaşantısı duygusal gelişiminin temelini oluşturur. Çocukluk çağında yaşananlar, tüm hayatı boyunca kişinin diğer insanlarla, doğayla, toplumla ve kişinin kendisiyle yaşadığı duygu durumunu etkilemektedir. Sever (1998: 2-3) bu durumu, "Çocuğun, gencin yazınsal metinlerle kurduğu iletişim, her şeyden önce bir duygu ve düşünce eğitimidir. Bu süreç, bir duyarlık oluşumuna, zenginliğine, kültürel bilinçlenmeye olanak sağlar. Çünkü insanoğlunun tüm serüvenleri, yazarın duyarlık alanına girer; onun duygu, düşünce, düş ve düşlem gücüyle beslenerek okura aktarılır. Yazarın yarattığı dünyada, okura sunduğu anlam evreninde, insanoğlunun gerçeği söz konusudur" şeklinde açıklamaktadır.

Çocuğun sevgi ve güven gereksiniminin karşılanması duygusal gelişimi için oldukça önemlidir. Bu yüzden çocuğun ilgi ve ihtiyaç duyduğu sevgi ve güvenin verilmesinde aileden sonra edebî eserlerin de katkısı büyüktür. Çocuğa seslenen edebî eserler, bu katkıyı gelecekte eleştiren, sorgulayan, yorumlayan ve hayal gücü gelişmiş bireyler yetiştirerek sağlar.

2.2.4. Sosyal Gelişimine Katkısı

Özby (2014: 113)'a göre "İnsanlar, toplumun öngördüğü kurallarla oluşmuş sosyal sistemler içinde yaşar. İnsanların beklentileri, toplumun değer yargıları ile doğrudan ilişkilidir. İnsan sosyalleşme süreci içerisinde, zaman zaman toplumun istediği yönde davranışlar gösterir. Bunlar bazen, toplumun kabul etmediği davranışlar sınıfına da dâhil olabilir. Toplum, çocuklarda makul karşıladığı bir davranışı, ergenler için kabul etmeyebilir. Bu sebeple, sosyalleşme süreci her zaman değişime ve gelişime açıktır. Bu gelişim ve değişim, kuşkusuz kültür ve onun alt unsurlarının etkisinde olur."

Çocuklar okuduğu kitaplarla dil ve kavram gelişimi sağlar. Çevresindekiler ile iletişim kurarken gelişen düşünce dünyasıyla anlatabilme ve anlayabilme kabiliyeti gelişir. Çocuklar kitaplar yoluyla başkalarının düşüncelerini anlama, diğer insanların

ne hissettiğine önem verme gibi olumlu davranışlar geliştirir. Bu yüzden sosyalleşme açısından kitaplar büyük öneme sahiptir.

Çocuk kitapları, çocukların sosyal yaşam hakkında fikir sahibi olmasına olanak sağlar. Toplumun değer yargılarını, çocuğun toplum içindeki yerini, görevlerini, haklarını ona gösterir. Çocuklar genellikle kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurabildiği gibi kitapta adı geçen diğer karakterleri de arkadaşı yerine koyabilir. Bu sayede çocukta empati kurma yeteneği gelişir ve çevresindeki kişileri ve olayları daha iyi kavrayabilir.

2.2.5. Dil Gelişimine Katkısı

Dil, "1. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban olarak tanımlanmıştır (Güncel Türkçe Sözlük, 2018).

Dil, zihinsel gelişmenin hem göstergesi hem de onu anlamanın aracıdır. Bu tanım, dilin çocuğun bilişsel ve sosyal gelişiminde ne denli önemli bir yer kapsadığını açıkça ortaya koyar. Dil aynı zamanda çocuğun sosyal beceriler edinmesinin ve bu becerileri kullanmasının da ön koşuludur. Sosyal becerilerin başında gelen iletişim, bunu gerçekleştirecek tek araç olan dilin gelişmesine bağlıdır. Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en güçlü araçtır. Bu araç hayatın hemen bütün alanlarında türlü düşünceleri, duyguları, tutumları inançları, değer yargılarını anlatma ve öğrenmede, görüp algılanan, yaşanan olaylarla ilgili bilgileri, kültür birikimini aktarmada; soru sormak, emir vermek, istekte bulunmak gibi işlevleri gerçekleştirmekte kullanılır (Fişek, 1983: 44-48).

Çocuk, doğduğu andan itibaren "dinleme" yoluyla ilk eğitimini almaya başlar. Büyüdükçe dinleyerek öğrendiği kelimelerle, "konuşmayı" gerçekleştirir. Birikiminde bulunan kelime ve ifade kalıplarını kullanarak çevresindekilerle bildirişimde bulunur. Düşünürken, fikir üretirken, türlü bilgi ve fikirleri yorumlarken, hayal kurarken yine dilini kullanır. İçinde yaşadığı toplumun dili vasıtasıyla birçok bilgi öğrenir. Kısacası her türlü eğitimi ve öğrenimi dile dayanır (Tosunoğlu, 1999: 3). Çocuğa seslenen eserler; çocuğun kelime hazinesini zenginleşmesine, olay ve olguları kavrayıp daha iyi anlamlandırmasına ve dileğini, isteğini, şikâyetini kısacası tüm duygu ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilmesine olanak tanıyacaktır. Yalçın (2005: 17)'a

göre çocuk kitapları çocuklar için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce çocuk edebiyatı, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlar. Karşılıklı anlaşma aracımız olan dilin çocukluk dönemlerinde daha çok geliştiği ve kökleştiği dikkate alınacak olursa çocuk edebiyatının çocukta dil gelişimini sağlayan en önemli unsurlardan biri olduğunun unutulmaması gerektiğini dile getirmiştir.

Çocukta dil gelişiminin sağlanması için onu erken yaşlarda edebî değeri olan nitelikli kitaplarla tanıştırmak gerekmektedir. Çocuk kitaplarının temel amacı çocuğa okuma sevgisi ve okuma alışkanlığı kazandırarak çocukta dil bilincini geliştirmek olmalıdır.

Okuyan çocukların sözcük dağarcıkları da zenginleşmektedir. Ayrıca çocuklar, toplumun onlara verdiği mesajlarla çevrelerinde gözlemledikleri ya da birebir yaşadıkları gerçekliğin arasındaki farkların, yani ideal olan ile gerçek arasındaki uyumsuzluğun ayırımına da çoğu zaman çocuk kitaplarını okuyarak varabilirler (Dayıoğlu, 2000; Kaplan, 2000).

2.2.6. Çatışma ve Problem Çözme Becerisine Katkısı

Çatışma, sosyal varlıkların içinde veya aralarında, geçimsizliğin, uyumsuzluğun, ahenksizliğin ortaya çıktığı bir etkileşim süreci olarak görülmektedir (Deutsch, 1973; Hocker ve Wilmot, 2001; Karip, 1999; Rahim, 2002).

Sosyal bir varlık olan insan ihtiyaçlarını karşılamak için başka insanlarla bir arada yaşamak zorundadır. İnsan gündelik hayatta çevresindeki insanlarla iletişim kurarak yaşamını sürdürür. Bu iletişim bazen yapıcı olurken bazen de içerisinde çatışma ve problemler içerir.

Etkili iletişim, ister yetişkin ister çocuk olsun, birbirinden farklı yaşam alanlarına sahip bireylerin etkileşimleri sırasında, temel insani değerleri göz ardı etmeden birbirlerini anlamalarına olanak tanımaya yönelik becerileri içermektedir (Şimşek, 1999). İnsanların istekleri ve gereksinimleri birbirinden farklı yönde olduğunda aralarında çatışma yaşanabilmektedir. Bireylerin algıları farklı olduğundan birbirlerinin sözlerini yanlış yorumlayabilmektedirler. Kişiler birbirleriyle iletişim kopukluğu yaşadıklarında da birbirlerini anlamaları

güçleşecektir. Bu yanlış anlamalar ve algılamalar problemlerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Bunun önüne geçmek için kişinin kendini diğerlerinin yerine koyarak düşünebilmesi yani empati sürecini başlatması gerekmektedir.

Kişilerarası çatışmanın kaynakları; insanların duygularının, düşüncelerinin ve iletişim becerilerinin birbirinden farklı olmasıdır. Ayrıca iletişimdeki verilmek istenen mesaj karşıdaki kişi tarafından anlaşılabilir olmazsa kişilerarası çatışmanın yaşanması kaçınılmazdır. Önemli olan çatışma yaşandığında tarafların olaylara kendi penceresi dışına çıkıp farklı gözle de bakabilme yetkinliği kazanmasıdır.

Öner (2000), yaşanan çatışmalarla etkili bir biçimde başa çıkabilmek için temel iletişim becerilerinin bilinmesinin ve bu becerilerin kazanılmasının önemini vurgulamaktadır. Bireylerin kendileriyle, doğayla, toplumla ya da kişilerle çatışma yaşaması insan hayatında kaçınılmaz bir gerçektir. Bireylere çatışma çözme becerisi kazandırmak için küçük yaştan itibaren karşılaştıkları sorunları görmezden gelip üstünü kapatmak yanlış bir davranış olacaktır. Bunun yerine karşılaştıkları sorunları çözmek için çocuklar yöreklendirilmeli ve karşılaştığı problemin üstesinden başarı ile gelebileceği noktasında motive edilmelidir. "Bana balık verme, balık tutmayı öğret." sözünden hareketle çocuk sorunlarla karşılaştığı takdirde ebeveyn, öğretmen ya da yetişkinler olarak "O küçüktür, yapamaz." denildiğinde birey yetişkinliği döneminde de hep başkalarından yardım umacak, başarı duygusunu tatma olanağı yakalayamayacaktır.

Çocuğun sorununu bireysel olarak çözmeye çalışması yeteneklerine karşı farkındalık kazanmasını sağlayacaktır. Çocuklar için yaşayarak öğrenme dışında en güzel örnekleri bulabilecekleri bir diğer kaynak da onlar için yazılmış farklı yaşamları, insanları, gelenek ve görenekleri, ülkeleri konu alan edebî eserlerdir. Çocuklar burada karşılaştıkları kahramanların yaşadıkları problem ve çatışmalara başa çıkma yöntemlerini görebilecek, kendi hayatıyla karşılaştırma imkânına sahip olacaktır. Rehber (2007: 2) bu hususu, şu ifadelerle vurgulamaktadır:

"Empati iletişim sorunlarının ortaya çıkmasına engel olduğu gibi yaşanılacak çatışmaların da yapıcı yollarla, kişilere en az zarar verecek şekilde çözümlenmesine olanak tanımaktadır."

Çocuklar kendi dışında farklı bir yaşam alanına sahip olan kahramanların kitapta geçen diğer kişilerle nasıl iletişim kurduklarına da dikkat ederler. Kahramanın örnek kişilik özelliklerine sahip olması çocuklar için çok önemlidir. Kahramanın yaşadığı çatışmalarla çocuğun evde, okulda, parkta, sokakta karşılaştığı çatışmalar benzerlik göstereceğinden, kitabı okuyan çocuk, kahramanın insanlarla ve çevresiyle olan iletişiminde yaşanan olumlu tutum ve davranışları kendine örnek alacak çevresine ve insanlara karşı daha duyarlı davranmanın gerekliliğinin farkına varacaktır. Bunun için çocuğa sunulan kahramanların birtakım özelliklere sahip olması beklenmektedir.

2.3. Çocuk Edebiyatında Karakter / Kahraman ve Özellikleri

Karakter, "1. Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye olarak tanımlanmaktadır (Güncel Türkçe Sözlük, 2018). Kahraman ise "Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi." (TDK, 2005: 1035) şeklinde açıklanmaktadır.

Karakter, "Bir eserde duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kimse", "başkahraman" ya da "başkişi" eserde başrolü oynayıp eserin kurgusunda anlatılanlarla doğrudan ilişkili olan ve olayları yönlendiren kişidir. Okura bütün yönleriyle tanıtılan başkahraman, fiziksel özelliklerinden çok karakter özellikleriyle ön plana çıkar. Okur, başkahramanı o kadar iyi tanır ki olay örgüsü ilerledikçe onun olaylar karşısında vereceği tepkileri bile önceden kestirebilir (Zivtci, 2007: 245). Çocuklara seslenen roman, öykü, oyun ve anlatılarda başından olay/olaylar geçen kişi/ kişiler (kahraman/kahramanlar), yazar tarafından duygu, düşünce ve tutkularıyla geliştirilir. Karakter(ler), yapıtta, yazar tarafından geliştirilmiş/biçimlendirilmiş olan kahraman/kahramanların bütün kişilik özelliklerini somutlayan addır. Bir yapıtta, olayı yönlendiren en önemli kişi "kahraman", "başkişi", ya da "temel kişi"; anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kişiler ise, "yan kişi(ler)" olarak adlandırılır. Çocuk okurlar, edebiyat yapıtlarındaki kahramanların kişilik özelliklerinden etkilenirler. Çocuklar okudukları kitaptaki kahramanlarla özdeşim kurarlar. Başka bir söyleyişle, yazarın yarattığı kahramanın iyi geliştirilmiş inandırıcı özellikleri, okuma eyleminde çocukların da olmaya çalıştıkları özelliklere dönüşür. Çocukların, yaşam ve insan

gerçekliğine dönük yaşantılar edinebilmelerinde, kitaplardaki kahramanların (başkişilerin) karakter özellikleri başat bir sorumluluk üstlenir (Sever, 2007: 49).

Çocuklar içinde çeşitli türler barındıran çocuk kitaplarını okuduklarında karşılaştıkları karakterin ve kahramanların sorunlara karşı gösterdikleri çaba ve sorunları çözüm yollarını gözlemler ve bunlardan etkilenirler. Böylece öykündükleri kahraman ve karakterler sayesinde karşılaştıkları bir sorun karşısında farklı çözüm yolları denemeyi öğrenirler. Yaşamlarında bir sorunla karşı karşıya geldiklerinde sorun üzerinde düşünmeyi, çözüm yolları aramayı, sorunu çözmek için bulduğu yöntemin etkili olup olmadığını sorgulamayı ve bunların sonuçlarını değerlendirmeyi öğrenir.

Dilidüzgün (2000: 158) çocuk kitaplarındaki temel öge olan karakterlerin; çocuklar, yetişkinler, gerçek veya kişilik verilmiş hayvanlar, eşyalar ya da makineler olabileceğini dile getirmektedir.

Çocuğa seslenen edebî eserlerde çocuk hem kendine benzeyen hem de kendinden daha farklı özelliklere sahip olan karakterlerle karşılaşır. Bu sayede kendine benzer insanlar olduğu gibi kendinden farklı düşünen, farklı giyinen, farklı yiyeceklerden hoşlanan, farklı ilgi alanlarına sahip olan kişileri tanıma fırsatı da yakalarlar. Böylelikle kendinin ve diğer insanların arasındaki benzerlik ve farklılıkları ayırt etme olanağı yakalar. Öykündeki karakterlerle yeteneklerinin farkına varıp ilgi duyduğu alanlarda gelişimlerini sağlamak için özgüven duygularını geliştirebilirler. Sever (2003: 62) çocuk kitaplarındaki kahramanların önemini "Çocuklar sanatçının kurguladığı olayların kahramanlarıyla özdeşim kurarak iyiye, güzele, doğruya yönelebilir; sanatçının yarattığı insana özgü duygu yoğunluğu ile kıskançlık, nefret, düşmanlık gibi duygulardan arınabilir." sözüyle açıklamaktadır. Böylece çocuk kitaplarındaki kahramanların başarılı bir şekilde geliştirilmesiyle, çocuğu iyiden ve doğrudan yana olana yönlendirmesinin önü açılacaktır.

Çocuklara seslenen edebî eserlerde çocuğun kendini olayın kahramanlarıyla özdeşleştirdiği bilinmektedir. Çocuklar eserlerde tanıştıkları kahramanları arkadaşı olarak görüp içselleştirecek ve bu sayede insana ve hayata yönelik algı oluşturmaya başlayacaktır. Eserlerde yer alan kahramanlar seslendiği yaş aralığına uygun davranışlarda bulunmalıdır. Bu eserlerde kahramanlar çocuğun gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçları belirlenerek, onların bilişsel, kişisel, sosyal, dilsel gelişimine katkı

sağlamalıdır. Başkahraman; asıl kişi, başkişi, ana karakter olarak da adlandırılır. Başkahramanın en önemli özelliği ise olayların ve durumların onun etrafında şekillenmesidir.

Sever (2012: 105-118) karakterleri,

a- Açık (Geliştirilmiş) karakter,

b- Kapalı (Geliştirilmemiş) karakter,

c- Devingen (Değişen) karakter,

d- Durağan (Değişmeyen) karakter olarak sınıflandırır.

2.3.1. Açık (Geliştirilmiş) Karakter

Açık karakter; roman, öykü, masal ve anlatılarda birçok özelliğiyle okura tanıtılan, inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan, okurun iyi bildiği karakterdir. Bu karakter, yazarın aktarmak istediği iletilerin okurlarla paylaşılmasında etkin bir sorumluluk üstlenir (Sever, 2012: 104). Yazarın çocukla iletişim kurmakta kullandığı açık (geliştirilmiş) karakterler; konuşmaları, duygu ve düşünceleri, davranışları ve görünüşleri gibi birçok yönüyle okura tanıtılan ve inandırıcı nitelikleriyle öne çıkan karakterlerdir (Zivtci, 2007: 246).

2.3.2. Kapalı (Geliştirilmemiş, Düz) Karakter

Güneş (2009: 53) kapalı karakteri, "Roman, öykü, oyun gibi yazınsal yapıtlarda, özellikleri yüzeysel olarak tanıtılan; okurun özelliklerini iyi tanımadığı karakter." olarak tanımlanmaktadır. Kapalı karakterler, bir öyküde olayı yaratan, yönlendiren bir konumda bulunmazlar. Onlar daha çok kahramanın yönlendirdiği olayların sonuçlarından etkilenirler (Sever, 2012: 105).

Kapalı karakterlerden başkahramanın özelliklerinin çocuk okur tarafından daha iyi anlaşılması ve çocuğun başkahramanla özdeşleşmesini kolaylaştırmak açısından da yararlanılabilir. Böylece çocuk, açık karakterlerle kapalı karakterlerin özelliklerini karşılaştırabilme fırsatını elde eder (Zivtci, 2007: 246).

2.3.3. Hareketli (Değişen) Karakter

Güneş (2009: 53) hareketli karakteri, "Yazınsal metinlerde, kişilik değişimi yaşayan; olaylar sonucunda yeni değerler edinen karakter." olarak tanımlamaktadır. Sever (2012: 114)'e göre hareketli karakterler, öykünün başlangıcıyla sonucu arasında yeni davranışlar ve değerler edinerek değişim gösterirler.

2.3.4. Durağan (Değişmeyen) Karakter

Durağan karakterler, öykü boyunca büyük kişilik değişimleri yaşamaz; kahramanları yaşadığı küçük, önemsiz değişimler de okur tarafından yeterince önemsenmez (Sever, 2012: 116).

2.4. Çocuğa Seslenen Edebî Metinlerde Başkahraman ve Çocuk İlişkisi

Çocuk doğumundan itibaren çevresindeki varlıklarla etkileşim hâlinindedir. Etkileşim kurduğu varlıklar çocuğun kişisel ve sosyal gelişiminde büyük öneme sahiptir. Bu yüzden çocuğun kişiliğini ve sosyal bir varlık olarak hayatını etkileyecek olan özdeşim kurduğu varlıklar iyi bir model oluşturmalıdır. Yavuzer (2001:188) bu durumu şöyle özetlemektedir: "Çocuk, kişiliğinin gelişiminde bir modelle kendini özleştirir. Bu model başlangıçta anne, baba ve yakın akrabayken, zamanla yerini arkadaşına, film ve kitap kahramanlarına bırakır. Bu bakımdan kitap kahramanlarının ahlâkî ve sosyal açıdan sağlıklı olması, çocuğun kendisini kötü bir modelle özleştirmesine neden olur. Bu da, çocuk kitabı yazarlarının yükledikleri görevin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır."

Çocuk hikaye ve romanlarında bulunması gereken niteliklerden biri, karakterlerin iyi belirlenmiş olmasıdır. Küçük çocuklar, önceleri kalıp halimde güzellik ve iyilik simgelerini ararken bir süre sonra kendileri gibi canlı ve doğal kahramanlar isterler. İyi çizilmiş karakterler yoluyla kendi sorunlarını çözebilir, çevrelerine yeni bir anlayış ve görüşle bakabilirler (Pilav, 2014: 133).

Kahramana öyküden çocuk onun gibi düşünmeye, onun gibi davranmaya, onun cesaret gösterdiği davranışları kendi de yapmaya heveslenir. Bunun için çocuğa kazandırılması gereken davranışları sözlü olarak ifade etmek yerine, çocuğun da yakınlık duyabileceği olumlu kişilik ve davranış özellikleri barındıran karakterlerle tanıştırmak çocuk için daha etkili olacaktır. Bunun yolu da çocuk edebiyatı

ürünleriyle çocukları erken yaşta tanıştırmaktır. Çünkü günlük hayatta çocuğun uyması gereken toplumsal kurallar ve yükümlülükler uygulamada çocuk için soyut genellemelerden öteye geçemez. Sözlü olarak telkin edildiğinde çocuklar bunu dikkate almayabilirler. Doğru veya yanlış davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa göstermek, değer olarak iyi-kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir (Karatay, 2011: 1404).

Kahramanı içselleştiren çocuk için kahramanın kimliği de önemlidir. “Çocuğun gelişim evresi göz önüne alınarak oluşturulan kahramanlar, kitaplarda kimi zaman kedi, köpek, tavşan gibi hayvanlar veya çocuğun bildiği tanıdığı cansız nesnelere; kimi zaman ise kitabın seslendiği yaş grubuna uygun olarak geliştirilen “çocuk” kahramanlardır. Genellikle kahramanın “çocuk” olarak seçildiği çocuk kitaplarındaki yetişkin kahramanlar bazen anne ya da baba, bazense çocuğun yakın çevresindeki amca, teyze, nine, dede gibi aile üyeleridir. Kimi zamansa okuldaki öğretmen ya da oturduğu evin yan komşusudur. Seçilen bu yetişkin kahramanların karakter çerçeveleri, içinde yaşadığı toplumun kural ve ilkeleriyle örülmüştür. Bundan dolayı her kültürün edebiyat eserlerinde farklı karakter çerçeveleriyle karşılaşmak mümkündür” (Erdem, 2012: 614).

Çocuk kitaplarındaki kahramanlar; yetişkin, çocuk, hayvan, bitki ya da herhangi bir eşya olabilir. Bu yüzden çocuğun yaş dönemine göre kitaplarda kendisiyle özdeşireceği kahramanlarla karşılaşması, kendini onun yerine koyup düşünebilmesini sağlamasını kolaylaştıracak ve çocuğun kitaptan alacağı zevki daha da arttıracaktır.

2.5. Çatışma Kavramı

Çatışma en az iki taraf arasında, değer, fikir, inanç, ilgi, algı, kültürel faktörler, sosyal roller, ihtiyaçlar, iletişim becerileri yönünden farklılıklar olduğu durumlarda yaşanabilen, gerilim, engellenme, rekabet, değişiklik ve müdahaleler sonucunda yaşanan durumlardır (Kavalcı, 2001: 10). Dünya üzerinde herkesin farklı düşünceleri farklı algılama şekilleri bulunmaktadır şüphesiz bu da kişilerarası

ilişkilerde bireylerin çatışma yaşamasına neden olabilmektedir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2012).

Robbins (1994), her anlaşmazlığın kişilerarası çatışmaya yol açmayacağını belirtmektedir. Bir çatışmanın taraflar arasında anlaşmazlığa yol açabilmesi için taraflardan en az birinin çatışmanın farkına varması ve durumdan rahatsızlık duyup bu durumu değiştirmeye yönelik girişimlerde bulunmasıyla karşı tarafın bu çabasını engellediğini düşünüyor olması gerektiğini dile getirmiştir. Taraflar çatışmanın farkında değilse ya da çatışmayı göz ardı ediyorsa durumda çatışmadan söz edilemeyeceğini vurgulamıştır.

Kişilerarası ilişkilerde çatışma ne kadar olumsuz bir kavram olarak algılsa da sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla etkileşim hâlinde olması sebebiyle herkesin yaşayabileceği bir durumdur. Kişilerarası çatışmalarda çatışma kavramını olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmek doğru değildir. Çatışma bir tehlike oluşturabileceği gibi yeni bir fırsatın da kapılarını aralayabilir. Çatışmaların olumlu ya da olumsuz olarak sonuçlanması çatışmanın hangi şartlar altında yaşandığına ve kişinin çatışmayla nasıl başa çıkabildiğine bağlıdır.

2.5.1. Çatışmanın Özellikleri

Çatışma, bir bireyin kendi içinde, bir bireyle bir grup arasında ya da bir grupta diğer bir grup arasında olmak üzere üç farklı şekilde ortaya çıkabilir. Bireyler kendi içerisinde 3 şekilde çatışma yaşar:

Yaklaşma - Yaklaşma: Aynı anda iki şeyi isteyip birini seçmek zorunda kalınan çatışma türüdür.

Yaklaşma - Kaçınma: İstenilen bir şeyin istenmeyen bir durum ortaya çıkarmasında ya da istenmeyen bir şey tercih edildiğinde istenilen bir sonuç ortaya çıkaran çatışma türüdür.

Kaçınma - Kaçınma: İstenmeyen iki durumdan birini seçmek zorunda kalınmasıdır.

Pekkaya (1994), Blakeway'in (1988) çatışmalarının genel özellikleriyle ilgili şunları söylemektedir:

1. Çatışma, yapıcı veya yıkıcı sonuçları olabilen doğal bir süreçtir.
2. Çatışma, kişiler, gruplar, toplumlar, ülkeler arasındaki tüm önemli ilişkilerin doğasında vardır.
3. Çatışmalarla başa çıkma yolları tartışan tarafların kendileri tarafından bizzat kullanılabilceği gibi, tarafsız olarak yardımı istenen arabulucular tarafından da kullanılabilir.
4. Çatışma iletişim yoluyla yapıcı bir şekilde çözümlenebilir.
5. Çatışmalara çözüm bulma becerileri durumun analizini yapma, tarafları bir araya getirme, tarafları rekabet ortamından alarak problem çözme ortamına yöneltme, iş birliği ve güven yaratma, gözlem yapma, dinleme ve konuşma gibi iletişim becerilerini kapsar.
6. Çatışmalara çözüm bulma, üretici sonuçlar almaya yönelik bir problem çözme sürecidir.

2.5.2. Çatışma Çözme Yöntemleri

Çatışmalar yaşamın doğal bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle kişilerarası iletişimde çatışma çözme davranışları önemli bir yere sahiptir. Çatışmadan kaçmak yerine anlaşmazlığı onu çözüme kavuşturmak taraflar için daha sağlıklı bir yol olacaktır. Bu bölümde çatışma çözme yöntemleri ele alınacaktır.

Çatışmaların anılan biçimlerde olumlu veya olumsuz olarak sonuçlanması, çatışmanın nasıl ele alındığı ve çözümüne yönelik hangi yaklaşımların sergilendiğiyle yakından ilişkilidir. Bu düşünce, çatışmalarda olumlu ve yapıcı çözüme ulaşılmasının önemini ortaya koyarak, çatışma çözme kavramını vurgulamaktadır. Çatışma çözme, taraflar arasında var olan anlaşmazlık ve

uyuşmazlığın sona erdirilmesi konusundaki stratejileri ön plana çıkararak, sorunlara yönelik çözümün uzlaşma ile eşit tutulmasıdır (Jandt ve Pedersen 1996, Rahim ve ark. 1992).

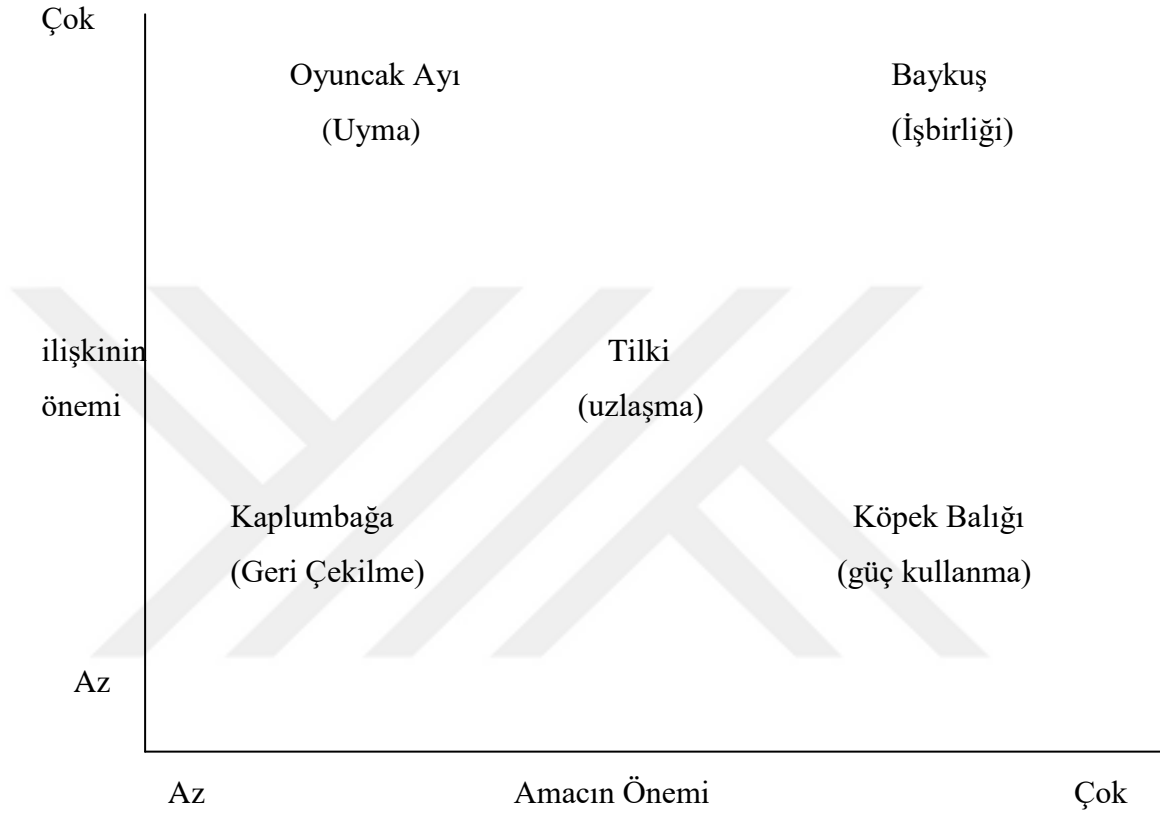
Çatışma çözme yöntemleri kişiden kişiye ve çatışmanın konusuna, kimler arasında gerçekleştiğine, kişinin olaya gösterdiği tepkiye göre farklılıklar göstermektedir. Bireylerin çatışma anında uyguladıkları çatışma çözme yöntemleri de birbirinden farklı olabilmektedir. Çatışmanın çözümünde bireylerin çatışma çözmeye ilişkin tutumları ve yargıları önemli bir yere sahiptir. Kişilerin çatışmanın çözümüne karşı yaklaşımlarının olumlu ya da olumsuz olması çatışma çözümünde sonucu belirleyen etkenlerdendir.

Tarafların çatışmayı çözmek için seçtikleri davranış biçimi çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı olmasını belirlemektedir. Zorlama ve kaçınma genel olarak yıkıcı çatışma çözme grubuna giren davranış biçimleridir. Uyma, çatışmadan kaçınma sürecine uygun bir davranış biçimidir. Bu davranışların uygulanması durumunda kişi çatışma sonucunda olumsuz duygular yaşamaktadır. Uzlaşma ve iş birliği ise yapıcı çatışma çözme biçimleridir. Kişiler bu davranış biçimleriyle çatışmalarını çözdüklerinde olumlu duygular yaşamaktadırlar (Deutsch,1973'ten Akt. Kavalcı, 2001).

İnsanlar kimi durumlarda çatışmaktan kaçır ve çatışmanın kendisiyle yüzleşmekten uzak durur, hatta bazıları öfke ve saldırganlık içeren davranışlar sergiler, bazıları ise problemi çözmeye yönelik iletişim kurmak için çaba gösterir. Bu durum çatışma çözüme kişinin problemi çözme yönteminin, onun çatışmayı sağlıklı bir şekilde çözüp çözemeyeceğini de ortaya koyar.

Bireylerin çatışmayı bitirmek için ya da çözüme kavuşturmak için kullandığı yöntemler vardır. Bu yöntemlerden bazıları çatışmayı olması gerektiği gibi sonlandırırken bazıları da sadece bir tarafı memnun etmekte ya da tarafların ihtiyaçlarının karşılıklı olarak giderilememesine neden olmaktadır.

Çatışma yaşayan kişiler yaşadıkları çatışmaları çözmek için çok farklı yöntemler denerler. (Johnson ve Johnson, 1991) 5 tür çatışma çözme yöntemi belirlemiştir. Bunlar Şekil 1' de gösterilmektedir:

Şekil 1: Çatışma Çözme Stratejileri
(Johnson ve Johnson, 1991; Öğülmüş, 2002)

Johnson ve Johnson (1991)'ın belirlediği çatışma çözme yöntemlerinin genel özellikleri aşağıda özetlenmektedir:

1. Köpekbalığı (Kaybet - Kazan, Zorlama): Bir taraf kazanırken diğer taraf kaybeder. Köpekbalığı yöntemin kullananlar kendi çözüm önerilerini kabul ettirebilmek için çatıştığı kişiyi zorlar ve karşısındaki kişi üzerinde güç kullanır. Diğer tarafın görüş ve düşünceleri önemli değildir. İlişki değil yapılan iş daha

önemlidir. Sorunun ana kaynağına inilmediğinden çatışma çözülemez. İşbirliğine dayanmayan bu yöntem karşıdakinin zararına olsa dahi diğer kişi kendi çıkarlarında ısrar eder. Kazanmanın güç ve gurur kaynağı olduğunu düşünen kimseler köpekbalığı ile temsil edilirler.

2. Tilki (Kazan - Kazan, Uzlaşma): Kazanan ya da kaybeden yoktur. Tilki yöntemini kullanan kişiler ilişkilerinde uzlaşma yoluna giderler. Her iki tarafında da çıkarları gözetilir. Çatışma çözme süresince kendi çıkarlarının bir bölümünden vazgeçerken karşı tarafın amaçlarının bir bölümünden de onları vazgeçmeye ikna ederler. Çatışma çözme yönteminde kazan- kazan yaklaşımını benimseyen kişiler tilki ile temsil edilir.

3. Kaplumbağa (Kaybet - Kaybet, Kaçınma): Çatışma görmezden gelinir. Çatışma yaratan kişilerden ve olaylardan uzak durulur. Çatışmayla yüz yüze gelmektense geri çekilmenin daha kolay olduğuna inanırlar. Çatışmanın ortaya çıkması istenmez, dolayısıyla da çözüm oluşmaz. Bu çatışma çözme yöntemini seçen kişiler için çatışmayı yaşadığı kişinin ya da çatışmanın kendisinin bir önemi yoktur. Çatışma çözme yönteminde kaybet- kaybet yaklaşımını benimseyen kişiler kaplumbağa ile temsil edilir.

4. Oyuncak Ayı (Kaybet - Kazan, Karşı Tarafa Uyuma): Bu yöntem için ilişki çok önemli amaç hiç önemli değildir. Bir taraf kazanırken diğer taraf kaybeder. Bu yöntemi seçen kişiler ilişkilerini devam ettirmek için amaçlarından vazgeçerler. Anlaşmazlıkları alttan alarak ve ilişkiyi koruma amacıyla çözmeye çalışan kişiler oyuncak ayı ile temsil edilir.

5. Baykuş (İş Birliği Yapma, Yüzleşme): Hem amaçlarına hem de ilişkilerine önem veren kişiler bu yöntemi kullanırlar. Yaşadıkları çatışmaları çözülmesi gereken problemler olarak görürler. Her iki tarafın ihtiyaçlarına önem verirler ve bu ihtiyaçların nasıl karşılanacağı konusunda iş birliği yaparlar. Çatışma esnasında her iki tarafın da görüşlerini birbirine iletmesine önem verilir. Çatışma adına her iki tarafı da tatmin edecek çözüm bulana kadar arayışlarına devam ederler. Taraflar uzlaşıp anlaşmaya vardıklarında her iki taraf da kazanır. Çatışma çözme yönteminde iş birliği yaklaşımını benimseyen kişiler baykuş ile temsil edilir.

Kişilerarası iletişimde insanların her zaman birbirleriyle sağlıklı ilişkiler kurması beklenemez. Bireyler, karşılıklı olarak amaçlarını ulaşamadıklarında, beklentilerine karşılık bulamadıklarında anlaşmazlık yaşayabilir. Bu durum kişilerarası çatışmayı beraberinde getirir. Kişilerarası çatışma bir kişi ile yaşanabileceği gibi grup içinde de meydana gelebilir. Çatışmadan kaçmak ya da çatışmayı bastırmak olumlu sonuçlar vermeyebilir. Önemli olan kişilerin çatışmaların çözümünde doğru yolu izlemesidir.

2.5.3. Çatışma Çözmede Temel Beceriler

Öğülmüş (2004), sorunları herkesin kazançlı çıkacağı biçimde çözüme ulaştırabilecek anlayışa sahip kişilerin bazı düşüncelerini ve davranışlarını şu şekilde açıklamaktadır:

1. İyi niyet: Taraflarda, birbirleriyle iş birliği yaparak soruna herkesin kazanacağı bir çözüm bulma isteğinin olması yaşanan sorunu çözmek için gereklidir. Taraflar bu konuda ikna edilmelidir.

2. Sorunların birden fazla çözümü olduğuna inanma: Kişilerarasında yaşanan sorunların birden fazla çözümü vardır. Ancak bazı alışkanlıklarımız ve sınırlı deneyimlerimiz, farklı çözümleri görmemizi engelleyerek bizi sınırlandırır. Bir sorun çözme yolu olarak şiddete başvuran kişinin kendini haklı göstermesini ve yaptığının doğru olduğuna inanmasını sağlayan en etkili araç, “bu durumda yapılabilecek başka bir şey yok, sorunu çözenin tek yolu bu” düşüncesidir. Oysa her sorunun birden fazla çözümü vardır.

3. Bir tarafın kazanması, diğer tarafın kaybetmesini gerektirmez: Kişilerarası ilişkilerde bir tarafın kazanması zorunlu olarak diğer tarafın kaybetmesi sonucunu doğurmaz. Hatta her iki taraf da kazanabilir.

4. Sorunlara farklı bakış açılarıyla yaklaşma ve başkalarının bakış açılarını öğrenmek için etkin dinleyici olma: Kişilerarası sorunlara herkesin kazanacağı çözümler bulabilmek için, sorunların olabildiğince farklı açılardan incelenmesi gerekir. Aynı durumu başkalarının nasıl gördüğünü, anladığını, yorumladığını, vb. öğrendiğimiz takdirde, durum hakkında daha eksiksiz bir bilgiyle donanmış oluruz. Bunun için de karşı tarafı iyi bir şekilde dinlemek çok önemlidir. Bu, sorun çözme sürecinin ayrılmaz bir ögesidir.

5. Güç kullanmaktan kaçınma, pozisyonlar üzerine değil, sorunlar üzerine odaklanma: Güç kullanmak, yaygın olarak kullanılan bir sorun çözme yoludur. Sorunları, güç kullanarak çözmeye çalışan kişiler, sorun üzerine odaklanmak yerine o andaki pozisyonlarını ön plana çıkarırlar. Bu yöntemle bulunan çözümler kısa süreli olduğu gibi, taraflar arasındaki sorunu çözmek yerine daha çok büyütmektedir.

6. Duyguları dikkate alma: Kişilerarası sorun çözme sürecinde taraflar, hem kendi duygularını hem de karşı tarafın duygularını tanımalı ve uygun tepkiler geliştirmelidir. Sorun çözme süreci, taraflar kendilerini rahatlamış hissetmedikçe tamamlanmış sayılmaz. Bu nedenle kaybedenin olmadığı, her iki tarafın da kazandığı kazan-kazan yöntemi hariç, diğer yöntemlerle ulaşılan çözümler uzun süreli olmaz.

2.5.4. Çocuk Edebiyatında Çatışma Türleri

İnsan ilişkilerinde yaşanan çatışmaların edebî eserlerde de konunun yapılandırılması için olması gerekmektedir. Edebî eserlerde çatışma, metni başlatan, onu sürekli olarak harekete geçiren ve okuma boyunca da sürükleyen önemli bir öğedir. Kavcar (1999: 5-6)'a göre edebiyatın işlevi, insanın kendisiyle, başka insanlarla, doğal ve toplumsal çevresiyle çatışmalarını yansıtmasıdır.

Sever (2008: 128), çocuk edebiyatı ürünlerinde, olay dizisi boyunca bir gerilim oluşturan, okurun merak duygusunu canlı tutan dört çeşit çatışma biçiminin görüleceğini açıklamıştır:

- Kişi - kişi çatışması,
- Kişinin kendisiyle olan çatışması
- Kişi - doğa çatışması
- Kişi - toplum çatışması

2.5.4.1. Kişi - Kişi Çatışması

Wilmot ve Wilmot (1978)'a göre çatışma en az iki kişi arasında, birbirine zıt amaçların olması, yeterli olmayan kaynakların paylaşılması ve bir tarafın amacına ulaşmasını diğer tarafın engellemesi sonucu ortaya çıkan bir mücadeledir (Akt. Pekkaya, 1994).

Solak (2012: 3)'a göre bir kişinin kişiyle çatışmasından küçük çocuklar hoşlanmaktadır.İnsanın insan ile insanın hayvan ile ya da hayvanın hayvan ile çatışması özdeşim kurduğu kahramanın yaşadığı olayları merakla takip etmesini sağlamaktadır.

İnsanın kendi içinde aynı anda farklı güdülere / ihtiyaçlara sahip yada birbiriyle çelişen bilişsel ögelere sahip olması onda içsel çatışmaları ortaya çıkarırken, insanlarla kurduğu ilişkilerde isteklerinin, değerlerinin, ihtiyaçlarının ilgi ve düşüncelerinin farklılaşması da kişilerarası çatışmalar yaşamasına neden olur (Bilgin, 2008; glmş, 2006, Karip, 2003).

Başkahraman, aile bireyleri, arkadaşları, okul yönetimi, kötü kişiler ya da hayali karakterle çatışabilir. Başkahraman bu çatışmaları birine kızdığında, aksi bir görüşü savunduğunda, önyargılı davrandığında yaşayabilir.

2.5.4.2. Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması

Solak (2012: 3)'a göre kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmalar genellikle başkahramanın yaşadığı diğer çatışma türleri ile beraber yaşanmaktadır.

Kişinin kendi içinde yaşadığı çatışmalar duygu ve düşünceleri arasında olabilir. Örneğin, kaybolan bir kediyi sahibine ulaştırmak ister hem de ondan vazgeçemez. Burada kişi hem kediyi sahibine vermek isteyerek hem de ondan vazgeçmek istemeyerek duygularının çatışmasını yaşamaktadır. Kişinin kendi içinde çatışması davranış ve tutumlarına yönelik de olabilir. Örneğin; arkadaşına kızdığı için ona bağırır fakat bir süre sonra bu davranışından pişman olur.

2.5.4.3. Kişi - Doğa Çatışması

Doğa -bir toplum veya başka bir kişi değil- pek çok önemli kitapta antagonist olarak yer almıştır. Ne zaman ki bir yazar, tamamen bir doğal çevreyi tasvir etmeye başlar, okurlar da dolaylı olarak doğanın sert koşullarının hüküm sürdüğü bir dünyaya yolculuk ederler. Bu hikâyelerde kahraman bir taraftan görünen düşman olarak sunulan doğaya karşı mücadele ederken; bir taraftan da kendi kendisi ile bir mücadele halindedir. Doğaya karşı kazanılan her küçük zafer, karakteri amacına biraz daha yaklaştırırken aynı zamanda kendi içsel korkularını yenmesine, zayıf ve güçlü yanlarını keşfetmesine yardımcı olur (Solak, 2012: 3). Başkahramanın çevresinde yaşanan doğal afetlere karşı, yaşamını sürdürmek, birilerini ve bir şeyleri kurtarmak için çözüm bulması beklenir. Doğa ile çatışırken doğal çevreyi korumak için gösterilen çabaları da kişi - doğa çatışması içinde değerlendirmek mümkündür.

2.5.4.4. Kişi - Toplum Çatışması

Edebiyat yapıtlarında, yazarın kurguladığı olaylar dizisinde, okurun ilgisini çeken, merak duygusunu devindiren çatışmalar arasında "kişi - toplum çatışması" önemli bir yer tutar. Kişinin yaşam ilkelerinin, düşüncelerinin, inançlarının yaşadığı çevre ve ülkenin değerleriyle çatışması, yazarlar için zengin bir konu kaynağı oluşturur. Yetişkinlere seslenen yapıtlarda, kişi - toplum çatışması, bütün boyutlarıyla edebiyatın konu alanına sokulurken, çocuklara seslenen yapıtlarda, çocukların anlamlandıramayacağı kişi - toplum çatışmalarına yer verilmesi, çocukların üstlenemeyecekleri sorumluluklar yüklenmesi, kitabın yazınsal niteliğini zedeler (Sever, 2012: 134). Başkahraman toplumla çatışırken, değerlerine ve düşüncelerine uygun bulmadığı ve benimsemediği örf ve yasalar ile çatışabilir. Kendi yaşadığı toplumla ya da başka bir toplumla çatışma haline girebilir. Bu çatışmalarda insani değerlerin zedelenmemesine ayrıca önem verilmelidir.

2.6. Başkahramanın Çatışmadaki Yeri

Çocukların bir edebiyat eserini isteklice okuyabilmesi için Sever'in (2008) tespitiyle çatışmayı yaşayan kahramanla özdeşim kurması ve öykülenen olaydaki gerilimi hissedebilmesi gerekir.

Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartıya kaçılmadan iyi geliştirilmiş olması, başkahramanın öyküdeki olaylara yön veren etkin kişiliği, çocukları kahramanla özdeşim kurmaya isteklendirir. Kahramanın yaşama bağlılığı, karşılaştığı sorunları çözümedeki kararlılığı, amaca ulaşmada izlediği yöntemlerin niteliği ve bu eylemler bileşkesinin söz ve davranışlarla somutlanması, çocukları da kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye yöneltir (Sever, 2005).

Çocuk kitaplarındaki çatışmaların nedenleri ve bu çatışmalara başkahramanların bulunacağı çözüm yolları çocuğu etkileyecektir. Çünkü çocuk kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurar. Kendi yaşamında karşılaştığı çatışmaların çözümlerinde başkahramana öykünür. Bu nedenle başkahramanın çatışmadaki yeri, çocuğun yaşamında karşılaşacağı çatışmaları ve bu çatışmalara karşı üreteceği çözüm yollarını anlamlandırabilmesi bağlamında büyük önem taşımaktadır.

2.7. Konuyla İlgili Araştırmalar

Aslan (2009) *Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci* adlı yüksek lisans tezinde 2008 yılında en çok satan masal kitapları olarak belirlenen Masal Ülkesi, Masal Parkı, Masal Sokağı, Çikolatalı Masallar adlı çocuk masallarını ele almıştır. Bu kitaplardaki 497 masalı kişilerarası çatışma çözme bağlamında incelemiştir. İçerik çözümlenmesi yöntemiyle incelediği kitaplarda çatışmanın nedenleri, çözüm yolları ve çatışmalardaki kişilerin sayısını saptamıştır. Sonuçta 497 masalın %25'inde kişilerarası çatışmalar yaşandığı ve bu çatışmaların %55'inin karşılanamayan psikolojik gereksinimlerden kaynaklandığını saptamıştır.

Karagöz (2014) *Çocuk Romanlarındaki Başkişilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi* adlı doktora tezinde ilk baskısını 2000 - 2010 yıllarında yapmış 9 - 12 yaş grubuna seslenen 34 yazarın 42 romanını incelemiştir. Sonuçta kişinin kendisiyle ve kişi-kişi çatışması yaşadığını ve başkişilerin çatışmanın

çözümünde etkin olduklarını ve çatışmaları ise akıl yürüterek ve iş birliği yaparak çözdüklerini belirlemiştir.

Alamdar ve Süngü (2017) *Samed Behrengi'nin Masallarındaki Kahramanların Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi* başlıklı araştırmalarında Samed Behrengi masallarından yola çıkarak incelenen dört masalda kahramanların yaşadıkları çatışmalar ve bu çatışmaları çözme yöntemleri inceleyip çocuğa uygun olup olmadığını tespit etmeye çalışmışlardır. Masallarda gerçek yaşamda görülebilecek çatışmalar yaşandığı saptanmıştır. Bu yüzden çatışmaların gerçekliğe uygun olduğu belirtilmiştir. Küçük Kara Balık masalı haricinde incelenen diğer üç masalda görülen çatışmaların çözüme ulaştırılmasında onaylanmayan yollar denenmiş olduğu belirtilmiştir. Çocuğun kahramanlarla özdeşim kuracağı belirtilerek kişilik gelişimini olumsuz etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2006), *Türk Çocuk Yazınında Çocuk - Yetişkin Çatışmasının Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi* adlı çalışmada, çocuk - yetişkin çatışmalarını ele alan 8 yazarın örnek metinlerine ve iki adet Dede Korkut Öyküsünün incelenmesine yer verilmiştir. Bu araştırmada yalnızca kişi - kişi çatışmalarından çocuk - yetişkin çatışmaları değerlendirilmiştir. İncelenen metinlerin çatışmalarının çocuğa göre olduğu, Dede Korkut Öykülerinden incelenen iki öykünün ise çocuğa uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Solak (2012) *Aytül Akal "Babam Duymasın" Adlı Öyküsündeki Çatışma Yapısının Çocuğa Göreliği* adlı araştırmasında kişi - toplum çatışmasının yaşandığı "Babam Duymasın" öyküsündeki ana kahraman olan küçük kızın gerçekçi ve dinamik bir kişiliğe sahip olduğunu saptanmıştır. Ana kahramanın yaşadığı çatışmaların çözümünde kişisel gelişme ve olgunlaşma yaşayacağından okuyuculara da empati yeteneği kazandıracığı sonucuna varılmıştır.

III. YÖNTEM

Bu çalışma ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaların türleri ve başkahramanın çatışmaları çözmesine yönelik belirledikleri yolu tespit etmeye odaklandığı için nitel araştırma yöntemlerinden betimsel çözümleme yönteminden faydalanılmıştır. Veriler, betimsel çözümleme tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu tekniğe göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen kategorilere göre özetlenir ve yorumlanır. Verileri, çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel çözümlemede amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okura sunmaktır. Bu amaçla elde edilen bulgular, önce dizgesel ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 224).

Başkahraman, açık/kapalı ve hareketli/durağan özellikleri yönünden incelenmiştir. Ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözmeleri ile başkahramanlara öyküden çocukların karşılaştıkları çatışmaları çözmeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi betimsel yöntemle incelenmiştir.

3.1. Çalışma Kümesi

Ödüllü çocuk kitaplarının adlarını ve sayısını belirleyen herhangi bir çalışma bulunmadığından çalışmanın evrenini internetteki tanıtımlarla ödül aldığı belirtilen, ödül alan yerli çocuk kitapları oluşturmuştur. Bu çalışmada ödül alan kitapların 1984-2014 yılları arasında ödül alması ve 9-12 yaş grubu çocuklarına hitap etmesi ölçütü getirilmiştir. Dolayısıyla araştırma kapsamında ölçüt örneklemeden faydalanılmıştır. Ölçüt örnekleme, "Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örnekleme için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesnelere, olaylar vb.) örnekleme alınır (Büyüköztürk vd., 2008:90).

1984-2014 yılları arasında ulusal ve uluslararası ödül törenlerinde ödül alan 12 yazarın toplamda 13 kitabı araştırma amacı doğrultusunda incelenmiştir.

3.2. Verilerin Toplanması

Yapılan çalışma literatür taraması olduğu için doküman inceleme tercih edilmiştir. Bu taramada "Araştırmada ele alınan konu ve alt konuları ile ilgili bilgi ve araştırma sonuçlarının belirlenerek araştırma probleminin tanımlanması süreciyle başlar." (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün Karadeniz ve Demirel: 45). Literatür taramasında araştırmada kullanılacak bilginin elde edilmesi için doküman incelemesi gereklidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Yazılı materyallerin analizi yapılırken genel olarak beş aşama kullanılır: 1. Dokümanlara ulaşma, 2. Özgünlüğü (orijinalliği) kontrol etme, 3. Dokümanları anlama, 4. Veriyi analiz etme, 5. Veriyi kullanma (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Veri analizine dayanan söz konusu çatışma ödüllü çocuk kitapları ile ilgili olduğu için daha çok yazılı materyallerden yararlanılmaktadır. Veri analizi yöntemiyle ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmalar ve çatışmaları çözme yöntemleri incelenip yorumlanmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmadaki başkahramanın yaşadığı çatışma türlerine ve bunları çözmesine ilişkin nitel araştırma yöntemlerinden betimsel çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Başkahraman, geliştirilmiş/geliştirilmemiş ve hareketli/durağanlık özellikleri yönünden incelenmiştir.

Bu çalışmada ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların, karakterleri açık/kapalı ve hareketli/durağan olması yönünden incelenerek okurun başkahramanlarla özdeşim kurmasının mümkün olup olmadığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 239-240).

Çatışma türlerine ilişkin betimsel çözümlemede, verilerin analizi için çatışma türleri ilk aşamada dört bölümden oluşturulmuştur Kişinin kendisiyle çatışması, kişi -

kişi çatışması, kişi - doğa çatışması, kişi - toplum çatışması olarak turlere ayrılan çatışmalar ve bu çatışmaların gruplandırılması yapılmıştır. İkinci aşamada veriler bir önceki aşamada belirlenen dört bölüme göre okunmuş ve düzenlenmiştir. Bu aşamada veriler çatışmalarla birlikte sınıflandırılarak, ödüllü kitaplardaki alıntılar belirlenmiştir. Üçüncü aşamada elde edilen bulgular, alıntılarla ilişkilendirilmiştir. Dördüncü aşamada, üçüncü aşamada tanımlanan bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 1. Çatışma Türleri ve Çatışmaların Gruplandırılması

Çatışma Türleri	Çatışmaların Gruplandırılması
Kişinin Kendisiyle Çatışması	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bir gizemi çözmeye / gerçeği ortaya çıkarma çabası 2. Hayatta kalma çabası 3. Duyguların çatışması 4. Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik 5. Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası
Kişi - Kişi Çatışması	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aile bireyleri ile çatışma 2. Okul yönetimi ile çatışma 3. Hayali karakterler ile çatışma 4. Kötü kişi ile çatışma
Kişi Doğa Çatışması	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doğa felaketi ile çatışma 2. Bir hayvan ile çatışma 3. Doğal çevre ile çatışma 4. Eve dönme çabası
Kişi - Toplum Çatışması	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kurum ile çatışma 2. Yasa / Töre ile çatışma 3. Başka toplumla çatışma

İncelenen kitaplardaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözmelerine ilişkin “betimsel çözümler” yapılmıştır. Birinci aşamada başkahramanın çatışmanın çözümünde etkin olması, başkahramanın çatışmanın çözümünde edilgin olması, başkahramanın çatışmanın çözümünde etkin ve edilgin olması şeklinde veriler üç ana bölüm altında sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada, veriler bir önceki aşamada belirlenen üç ana bölüme göre okunmuş ve düzenlenmiştir. Üç ana bölüm içinde gruplandırılma yapılmıştır. Bu aşamada bulgular, bir araya getirilmiş ve alıntılar belirlenmiştir. Üçüncü aşamada, ana bölüm ve gruplara göre bulgular tanımlanmış ve gerekli alıntılarla ortaya çıkan bilgiler birbirleri ile ilişkilendirilmiştir. Dördüncü aşamada, üçüncü aşamada tanımlanan bulgulara yer verilmiştir.

Çizelge 2. Başkahramanların Yaşadıkları Çatışmalar ve Çatışmaları Çözme Yöntemleri

Başkahramanın Çatışmadaki Yeri	Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi
Etkin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akıl yürüterek 2. Akıl yürüterek ve sezgileriyle 3. Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla 4. Akıl yürüterek ve cesaretiyle 5. Akıl yürüterek ve yeteneğiyle 6. İşbirliğiyle 7. Kaçarak 8. Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla 9. Kararında ısrar ederek ve çabalayarak 10. İnadından vazgeçerek
Edilgin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Olağanüstü güçlerle ve rastlantıyla 2. Çatışmayı başkası çözer 3. Kendisinden istenileni kabul ederek 4. Çatışma rastlantıyla çözülür
Etkin ve Edilgin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akıl yürüterek ve rastlantıyla 2. Çabalar ama çatışmayı başkası çözer 3. İsrarıyla ve başkasının yardımıyla

Ödüllü çocuk kitaplarının incelenmesi sonucunda başkahramanın çatışmanın çözümünde etkin konumda olması 10 başlık altında toplanmıştır. Başkahramanın çatışmanın çözümüne yönelik fikirler üretmesi akıl yürütmesiyle, çatışmanın çözümü için türlü yöntemler denemesi ve harekete geçmesi çabasıyla, karşılaştığı olay ya da kişilerin korkunç yanlarına karşı atılganlık göstermesi cesaretiyle, kendi çözemediği çatışmalarda yardım alarak iş birliğiyle, tehlikeyi fark edip ondan uzaklaşarak veya kaçarak, içinden gelen sesi dinleyerek, kararlarında ısrar ederek, bazen de inadından vazgeçerek çözdüğü çatışmalarda başkahraman etkin konumda ele alınmıştır.

Çatışmanın çözümüne yönelik harekete geçmeyen ya da çözüm için uğraşı göstermeyen başkahramanın edilgin konumda çatışmayı çözmesi 4 başlık altında toplanmıştır. Başkahramanın edilgin olduğu durumlarda olağanüstü güçle ve başkasının yardımıyla, başkahramanın herhangi bir çaba harcamadan çatışmanın rastlantıyla çözülmesi, çatışmayı başkahramanın yaşamasına rağmen çözüme ulaştırıldığında; başkası tarafından çözülme ve başkahramanın çatışmayı çözerken kendisinden istenileni kabul etmesi başlığında ele alınmıştır.

Başkahraman çatışmanın çözümünde çaba göstermesine rağmen çatışma başka yöntemler ile çözülmüşse başkahraman etkin ve edilgin olarak ele alınmıştır. 3 başlık altında ele alınmıştır. Akıl yürüterek ve rastlantıyla, ısrarıyla ve başkasının yardımıyla, çabalar ama çatışmayı başkası çözer.

IV. ÖDÜLLÜ ÇOCUK KİTAPLARININ İNCELENMESİ

Bu bölümde örnekleme yer alan ödüllü çocuk kitaplarının yazarı,aldığı ödül ve yılı, basım yılı, yayınevi, seslendiği yaş grubu,sayfa sayısı, kitapların özetine ve başkahramanına yer verilmiştir. Başkahramanın özelliklerinden alıntılar yapılarak açık / kapalı ve durağan / hareketliliği belirlenmiştir. Başkahramanların yaşadıkları çatışma türleri, çatışmaları çözme yöntemleri saptanmaya çalışılmıştır.

4.1. Yaşasın Ç harfi Kardeşliği

Yazarı: Behiç AK

Aldığı Ödül ve Yılı: 2013 ÇGYD ödül töreninde Yılın Çocuk Romanı Ödülü ve Ankara Üniversitesi ÇOGEM tarafından 2014 yılı Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Roman Ödülü

Basım Yılı: 2017 (1. Baskı 2013)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Seslendiği Yaş Grubu: 9 - 12

Sayfa Sayısı: 103

Romanın Özeti: Ali'nin dönem ödevinin kapağına nüfus kâğıdının fotoğrafını koymasına gerekmektedir. Fakat nüfus kâğıdını kaybettiğini fark eder. Haftalarca aramasına rağmen nüfus kâğıdını bulamaz. Babasıyla nüfus dairesine gidip yenisini çıkartmaya karar verirler. Babasının ödevini yapması için verdiği eski dizüstü bilgisayarını ile sosyal medya hesaplarını kullanmaya başlayan Ali Hoşgörü'yü nüfus memuru tanır. Bu duruma şaşırarak babası gelme nedenlerini anlatmadan nüfus memurunun bu durumu sosyal medya üzerinden gördüğünü öğrenir. Nüfus memuru Ali'nin nüfus kayıtlarında soyadının gerçek soyadı olan Hoşgörü değil Hoşgörüş olarak yazıldığını söyler. Babası bu durumdan memnun olmadığı halde Ali bu soyadı onu farklı kıldığını düşünerek kullanmak ister ve babasının soyadını düzeltme isteğini reddeder. Sosyal medya üzerinde de bu durum çok tartışılır ve Ali birçok kişi tarafından tanınan ünlü bir çocuk olur. Fakat dedesi ve amcasının bu durumdan haberi yoktur. Onlara durumu açıklamak için dedesinin yetmiş yıldır kullandığı çamaşır makinesine bir parti düzenleyerek tüm aile bireylerini bir araya getirmek

ister.Amcası çok yoğun bir "ömür törpüleme mühendisi" olduğu için icat ettiği bir gözlük eşyaların kaç yıllık ömürlerinin kaldığını göstermektedir. Ali'nin diz üstü bilgisayarı hatta üzerindeki giyeceklerin bile ne kadar ömürleri kaldığını amcası icat ettiği gözlüğü sayesinde söyleyebilmektedir. Dedesi ve amcası ile dönem ödevi için söyleşi yapması gereken Ali babasının ona verdiği diz üstü bilgisayarı da dedesinin çamaşır makinesinin yetmiş yaş partisine götürdüğünde bozulur. Dedesi bilgisayarını tamirciye yaptırmak için götürdüğünde bilgisayarı bir kaldırım kenarında unuttur. Yazdığı tüm ödevi de bilgisayarında olan Ali ödevini öğretmenine teslim edemeyeceğini düşünerek mutsuz bir şekilde okula gider. Fakat beklemediği bir şey gerçekleşir. Öğretmeni onu kucaklar ve en güzel ödevi onun yaptığını söyler ve ödevin sosyal medya üzerinden eline ulaştığını dile getirir. Ali'nin dışında gelişen bu olayı bilgisayarını çalan iyi niyetli hırsız yapmıştır. Uyuduğunda rüyasında gördüğü çöpçü çocuğun uyandığında da mahallerinde dolaştığını duyar. Bilgisayar aldığını da bağırın çöpçü çocuğun hemen yanına gider. Sosyal medya üzerinden onu tanıyan çöpçü çocuğun ona yardımcı olmasını ister. Beraber eskici kulübesine gelirler. Burası çok farklı bir kulübedir. Her odanın kapısında eskilerden kalma eşyaları anlatan yazılar asılıdır. Ali'nin amcasının birçok eşyasının yanında bilgisayarının da orada olduğunu fark ederek çok sevinir. Dedesinin hikayesini geliştiren kişinin de çöpçü çocuk yani Ümitsu olduğunu anlar. Ümitsu da Ali gibi merak eden, çeşitli sorular soran bir çocuktur ve Ali ile çok iyi anlaşılır. Bu arada Ali'nin babası Ç harfinden çok sıkılmıştır. Bunun için sosyal medya hesabında ismi ya da soyadı ç harfi ile biten kişileri eve yemeğe davet etmek istemiştir. Ali okulda arkadaşlarının yemek daveti için isimlerini alırken çocuklarının isimlerinin sonuna ç harfini eklediklerini görmüştür. Çocuklar yemeğe geldiklerinde içlerinden Sadriç bir araya gelebilmeleri için sonunda Ç harfi olan bir gruba ihtiyaçları olup olmadığını sormuştur. Böylelikle utangaç, asosyal ve beceriksiz olduklarını dile getirmişlerdir. Ali de bu durumda kendini rahatsız hissetmiştir. İnternette bilgisayarı bozulduğu için görünmediğinden herkes sadece sosyal medya üzerinde onun hakkında konuşup kimse onu aramamıştır. Sadece Bay Ç olarak tanınmak Ali'nin hiç hoşuna gitmemiştir ve gerçeklerle yüzleştiği zaman soyadındaki Ç harfinden vazgeçmiştir. Sosyal medyadaki "Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği" grubunu da silip onun yerine her hafta bir araya geldikleri beraber zaman geçirdikleri daha sıkı fıkı oldukları bir arkadaş çevresi edinirler.

Romanın Başkahramanı: Ali Hoşgörü'dür. Ali 10-11 yaşlarında beşinci sınıfa giden bir öğrencidir. Annesine, babasına, öğretmenine, amcasına ve dedesine sürekli sorular soran, akıllı, öğrenmeyi çok seven ve meraklı bir çocuktur. Ali Hoşgörü romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık karakterdir.

Çizelge 3. Ali Hoşgörü'nün Özellikleri

<p><u>Fiziksel Özellikleri</u></p> <p>Ali'nin beşinci sınıf öğrencisi olması nedeniyle 10-11 yaşlarında olduğu anlaşılmaktadır.</p> <p><u>Romandan Ali'nin Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar</u></p> <p><i>"Ali beşinci sınıftaydı."(s.13)</i></p>
<p><u>Kişisel Özellikleri</u></p> <p>Ali soru sormaya istekli bir çocuktur. Her şeyi merak eder. İstekleri konusunda ısrarlı ve kararlı bir çocuktur.</p> <p><u>Romandan Ali'nin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar</u></p> <p><i>"Okulda bize sadece sorulara cevap vermeyi öğretiyorlar. Oysa ben soru sormak istiyorum."(s.13)</i></p> <p><i>"Ben hepinizden farklıyım, yaşım, gözlerim, kişiliğim, hayata bakışım sizlerden farklı. Özel bir insanım. Soyadımın da farklı olması doğal değil mi?"(s.23)</i></p>

Ali farklı olmayı seven, herkes tarafından dikkat çekmeyi isteyen bir çocuktur. Romanın sonunda *"Ali Hoşgörüç olmak güzeldi,"* dedi. *"Bir insana her zaman iki isimle birden hitap etmek güzeldir. Ona soylu bir hava verir. İlk başta işler yolundaydı. Ama şimdi, istemediğim bir noktadayım. Ben artık Bay Ç'yim. Herkes bana böyle sesleniyor. İsmimin iki kelimeli olması beni çok gururlandırmıştı. Ama sonunda düştüğüm duruma bakın! İsmim tek kelimeli bile değil. Sadece tek harfli! Ç! Bütün harflerimi kaybettim!"* (s.98) diyerek kendindeki değişimi dile getiren Ali, hareketli bir karakterdir.

Çizelge 4.Başkahramanın (Ali Hoşgörü) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Ali dönem ödevinin kapağında nüfus kâğıdının fotoğrafını kullanmak istemektedir. Fakat her yeri aramasına rağmen nüfus kâğıdını bulamamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Ama haftalardır aramasına rağmen, nüfus kâğıdını bir türlü bulamıyordu! Evin altını üstüne getirdi. Sanki yer yarılmış içine girmişti."* (s.19)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği biri / bir şey için yaşadığı çaresizlik)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali nüfus kâğıdını çıkarmak için babasını ikna ederek birlikte nüfus dairesine giderler. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Sonunda, şansına küstü. Yenisini çıkartmaktan başka çare yoktu. Zar zor babasını ikna etti. Birlikte nüfus dairesinin yolunu tuttular."* (s.19)

2. Çatışma: Ali nüfus dairesinde soyadının sonunda Ç harfi olarak kayıtlara geçtiğini görür. Bu durum Ali'nin hoşuna gitmesine rağmen babasının hoşuna gitmemiştir.

Romandan Alıntı: "Bu nasıl olur?" diye patladı. "Şimdiye kadar böyle bir şey nasıl fark edilmedi?" (s.22) "Olamaz!" dedi. "Nüfus kâğıdında Hoşgörü olarak geçiyordu. Okula Hoşgörü olarak kaydedildi. Oğlumun soyadı Hoşgörü'dür! Benim de soyadım Hoşgörü'dür! Babamın da soyadı Hoşgörü'dür! Dedemin soyadı da, kardeşimin soyadı da..." "İnsanın kendi olduğunu ispat etmesi için mahkemeye mi gitmesi gerekiyor?" "Öfkeyle çantasından bir beyaz kâğıt çıkarıp, bir köşeye çekildi. Ağzlarının payını vermeliydi. Sert bir üslupta dilekçe yazılmaya koyulmuştu ki hiç beklemediği bir şey oldu." (s.23)

2. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Aile bireyleri ile çatışma)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali babasının soyadının mahkemeye başvurulup düzeltme isteğine karşılık yazdığı dilekçe kâğıdının üstünü kapatır ve soyadının değiştirilmesini istemediğini soyadının sonundaki Ç harfinin onu diğer insanlardan farklı kılacağını söyler. Babası Ali'nin ısrarları nedeniyle yanlışlıkla yapılan bir durumun onu farklı kılacağını düşünememesine rağmen sinirlenerek dilekçeyi çöpe atar. (Kararında ısrar ederek ve çabalayarak)

Romandan Alıntı: "Ali geldi, dilekçe kâğıdının üstünü örttü." "Soyadımı değiştirmeni istemiyorum" (s.22) "O "ç" harfini benden almanı istemiyorum." dedi "Ben onu çok sevdim." "Ben hepinizden farklıyım, yaşım, gözlerim, kişiliğim, hayata bakışım sizlerden farklı. Özel bir insanım. Soyadımın da farklı olması doğal değil mi?" (s.23) Rıza Beyin tepesi atmıştı. "Sen şimdi Ali Hoşgörüç müsün?" diye sordu. "Evet ben Hoşgörüç'üm." (s.23) Ali "Ç harfimi istiyorum!" diye bağırdı. Rıza Bey burnundan soluyarak dilekçeyi yırtıp çöpe attı. (s. 24)

3. Çatışma: Ali sınıflarında beğendiği isminin sonu da ç harfi ile biten Sevinç'in kendisini fark etmemesi üzerine büyük bir mutsuzluk yaşıyordu.

Romandan Alıntı: "Annesi bir gün Sevinç'e, "Ali'nin annesi ile buluştum," deyince, umursamaz bir tavırla, "Ali mi hangisiydi o?" diye sormuştu. "Kötü haber çabuk yayılır," derler. Bu ilgisizlik jet hızıyla Ali'nin kulağına gitmişti. O gece sabaha kadar uyuyamamıştı Ali." "Görünmez bir adam olmayı nasıl başarıyordu? Ödevinden alacağı yüksek not, görünmesini sağlayabilir miydi? Ya da Ç harfi kardeşliği? (s.28-29)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Sevinç'in Ali'yi fark etmesi için Ali sosyal medya üzerinden "Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği" grubunu kurdu. Böylelikle isminde ya da soyadında ç harfi bulunan herkes gruba üye olabilecekti. Sevinç de bunlar arasındaydı. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: "Aklına harika bir fikir geldi: İnternet ortamında, "Ç harfi Kardeşliği" başlığında bir grup kurmak! Sevinç kesinlikle bu gruba üye olabilirdi. "Grubun sloganı "YAŞASIN Ç HARFİ KARDEŞLİĞİ!" olmalıydı. Planını hızlıca hayata geçirdi.(s. 29)

4. Çatışma: Ali, amcası Sedat Bey'e yeni soyadını kabul ettirme çabasına girer. Çünkü amcasının diline düşüp alay edileceği için korkmaktadır.

Romandan Alıntı: *"Tartışmasız, ailenin en başarılı insanı Sedat Bey'di. Uluslararası şirketlere danışmanlık yapan parlak bir mühendisti. Ali, ona bir şekilde yeni soyadını kabul ettirmek zorundaydı. Yoksa alaycı dilinden kurtulamazdı.. Ç harfi Ali'nin kâbusu haline dönüşebilirdi. Uluslararası alay konusu olabilirdi."* (s.31)

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali dedesinin makinesine düzenleyeceği yetmiş yaş partisine amcasını davet etmek için telefon eder. Ayrıca bu partide dedesine soyadındaki ç harfini de söylemek isteyeceğini amcasına diyecekken amcası telefonu kapatır. Ali o gün herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamak için amcasının evine gidip durumdan onu haberdar eder. Amcası bu soyadı çok sevdiğini söyler. (Kararında ısrar ederek ve çabalayarak)

Romandan Alıntı: *"Ali bir anda yerinden fırladı. Olayları gidişine bırakamazdı. Merdivenleri paldır küldür indi. Koşarak karşıya geçti ve 49 numaralı otobüse atlayıverdi. Bir sürprizle karşılaşmamak için amcasına Ç harfini anlatmalıydı."* (s.33) Hikaye Sedat Bey'in hoşuna gitmişti. *"Hoşgörüş soyadını çok sevdim."* diye kahkahalarla güldü. (s.39) *"Amcasıyla bu konuda fikir birliği içinde olması, Ali'nin içine su serpti. Rahatlamıştı. Onunla iş birliği yapabilirdi."* (s.40)

5. Çatışma: Ali'nin dedesinin çamaşır makinesinin yetmiş yaş partisinde Ali dedesinin yaptığı konuşmayı kayıt altına almayı sürdürürken diz üstü bilgisayarı bozulur ve Ali ne yapacağını şaşırır.

Romandan Alıntı: *"Ali bir yandan ayağıyla ritim tutuyor, bir yandan da marşın notalarını bilgisayarına kaydetmeye çalışıyordu. Tam o sırada beklenmedik bir şey oldu: Bilgisayarın ekranı aniden kararverdi. Ali birkaç tuşa bastı. cızırtılı bir ses kulaklarını tırmaladı. Sanki alet son nefesini vermişti. Tuşlar çalışmıyordu. Ali, bilgisayarı kapatıp açmaya çalıştı. Ama imkansızdı."* (s.49)

5. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği biri / bir şey için çaresizlik)

5. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali bilgisayarının bozulacağını günler öncesinden söyleyen amcasının sözünü dinleyip bilgileri yedek belleğe aktarmıştır. (Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Ali birden amcasının söylediklerini hatırladı."* (s.49) *Demek doğrudu! Bilgisayarın ömrü tükenmiş olmalıydı. "İyi ki, bilgilerimi evdeki yedek belleğe kaydettim," diye mırıldandı. "Yoksa bütün çalışmam uçup gidecekti."* (s.50)

6. Çatışma: Ali bilgisayarını bozulduğu için çok üzgündür. Dedesi çözüm bulacağını söyleyip Ali'nin elinden bilgisayarını çekip alır. Ali bilgisayarını dedesine vermek istemez.

Romandan Alıntı: *"Tam çıkarken, dedesi bilgisayarı eline aldı. Son derece güvenilir bir yüz ifadesi ve ses tonuyla, "Bu bende kalsın evlat," dedi. "Bozuk elektronik eşyaları tamir eden şahane bir tamircim var. Yarın onu sapasağlam yapar, merak etme!" (s.50)*

6. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Aile bireyleri ile çatışma)

6. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali bilgisayarını vermek istemese de dedesi çok iyi bir tamirci tanıdığını ve ona bilgisayarını yaptıracağını söyler. Ali ısrar etmez ve dedesine bilgisayarını vermeye karar verir. (İnadından vazgeçerek)

Romandan Alıntı: *"Ali çekiştirdiyse de, bilgisayarı dedenin elinden bir türlü koparamadı. 'Ertesi gün alırım,' diye düşündü. Dedesinin inatçılığını biliyordu. Fazla ısrar etmenin âlemi yoktu." (s.50)*

7. Çatışma: Ali'nin bilgisayarının bozulmasına sebep olan durumlar için aile bireylerinden farklı sesler çıkar. Ali'nin annesi, babası ve Ali farklı nedenler yüzünden bilgisayarın bozulduğunu dile getirirler. Babası Ali'nin bilgisayarının bozulmasına sebep olan durumun "Ç Harfi Kardeşliği" sayfasından gelen virüs olduğunu düşünür. Ali ise bilgisayarın ömrünün sonuna yaklaştığı için tek suçlunun bilgisayar olduğunu dile getirir. Anne ise tüm gerginliğinin sebebinin eşi

Rıza Bey olduğunu söyler.

Romandan Alıntı: "Babasına göre, bütün bunlar o aptal Ç harfi yüzünden başlarına gelmişti. Ç Harfi Kardeşliği sayfasından gelen bir virüs, bilgisayarı bozmuştu. Ali'ye bu iddiaya, "Güleyim bari. Hiç ilgisi yok!" diye cevap verdi. Suçlu ömrünün sonuna yaklaşmış olan bilgisayardı." Anneye göreyse, bütün gerginliğin sorumlusu Rıza Bey'di. Sağa sola kâğıt yapıştırarak sorunları başkalarına aktarıyordu. Böylece her çözümsüzlükte diğer insanları suçlamayı hak görüyordu." (s.58)

7. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Aile bireylerinin birbiriyle çatışması)

7. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Aile bireyleri konuşurlarken mutfaktan ve banyodan ses geldiğini işitirler. Ardından salonun lambası da bozulur. Ali bunun üzerine ömür törpüleme mühendislerinin yani eşyaların ömrünü kısaltan ve yenilerinin alınmasını sağlayanların işlerini iyi yaptıklarını söyler. Aile bireyleri suçlunun kim olduğunu o anda sezinlerler. (Çatışma rastlantıyla çözülür)

Romandan Alıntı: "Tam konuşurlarken aniden mutfaktan ve banyodan sesler geldi. Salonun lambasından bir ışık şeraresi çıktı. İçeriye koştular. Kısa bir araştırmadan sonra, olan biteni anladılar: Televizyon, çamaşır makinesi ve salonun lambası aynı anda bozulmuştu. Ali, "Ömür törpüleme mühendisleri iyi çalışıyor" diye mırıldandı. (s. 58) Rıza Bey, "Evet çok iyi bildin!" diye bağırdı. "Hep o senin amcan yüzünden." Sonunda gerçek suçluyu bulmuşlardı. Suçlu Sedat Bey'di!" (s. 59)

8. Çatışma: Ali bilgisayarının başına gelenler yüzünden ödevini öğretmenine teslim edemeyeceği için okula çok moralsiz gitmiştir. Ayrıca öğretmenine söyleyeceklerini önceden planlamasına rağmen ayrıca heyecanlanmaktadır. Durumunu olduğu gibi anlatsa bile öğretmenin onu inandırıcı bulmayacağını düşünerek daha da gerilmiştir.

Romandan Alıntı: *"Ali ertesi gün süklüm püklüm okula gitti. Sınıf öğretmenine durumu nasıl açıklayacağıyla ilgili epey hazırlık yapmıştı. Ama yine de heyecanlanıyordu. Öğretmeni, "ömür törpüleme mühendislerinin" çalışmalarından haberdar olmayabilirdi. Ali'nin söylediklerini inandırıcı bulmayabilirdi."* (s.60)

8. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için çaresizlik)

8. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali'nin öğretmeni sınıfa girdiği zaman hiç beklenmedik bir şey olur. Öğretmen ödevin eğitim sistemine ayrı olarak gönderilmiş olmasına rağmen Ali'nin ödevini beğenerek ona en yüksek notu verdiğini açıklar ve Ali'yi kucaklar. Ali'nin ödevi onun bilgisi dışında başkası tarafından öğretmenin sosyal medya hesabına yollanmıştır. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Öğretmeni içeri girer girmez onu kucakladı. "Arkadaşınız Ali'yi tebrik ediyorum. Ona en yüksek notu verdim," dedi. "Arkadaşınız Ali'yi niye kutladığımı merak ettiniz, değil mi? Onu, dün bana gönderdiği ödevi için kutladım. Ödevi gönderme yöntemi, eğitim sistemimize biraz aykırı olsa da..."* (s.63) *"Hayır! Ben ödev falan göndermedim!" demenin âlemi yoktu. Şövalyeliğin sırası değildi!*

Her Őey yoluna girmiŐti iŐte. Gizli bir el, karıŐıklıkları bir anda dűzeltivermiŐti."
(s.64)

9. Çatışma: Ali ödevini kimin yazdığını çok merak ediyordu. Ayrıca internete bir yerden girip grup üyeleriyle olan biteni paylaşmak istiyordu. Bir yandan da okuldaki övgülerin kendisini çok mutlu ettiğini anımsıyordu. Kendi içinde bu durumu sürdürmek sürdürmemek arasında gidip geliyordu.

Romandan Alıntı: "Ödevini kim yazmıştı? Öğretmene kim göndermişti? Bilgisayarını kim çalmıştı? Bilgisayarını çalan hırsız, ödevini tamamlamış olabilir miydi?" "Ali de herhangi bir yerden internete girip, gruba tüm gerçekleri açıklayabilirdi. Ama okulda aldığı onca övgü çöpe mi gidecekti o zaman? Dedesiyle ilgili o güzel yazı herkesi büyülemişti. "Ben yazmadım, başkası yazmış," demeye cesaret edemezdi. Bu durumu kabullenmekle de resmen suç ortağı olmuştu. Kendi yazmadığı bir yazıyı çalmıştı. Hırsızın yazısını çalan bir hırsızdı o!"(s.68)

9. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

9. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Hırsızın bilgileri ele geçirip ödevini yazdığını düşünen Ali bilgisayarının çalıştığının farkına varır. Böylece aklındaki soruların asıl kaynağını bulur. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: "Her şey bu kadar kötü müydü yani? Hani, "En kötü durumun bile iyi bir yanı vardır," derler. Hiç umut veren bir yan yok muydu bu olayda? "Var!" diyerek yerinden zıpladı. Hırsız bilgileri ele geçirebildiğine göre, bilgisayarını çalışır durumda olmalıydı! En azından bu rahatlatıcı bir bilgiydi. (s. 69)

10. Çatışma: Ali eskicilerin bilgisayarları alıp almadığını ve onları aldıktan sonra neler yaptıkları üzerinde kendi kendine sorular sormaya başlar. Cevabını bulamadığı soruları bizzat yerinde öğrenmek ister ve uykusundan uyanıp mahallelerinden geçen eskicinin yanına iner.

Romandan Alıntı: *"Eskiciler bilgisayar da mı alıyorlardı artık? Alıp da ne yapıyorlardı. Ömrü tükenmiş bilgisayarların Afrika ülkelerine gönderildiğini bir belgesel filmde izlemişti. Bu bilgisayarlar Afrikalıların ne işine yarıyor olabilirdi? Zürafaların eğitiminde mi kullanılıyordu? Afrika çok sıcaktı. Fillerin kulakları rüzgâr yaptırmaya yarayabilirdi. Bilgisayarlar, fillerin "kulak egzersizi eğitimi"nde kullanılıyor olabilir miydi?" (s.77)*

10. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / bir gerçeği ortaya çıkarma çabası)

10. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Sorularının cevabını bulmak için eskici çocuğun yanına gidip onun bu konu hakkındaki görüşlerini öğrenmek ister. (Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Soruların cevabını bulmak için pijama ve terliklerle kendini dışarıya attı. Bilgisayarının nerede olduğunu bu satıcı çocuk bilebilirdi. Öyle ya, çalışmayan bilgisayarları çöpçüler topladığına göre, işe yarıyorlardı demek. (s.79) 'Merak etme onu hayata döndürdük,' dedi gülümseyerek Ümitsu. Çekmeceyi açıp, içinden küçük yassı bir plaka çıkardı. 'Bu fazlalığı çıkarınca vızır vızır çalışmaya başladı.'" (s. 84)*

11. Çatışma: Ali bilgisayarının bozulduğunu, ödevlerinin kim tarafından yapıldığını ve bilgisayarının Şu an nerede olduğunu araştırmaya devam etmektedir. Bu konu hakkında içinde Őüpheler vardır ve çözmesi için satıcı ocuk Ümitsu'dan yardım istemiştir.

Romandan Alıntı: *"Bilgisayarım bozuldu. Bozulmakla kalmayıp kayboldu. İnternete giremiyor, postalarım bakamıyorum. Ödevimi tamamlayamadım. Ama ona rağmen, biri ödevimi tamamlayıp internetten öğretmenime göndermiş. Sanırım, elektronik posta adresim ve bilgilerim ele geçirildi. Senin anlayacağın, tam bir bilmece! özmemde yardımcı olabilir misin?"* (s.81) "Bilgisayarımı alan kişinin kim olduğunu bildiğini düşünüyorum. Adresimi ele geçirenler kimse beni onlara götürebilir misin?" (s.82)

11. atışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle atışması (Bir gerçeği çözme / bir gizemi ortaya çıkarma çabası)

11. atışmanın özümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın atışmayı özme Yöntemi: Ali bilgisayarını bulabilmek için Ümitsu'nun doğru yol üzerinde olmasını söylemesi üzerine tüm gününü onunla geçirerek bilgisayarına kavuşmuştur. (Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Eğer bilgisayarını bulmak istiyorsan beni takip etmen yeterli."* (s.82) Masadaki bilgisayarlardan birini işaret etti. *'Sanırım asıl ilgilenmen gereken konu, masanın üstünde duruyor.'* Ali diğerleri arasından kendininkini tanıdı. Heyecanla, *'Bilgisayarım!'* diye bağırdı" (s. 84)

12. Çatışma: Ali'nin babası Ç harfi kardeşliğinden dolayı olumsuz olaylar yaşandığını düşünerek bu duruma bir son vermek ister. Bu yüzden Ali'ye "Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği" grubuna üye olan arkadaşlarını yemeğe davet etmesini ister. Ali bu duruma çok sevinir fakat okulda yemeğe gelecek arkadaşlarının ismini yazarken ona herkesin "Bay Ç" diye hitap ettiğini işitir ve bundan büyük bir rahatsızlık duyar. Ali yemekte yaptığı konuşmasında soyadındaki Ç harfinin onun duygularında yarattığı değişimi ve onu ne gibi çıkmazlara soktuğunu ve ondan kurtulmak istediğinin farkına varır.

Romandan Alıntı: *"Ali Hoşgörücü olmak güzeldi," dedi. "Bir insana her zaman iki ismiyle birden hitap etmek güzeldir. Ona soylu bir hava verir. İlk başta işler yolundaydı. Ama şimdi istemediğim bir noktadayım. Ben artık Bay Ç'yim. Herkes bana böyle sesleniyor. İsmimin iki kelimeli olması beni çok gururlandırmıştı. Ama sonunda düştüğüm duruma bakın! İsmim tek kelimeli bile değil. Sadece tek harfli! Ç! Bütün harflerimi kaybettim!" (s. 98)*

12. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

12. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Herkesin Ali'ye Bay Ç demesinden rahatsızlık duyan Ali soyadındaki ç harfinden kendi isteği ile vazgeçtiğini açıklar. (İnadından vazgeçerek)

Romandan Alıntı: *"Bu baş belası Ç harfinden kurtulmak istiyorum!"(s. 99) "Ali işe nüfus kâğıdındaki Ç'yi attırmakla başladı."(s. 100)*

Başkahramanın yaşadığı on iki çatışmanın dokuz tanesini kişinin kendisiyle olan çatışması, üç tanesini ise kişi - kişi çatışması oluşturmaktadır. Başkahraman bu çatışmaların dokuzunda etkin, birinde edilgin, ikisinde etkin ve edilgin konumdadır. Başkahraman çatışmaların çözümünde inandırıcı yöntemler denemiştir. Başkahraman çatışmaların çoğunu kendisiyle yaşamıştır. Bu çatışmaların çoğunda etkin konumdadır. Başkahraman yaşadığı çatışmaları çözmek için akıl yürütmüş, cesaretli davranmış ve çabalamıştır. Kendinin çözmeyeceği çatışmalar olduğunda da çevresinden yardım almıştır. Örneğin; ödevi için nüfus kâğıdını arayıp bulamadığında babası ile beraber gidip yenisini çıkarabilmişlerdir. Başkahraman ile özdeşim kuran çocuk benzer bir çatışma yaşadığı ve çaresiz kaldığında iş birliği yapmanın sorunları çömede etkili olabileceğini görecektir. Başkahraman olan Ali fark edilmek ve diğer insanların gözünde popüler olmak için nüfus kâğıdında soy ismine eklenen ç harfini kullanmayı istemesi ve babasıyla da bunu paylaşması, istekleri konusunda onun kararlı bir çocuk olduğunu gösterir. Fakat bir süre sonra soyadına eklenen ç harfiyle "Bay Ç" olarak anılması ve ona arkadaşları arasında ismini bile unutturduğunu görmesiyle bu durumdan geri dönmesi gerektiğine karar vermesini sağlar. Başkahramanın bu tutumu onunla özdeşim kuran çocuğa bazı isteklerin faydalı olmadığına, zamanla ona zarar verecek şeylerden vazgeçmenin de olumlu bir davranış olduğunu öğretebilir. Böylece çocuk daha önce çözüm olarak gördüğü düşünceden vazgeçmenin doğal bir davranış olduğunu sezinleyebilir. Bir başka çatışmada Ali'nin bilgisayarını çalındığında ödevini teslim edememe korkusuna rağmen ertesi gün ödevlerinin başka biri tarafından yapıldığını öğrendiğinde bunu öğretmenine anlatmaması ve durumdan hoşnut olması yanlış bir tutumdur. Çocuk başkahramanla özdeşim kurduğunda onun gerçekleri söylemediğini görecektir ve susarak da haksız bir övgünün güzel olacağını düşünmesine sebep olabilir. Genel olarak değerlendirildiğinde çatışmalarında çözümünde izlenen yollar inandırıcıdır.

4.2. Çocukluk Anayurdum

Yazarı: Kemal Özer

Aldığı Ödül ve Yılı: 2009 Çocuk ve Gençlik Yayınlar Derneği Ödül Töreninde Yılın Çocuk Kitabı Ödülü

Basım Yılı: 2013 (1. Baskı 2011)

Yayınevi: Can Çocuk

Seslendiği Yaş Grubu: 10 - 12 (+)

Sayfa Sayısı: 68

Romanın Özeti: Çocukluk Anayurdum kitabında yazar Kemal Özer kendi çocukluk anılarını anlatmıştır. Kemal Özer öğrenmeye hevesli bir çocukluk geçirmiştir. Bahçelerindeki tavuklarla, horozla ve kaplumbağa ile olan arkadaşlığını anlatır. Komşularının hayatını, evden ilk defa yalnız başına sokağa çıktığı günü, evlerinin bahçesindeki kayısı ağacının onlardan ayrıldığı için meyve vermediğini, savaş zamanında yaşadığı korkuları ve babasının ölümünün üzerinde bıraktığı etkiyi dün gibi hatırlamaktadır. Çocukken yaptığı ilk yolculukları ve savaş sebebiyle evlerinin odalarını kiraya verdiklerini ve kiracılarla yaşadığı unutulmaz anıları anlatmaktadır.

Romanın Başkahramanı: Yazar Kemal Özer'dir. Kendi kendine sürekli sorular soran, araştırmayı ve keşfetmeyi çok seven, akıllı, arkadaş canlısı ve meraklı bir çocuktur. Kemal Özer romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık karakterdir. Kurgunun başından sonuna kadar kendinde pek bir değişim gözlenmez. Bu yüzden durağan bir karakterdir.

Çizelge 5. Kemal Özer'in Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Kitapta Kemal Özer'in fiziksel özellikleri ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Kişisel Özellikleri

Kemal Özer çocukluğunda öğrenmeye meraklı, çevresine karşı duyarlı, olan biteni gözlemleyip durmadan yeni şeyler keşfetmek isteyen bir çocuktur. Hayvanları ve insanları çok sever, arkadaş canlısıdır. Ayrıca kitap okuyup yazı yazmayı çok sevmektedir.

Romandan Ali'nin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Sonradan tavukların özellikle de horozun, yükseklerde uçan bir çaylak ya da uçak oldu mu, bahçe duvarından biri başını uzattı mı, onları da haber verdiklerini, üstelik her biri için değişik sesler çıkardıklarını öğrendiğim zaman, görünenele yetinmemenin önemli bir keşif olduğuna karar verdim." (s. 8-9)

"Sokağa adım atmanın benim için öğrenme anlamına geleceği baştan belli oldu. İlk olarak evimizin kapısının üstünde 13 yazdığını öğrendim. Ardından, bulunduğumuz sokağın adını: Azimkâr." (s.32)

"Ötekiler sokağa çıkmayacağımı öğrenince bir daha ilgilenmedikleri halde, Oktay yanıma uğramayı, benimle konuşmayı sürdürdü. Oktay'la bir araya geldiğimizde, yapmaktan en çok hoşlandığımız şey, bahçeye çıkmak ve kayısı ağacının altında oturmaktı." (s. 25-26)

"Merakla aldım ve kapağına baktım. Kitabın adı Lüzumsuz Adam'dı, yazarın adı ise Sait Faik. İlk kez duyuyordum her iki adı. Kitapta karşılaştığım öyküler yalnız hoşuma gitmekle kalmadı. Bir heyecanla yüz yüze getirdi beni. (s.59) O zaman değin aklımdan bile geçmeyen bir şey yapmak, aldığım heyecanı kâğıda dökmek istiyordum. Belki o heyecanla kalkıştığım işte başarısızlığa uğramıştım ama yüz geri ettiğim de söylenemezdi. Yazma isteğim sonraki günlerde sürüp gitti çünkü. (s.60)

Çizelge 6. Başkahramanın (Kemal Özer) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Kemal Özer bahçelerine gelen yavru kaplumbağanın geliş yolunu bulmak için aklındaki birçok soruya yanıt vermeye çalışır.

Romandan Alıntı: *"Hasırın üzerinde ya da alçak iskemlede otururken bir yandan da nasıl gelmiş olabileceğini kafamdan söküp atamamıştım. Duvardan geçip gelemezdi, hiç aralık bırakmayan taşlarla örülüydü çünkü. Sokağa açılan kapı da öyle; içeri girecek sürüngenlerin bile önünü kesecek bir eşik vardı altında."*(s.17-18)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Kemal Özer sorulara verdiği yanıtlarla ve en son aklına gelen fikirle kaplumbağanın suyla birlikte bahçelerine gelmiş olduğu yanıtını buldu. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *"O halde bir tek yol kalıyordu geriye: Suyla birlikte gelmiş olması. Tulumbanın musluğu altında içi dolu bir kova dururdu sürekli. Annem ya çiçekleri sulamak ya da temizlik yapmak için kullanırdı o suyu. Öksüz de suyla birlikte çıkmış olmalıydı yeryüzüne. Bu kaniya varır varmaz epeyce rahatladım."*(s. 18)

2. Çatışma: Kemal Özer'in çocukluğunda bahçeye çıkamadığı bir kış günü anneannesi ile birlikte evde içi su dolu bir leğende kurgulu bir tekneyi suda yüzdürürken tekne yerinde leğenin içinde teyzesinin ördek yavrularından birinin olmasını çok ister.

Romandan Alıntı: *"Ne olurdu ördek yavrularından birini teyzem bana verseydi de şimdi onu yüzdürseydik!"* (s. 27)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Bir er tam o sırada sanki Kemal Özer'in sesini duymuş gibi kapılarına bir ördek yavrusu getirir ve ördeğin teyzesi tarafından gönderildiğini söyler. Kemal Özer bir şeyi istemekle ona kavuşmanın "tansık" olarak adlandırıldığını öğrenmiş olur. İsteddiği yavru ördeğine kavuşur. (Olağanüstü güçle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Ben o cümleyi söyler söylemez, kapımızın zili çalınıyor. Anneannemle birlikte gidip açıyoruz. Bir er duruyor kapıda, teyzemin adını söyleyip, 'Size bunu gönderdi,' diye elindeki küçücük bakracı uzatıyor. Bakracın üzerindeki örtüyü kaldırıyoruz ve ben içindeki ördek yavrusuna inanmaz gözlerle bakıyorum.* (s. 27-28)

3. Çatışma: Kemal Özer küçüklüğünde savaşın ismini bilip ne olduğu konusunda herhangi bir ayrıma varamaz. İnsanlar gibi oturup kaldığını ve görünmediğini

düşünür. Nasıl bir şey olduğu konusunda içinden çıkılmayan düşüncelere dalar.

Romandan Alıntı: *"Savaş sözcüğü önce bir uğultu yaşattı bana. Kimi zaman uzaktan uzağa duyulan bir uğultuyu. Onun için de kimi sözcükler hava kabarcığı gibi dolaşıyor, arada bir benim kulağıma da geliyordu. Savaş işte böyle bir sözcüktü. Duyuyordum ama silinip gidiyordu bir süre sonra. Yarı uyur yarı uyanırken olduğum ve kimin söylediği belli olmayan bazı sözcükler gibi."* (s.47)*"Bana sorarsanız, konuklar gittikten sonra bile savaş orada, oturduğu yerde bir süre kalıyordu. Nasıl bir şey olduğuna karar vermeye çalışıyor, içinden çıkamıyordum bir türlü."* (s.48)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / bir gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Savaş sırasında kaçma düşüncesiyle yanlarına alacakları en değerli eşyaları koymak için Kemal Özer'in annesi kilimlerden bir denk yapmıştır. O denk'i her gördüğünde savaşın ne demek olduğu Kemal Özer'de somut bir anlam kazandırmıştır. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *"Somut sonuçlara varabilmek için daha sonraki gelişmeleri yaşamam gerekecekti."* (s. 48)*"O denk, benim için savaşın somut karşılıklarından biri oldu her zaman."* (s. 55)

Başkahramanın yaşadığı üç çatışmadan üçü de kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmadır. Bu çatışmalardan ikisinde etkin birinde edilgin konumdadır. Çocukluk

anılarını anlatan başkahraman ilk çatışmada bahçelerine gelen kaplumbağa yavrusunun nereden gelebileceğini kestirmeye çalışır. Aklına birçok fikir gelir ve çevreyi gözlemleyip birtakım araştırmalar yaptığında kaplumbağanın bahçelerine suyla birlikte gelmiş olduğunu bulur. Çocuk da doğası gereği öğrenmek ve sürekli sorular sorarak keşfetme içgüdüsüne sahip olduğundan başkahramanla özdeşim kurduğunda onun araştırmacı, sorgulayan yanından etkilenecek, çevreyi daha dikkatli gözlemlediğinde benzer çatışmalar yaşadığında araştırarak ve gözlemleyerek çözüm bulabileceğini sezinleyecektir. İkinci çatışmada tansık adı verilen bir şeyi çok isteyip ona kavuşma arasında bağlantı kurulması çocukta yanlış bir izlenim uyandırabilir. Çocuk bu yolla bir bisiklete sahip olabileceğini düşünebilir ve içinden onlarca kez istediğini dile getirmesine rağmen bisikletin alınmamış olması onda hayal kırıklığına sebep olabilir. Ya da bir kez bu yolu deneyerek istediğini elde eden bir çocukta daha sonraki isteklerinde de aynı yolu deneyerek ve edilgin bir durumda sadece isteyerek çaba harcamayarak isteklerini gerçekleştirmesini mümkün olduğu izlenimi uyanabilir. Kitapta karşılaştığı başkahramanın ise ördeği çok istenmesi ve bunu içten dilemekle bir anda kapının çalıp ördeğin gelmesi gerçekçi bir çözüm değildir. Çatışmalar genel olarak değerlendirildiğinde çocuğun özdeşim kurabileceği niteliktedir. Başkahramanın öğrenmeye meraklı, çevresine karşı duyarlı, olan biteni gözlemleyip durmadan yeni şeyler keşfetmek isteyen bir çocuk olması, çocuğun başkahramanın duygularına, düşünce ve davranışlarına öykünebileceği nitelikleri taşımaktadır. Ayrıca hayvanları ve insanları seviyor olması başkahramanla özdeşim kuran çocuğa yaşadığı çatışmaların çözümünde kişilere ve doğaya saygılı olmayı da sezinletebilir.

4.3. Türkü Çocuk

Yazarı: Feyza Hepçilingirler

Aldığı Ödül ve Yılı: 2013 Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği Yılın Çocuk Romanı Jüri Özel Ödülü

Basım Yılı: 2017 (1. Baskı 2013)

Yayınevi: Kırmızı Kedi

Seslendiği Yaş Grubu: 10 - 12 (+)

Sayfa Sayısı: 136

Romanın Özeti: Annesi ve babası öğretmen olan Barış soru sormayı seven, meraklı ve akıllı bir çocuktur. Bir de kardeşi Bilge vardır. Bilge küçük olduğu için ve annesi ile babası çalıştıkları için bir müddet babaannesinin yanında köyde kalmaktadır. Barış Bilge olmadığı için evde çok sıkılır ve kendine hayali arkadaşlar seçer. Onların farklı bir gezegende yaşadığını düşler ve merak ettiği tüm sorulara birlikte yanıt bulmaya çalışırlar. Yaz tatillerinde annesi ve babasının okulu ile kendi okulu tatile girdiği zaman Barış da annesi ve babası ile birlikte köyde babaannesine yardıma, tütün kırmaya gidecektir. Babasının karne hediyesi olarak aldığı küçük bir deftere yine babasının verdiği türkü defterinden beğendiği türkü dörtlüklerini ve günlük yaşadığı olayları yazmaya başlar. Başta yazdıklarını beğenmez ama merak ettiklerini yazdığında ve yaşadığı olayları daha iyi gözlemlediğini fark ettiğinde ortaya güzel şeyler çıkacaktır. Köyde Barış'ı tütün kırmaya gelen işçiler ve çocukları karşılarlar. Onlarla arasında güçlü bir bağ olan Barış hep tütün işçilerinin çocukları ile vakit geçirir. Yaşadığı olayları günlüğüne yazmaya devam eder. Bir gün çocuklarla çevreyi keşif için çıktıklarında bir höyük bulurlar fakat burayı eski oyuncaklar olan bir yer olduğunu zannederler. Bir gün yine höyüğe gittiklerinde orada hasır şapkalı bir adam görürler. Adamın orada ne yaptığını merak ederler fakat korkularından ona yaklaşamazlar. Başka bir gün tekrar gidip oradan tarihi paralar ve bilezikleri alıp eve getirirler. Ali'nin babası arkadaşları ile beraber onu bu eşyaları buldukları yere götürmelerini ister. Yetkili kurumlara durumu bildirir ve hasır şapkalı adamı ihbar eder. Tütün zamanı bittiğinde herkes memleketlerine dönecekken Barış'ı, işçileri ve kaynaştığı arkadaşlarından uzaklaşacağı için çok üzülür. Fakat gelecek yıl tekrar

geleceklerini bildiği için üzüntüsü biraz da olsa hafifler. Tütün kırarken işçilerin söylediği türkülerle birlikte babasının ona verdiği türkü defterine yazdıklarıyla türkülere olan sevgisi artar ve hayattaki her şeyin türkülerin dile getirdiği gibi dolu dolu yaşanmasını diler.

Romanın Başkahramanı: Barış'tır. Hayal gücü gelişmiş, çevresinde olup bitenleri ve yaşadıklarını sorgulayan bir çocuktur. Açık ve hareketli bir karakterdir.

Çizelge 7. Barış'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Ali dokuz yaşındadır.

Romandan Barış'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Dokuz yaşım bitti bitecek. Demek ki sünnet işi on bir yaşıma kaldı. Yaşasın!" (s. 102)

Kişisel Özellikleri

Barış soru sormaya istekli bir çocuktur. Hayvanları çok sever. Arkadaş canlısıdır. Çevreye karşı duyarlıdır. Duygusaldır.

Romandan Barış'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Anne ayaklardaki parmaklar ne işe yarar?" (s.5)

"Yalnız foste hayvanını değil bütün hayvanları seviyorum." (s.28)

"Eşe ile Dursun benim konuğum olarak katıldılar düğüne. 'Dışarıklı' deyip köydeki düğünlere çağırıyorlar Dursunları. Oysa benim dostlarım onlar." (s.105)

"Barış bunları mı düşündü; o yüzden mi duygulandı; ana leyleğin öyküsü mü onu üzdü; ne olduysa günlerden beri tutmaya çalıştığı gözyaşları akmaya başladı." (s. 120)

Çizelge 8. Başkahramanın (Barış'ın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Kardeşi Bilge'nin köye gönderilmesi Barış'ı çok üzer. Onu çok özler ve yanında olmasını ister. Evdeyken ona yaptığı kötü şakalar için pişmanlık duyar.

Romandan Alıntı: *"Bilge köye gönderilince her şey değişti. Hiçbir arkadaşımı şu anda Bilge'yi özlediği kadar özlemediğini düşündü Barış. Yanında olmasını istiyordu. Ona dokunmak, onu kucağına almak istiyordu. Sevgi dedikleri bu olsa gerekti.Kardeşini hemen o anda görmek istiyordu."* (s. 16)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için çaresizlik)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış boya kalemlerini kullanarak odasının duvarına çizdiği kardeşinin resmiyle ona olana özlemine gidermiş olur. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: *"Ne yapabilirim diye düşündü. Onu görmeye köye gidemezdi. Ama onu buraya getiremez miydi acaba? Aklına gelen fikir çok heyecanlandırdı Barış'ı. Gitti bütün boyalarını, keçeli kalemlerini çıkardı. Kardeşinin en sevimli resmini aldı eline. Odasının duvarına kocaman bir Bilge resmi çizdi. Sonra da onu rengarenk boyadı."* (s. 16)

2. Çatışma: Barış'ın babasını ona sınıfını geçtiği için aldığı ciltli deftere onun günlük tutmasını ister. Fakat Barış da günlük tutmayı istemesine rağmen nasıl yazacağını ve her gün ne yazacağını bilemez.

Romandan Alıntı: *"Babası günlük tutması için vermişti ama Barış yazacak bir şey bulamamıştı. Günlük tutmak iyi fikirdi de her gün yazacak bir şey çıkmazdı ki! Ne yazacaktı Barış günlüğüne?"* (s. 17)

2. atışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle atışması (Bir hayali / bir isteği gerçekleştirme çabası)

2. atışmanın özmnde Başkahrmanın Konumu: Etkin (Akıl yürüterek, cesaretiyle)

Başkahrmanın atışmayı özme Yöntemi: Babasının da onun yaşındayken günlük tuttuğunu ğrenen Barış kendinde günlük tutma cesaretini bulur. Bunun için birkaç deneme yapmaya karar verir.

Romandan Alıntı: *"Hemen gidip babasının hediyesi defteri buldu. Günlük yazmaya başlamalıydı artık. Madem babası da onun yaşındayken, hem de çok, günlük tutmuş, o da tutacaktı. Defterini ekmecedan çıkardı, ilk sayfayı açtı, tarih attı."* (s. 18)

3. Çatışma: Barış ilk yazdıklarını hiç beğenmez. Sadece yaptıklarını anlattığı bir defter olmanın dışında, özgün bir şeyler yazmanın sancısı çeker.

Romandan Alıntı: "Deferi kapattı yazdıklarını hiç beğenmemişti. Şunu yaptım bunu da yaptım... Günlük tutmak böyle bir şey miydi? Eğer böyleyse çok tatsız. Yazdıklarının hiç bir özelliği yoktu ki..." (s. 19)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ali üstünü soyunup giyinirken aklına birden bir soru takılır. Bununla birlikte yaptıklarını değil aklına takılan şeyleri ve ilginç şeyleri günlüğüne yazmaya karar verir. İlk yazdığı sayfayı defterinden koparır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: "Annemi Bilge'yi emzirirken çok seyrettim. Bana da meme vermiş ben küçükken. Kadınların memelerinin ne işe yaradığını anladım. Meme vermeye çocukları küçükken onların karınlarını doyurmaya yarıyor. Ama babamın da memeleri var. Benim de var. Peki, erkeklerin memeleri ne işe yarar?" Bu kez yazdığını beğendi. Aklına takılan soruları yazabilirdi bu deftere. "Ama resim yaptım, boyalı suyu üstüme döktüm. Sonra çamaşırımı değiştirdim," diye yazmak çok saçmaydı. Bunları yazdığı ilk sayfayı nazikçe kopardı defterden. Asıl şimdi başlıyordu yazmaya." (s. 19)

4. Çatışma: Babası Barış'a eskiden derlediği bir türkü defteri verir. Ali bu defterin ne işe yarayacağını bilmez, türkü sözü okumaya da istekli değildir. Türküleri sevmek için kendisini zorlaması gerekip gerekmediğini düşünüp bir cevap bulmak ister. Fakat babasını da kırmak istemez ve defteri odasına götürür.

Romandan Alıntı: *"Babam beni ne zaman türkü dinlerken gördü ki? Bu türkü defteri ne işime yarayacak benim? Sanırım türküleri onun sevdiği gibi sevmemi istiyor. Ama nasıl olacak bu? Sevmek için kendimi zorlamalı mıyım? Zorlamayla sevgi yaratılabilir mi?"* (s. 22)

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış günlüğüne başlarken türkü defterinden beğendiği türkülerden seçtiği türkü sözleriyle başlamayı düşünür. Böylece içinde sevebileceği türkü sözleri olacağını da görür. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Bundan sonra her günlüğüme, babamın bana verdiği türkü defterinden seçtiğim bir türkü sözüyle başlarım. Böylece bir yakınlık kurmuş olurum türkülerle aramda. Belki biraz çaba gösterirsem türküleri sevebilirim. Sevmem için tanımam gerek. Sanırım babam da bunu sağlamaya çalışıyor. Peki boş zamanlarımda karıştırırım o defteri Beğendiğim türkü sözleri bulursam yanlarına kurşunkalemle küçük bir X koyarak işaretlerim."* (s. 22)

5. Çatışma: Barış babasının ona verdiği defterin başkası tarafından bulunup okunmasından ve defterinin zarar görmesinden korkmaktadır.

Romandan Alıntı: *"Defteri kapatıp kaldırdı. Yazdıklarının başkası tarafından okunmasını istemiyordu. Babası çekmecelerini açmazdı zaten ama annesi için aynı şey söylenemezdi. O, düzeltiyorum, temizliyorum diye her gün, her an odasına girebilirdi. Ayrıca şu an evde değildi ama bu defteri asıl koruması gereken, kişi Bilge'ydi. Defterine, kitabına en büyük zararı veren oydu. Yazdıklarını okuyamazdı ama daha kötüsünü yapardı. Yırtar parçalardı defteri, eline kalem geçmişse her sayfasını karalardı. (s. 23-24)*

5. atışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle atışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

5. atışmanın özümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın atışmayı özme Yöntemi: Barış defterini korumak için babaannesinin örtülerinin ve dantellerinin olduğu dolaba günlüğünü saklamıştır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Ben defterime evde korunaklı bir yer buldum bile. Babaannemin en değerli örtülerini, dantellerini sakladığı dolapta; o örtülerin, dantellerin arasında saklayacağım defterimi. O dolabı kimse açmıyor çünkü." (s. 35)*

6. Çatışma: Barış okula başladığı ilk yıl okulda silgisini kaybeder. Her yeri aramasına rağmen silgisini bulamaktadır.

Romandan Alıntı: "Okulun önünde silgimi top gibi havaya atıp tutuyor, kendi kendime oynuyordum. Sonra birkaç kez zıpladığını gördüm, sonra gözden kaçırdım. Onu bulmam gerekiyordu. İlk silgimdi, yeni alınmıştı, daha doğru dürüst kullanmamıştım bile. Silgimi yitirdiğim yerde dönüp duruyor, bir yandan da hıçkırıklarla ağlıyordum." (s. 27)

6. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

6. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış silgisini kaybettiği yerde dönüp durur. Hıçkırıklarla ağlar ama silgisini bulamaz. Tam o sırada yanına bir ağabey yaklaşır ve neden ağladığını ona sorar. Barış sadece "silgi, silgim" diyebilir. Barış'a neden ağladığını soran ağabey aynı silgisinden bir tane alıp Barış'a verir. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: "Bir ağabey yanıma yaklaştı ve neden ağladığımı sordu. Ağlamaktan anlatamıyordum ki... Sümüklerim akmıştı, durmadan burnumu çekiyordum ve sesim boğazıma hıçkırıklarına takılıyordu. Sonunda "silgi, silgim" gibi bir şeyler demiş olmalıyım ki okulun yanındaki kırtasiyeden bana silgi alıp geldi. (s. 28)

7. Çatışma: Barış evde kardeşi olmadığı için çok sıkılır. Bu yüzden hayali arkadaşı Jan'ı canı sıkıldığı için uydurur. Ona genellikle anne ya da babasının söyleyebileceği şeyler söyler. Bir gün onunla konuşurken kraker, kola, cips, gazozu canının çektiğini söyler. Fakat Jan babası gibi akıl vermeye başlayınca Barış'ın canı çok sıkılır. Ondan kurtulmak ister.

Romandan Alıntı: *"Benim aklıma gelmiyor," diyordu Barış. Reklamlarda gördüğü zaman canının çektiğini anlatıyordu. Kraker, kola, meyveli gazoz, cips... Bunları anımsatanın hep televizyon olduğunu söylüyordu. Cips'in ne olduğunu sorduruyordu Jan'a. Sonra da onun ağzından kendini bir güzel azarlıyordu. Örneğin şöyle dedirtiyordu Jan'a: 'Evinizde patates yok mu?' 'Var' yanıtını alınca Jan, annesinin on dakikada ona patates kızartabileceğini anımsatıyor; 'Hem de sıcacık... Dumanı üstünde...' diyordu. 'Hem kraker, gazoz, kola dediklerin de ne? Onların ne işe yaradıklarını sorsam yine 'Hiç' diyeceksin dedikten sonra babası gibi konuşmaya başlıyordu: 'Reklamlar söylese bile senin bunlardan kendini koruman gerek. Reklamlar seni değil, o malın satışını düşünür. Sağlığının bozulup bozulmayacağı onların umurlarında bile değildir. Paranı bu gibi şeylerle tüketmemen ve sağlıklı beslenmen gerektiğini reklamlar mı düşünecek; yoksa sen kendin mi düşüneceksin?' Konuşmanın giderek babasıyla arasında geçen konuşmalara döndüğünü fark edince bıkiyordu Barış bu oyundan."* (s. 30-31)

7. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Hayali karakterle çatışma)

7. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış hayali arkadaşı Jan'ı canı sıkıldığı için geldiği gezegene geri gönderir. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Konuşmanın giderek babasıyla arasında geçen konuşmalara döndüğünü fark edince bıkiyordu Barış bu oyundan. Jan'ı da geldiği gezegene geri gönderiyordu."* (s. 31)

8. Çatışma: Barış köye gittiği zaman babaannesinin kümesinden taze yumurta almaya gider. Fakat babaannesinin horozu Barış'ı görünce gagalamaya başlar. Barış'ın gözünü çıkarmak ister gibi yüzüne saldırır. Barış ne yapacağını nereye gideceğini bilemez.

Romandan Alıntı: *"Hayvan sevgisini doya doya yaşamak için en uygun yerdeydi artık.; kydeydi. Ama bu yaz onu bir sürpriz bekliyordu: Babaannenin beyaz horozu. Bir sabah kmesten taze yumurta almaya giderken köşeye sıkıştırdı Barış'ı ve gagalamaya başladı. Ne yapacağını nereye kaçacağını bilemedi Barış. Hayvan kanatlarını açıp havalanıyor, Barış'ın gözünü çıkarmak ister gibi yüzüne saldırıyordu."* (s.40)

8. atışmanın Türü: Kişi - Doğa atışması (Bir hayvanla çatışma)

8. atışmanın özmnde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın atışmayı özme Yöntemi: Barış can havliyle bağırır. Babası çığlıkları duyarak gelir ve Barış'ı kurtarır. (atışmayı başkası zer)

Romandan Alıntı: *"Can havliyle bağırabildi Barış, başka bir şey yapamadı. Babası onun bağırtısına koşmasa kim bilir neler olacaktı."* (s.40)

9. Çatışma: Barış ve arkadaşlarının kendi tabirleriyle toprağı gömülü oyuncakları bulmaya gittikleri höyükte o gün hasır şapkalı ve çantalı bir adamla karşılaşrlar. Barış ve arkadaşları ne yapacaklarına bir türlü karar veremezler.

Romandan Alıntı: *"O da ne? Bir adam onların bulduğı kovuğı kazıyordu. (s.77) Onların gizli buluşma yerlerinde bu adamın ne işi vardı? Barış hemen inip adama hesap sormaktan yanaydı ama Dursun durdurdu onu. (s. 76-77) Biraz sonra canları sıkıldı. 'Gidelim mi?' dedi Eşe. Barış biraz daha kalmak, adamın ne yaptığını anlamak istiyordu ama korkuyordu da bir yandan. Ya adam onlara kızarsa? Ya kötü biriye? Silahlı bile olabilirdi. Bu تنها yerde dördünü de öldürse kimsenin ruhu duymazdı."* (s.77)

9. atışmanın Türü: Kişi - Kişi atışması (Kötü kişi ile çatışma)

9. atışmanın özümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın atışmayı özme Yöntemi: Barış ve arkadaşları adama gözükmemek için beraber kaçmayı çözüm olarak görürler. (Akıl yürüterek ve iş birliğıyle)

Romandan Alıntı: *"Hep birlikte geldikleri yönden sessizce geri döndüler. Kayar gibi indiler mezarlığı yakın tepeyi ve arkalarına bakmadan koşmaya başladılar."* (s.77)

10. Çatışma: Barış ailesi ve arkadaşları ile denize gider. Bir süre eğlendikten sonra çok şiddetli bir rüzgâr çıkar. Rüzgâra karşı direnmeye çalışırlar.

Romandan Alıntı: *"Deli bir rüzgâr çıkana kadar her şey iyiydi. Ama o rüzgâr yerden kaldırdığı kumu herkesin saçlarının arasına, ağzına, burnuna doldurmaya başlayınca denizin tadı kalmadı. Önce babaanne, 'Deniz banyosu değil kum banyosu yapıyoruz burada. Haydi, toparlanın kaçalım,' diye homurdanmaya başladı. Direnmeye çalıştılar ama babaanne haklı çıktı."* (s.81)

10. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Doğa felaketi ile çatışma)

10. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış denize gitmeye en istekli kişi olmasına rağmen rüzgar karşısında dayanamayacaklarını anlar ve eve dönmeye razı olur. (Kendinden istenileni sorgulamadan kabul eder)

Romandan Alıntı: *"Daha fazla dayanamadılar. Bu göz açtırmayan rüzgâra karşı yapılabilecek bir şey yoktu. Denizin en isteklisi Barış bile dönmeye razı oldu."* (s.81)

11. Çatışma: Dursun ve Eşe'nin de denizi sevmesini sağladığı için çok mutludur. Ama babasıyla yaptıkları konuşma Barış'ın keyfini kaçıırır. Eşe ile Dursun'un imkânsızlıklar yüzünden bir daha denizi göremeyeceğini düşünür ve onlara denizi sevdirdiği için pişmanlık duyar.

Romandan Alıntı: "Eşe'yle Dursun'a denizi nasıl sevdirdiğimi ballandıra ballandıra anlatıyordum, babam sözümü kesip, 'İyi mi oldu sanıyorsun?' diye sordu. 'Evet' dedim. 'Evet', iyi oldu. Denizin ne demek olduğunu öğrendiler.' 'Peki, gidebilirler mi? Onları koşullarında değişen bir şey oldu mu? O iki kardeşi bir kez daha götürürler mi denize? Kim götürür? Bir daha gidebilirler mi?' Düşündüm. 'Hayır.' Bir daha gidemezlerdi. Annesi bir kez daha bırakmazdı onları. Ne bizimle ne başkalarıyla... Denizin yararına inanmıyordu çünkü. 'Öyleyse,' dedi babam. 'Şimdi iyi düşün, sen Dursun'la Eşe'ye ne verdin? Sevinç mi üzüntü mü?'"(s. 83-84)

11. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duygularının çatışması)

11. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış önce babasını haklı bulur daha sonra arkadaşları denizin ne demek olduğunu öğrendikleri için büyüdüklerinde istedikleri zaman gidebilecekleri sonucuna varır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: "Babamı haklı bulup sustum. Ama sonra düşününce o kadar da haklı olmadığına karar verdim. İnsan bilmediği bir şeyi isteyebilir mi hiç? Şimdilik denize gitmek isteyecekler ve gidemeyecekler. Ama hep çocuk kalmayacaklar ki... Artık denizi biliyorlar. Büyüdüklerinde istedikleri zaman gidebilirler.(s.84)

12. Çatışma: Barış "Hanım" kelimesinin kadınlar arasında birbirlerine seslenirken kullanmadıklarını sadece annesi öğretmen olduğu için ona "Öğretmen Hanım" diye seslendikleri duyar. Neden kendi aralarında kullanmadıklarını merak eder.

Romandan Alıntı: *"Hanım büyüyüp gerçekten 'hanım' olduğunda Fatma Hanım, Emine Hanım dendiği gibi, ona da 'Hanım Hanım' mı diyecekler? Çardaktaki kadınları düşündüm de sadece anneme Öğretmen Hanım diye sesleniyorlar. Kendi aralarından birbirlerine 'Hanım' dediklerini hiç duymadım. 'Bacı, gelin, aba, kadın, teyze, ana' hepsi var, hanım yok."*(s.87)

12. atışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle atışması (Bir gizemi çözme / bir gerçeği ortaya çıkarma çabası)

12. atışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın atışmayı Çözme Yöntemi: Barış "Hanım" kelimesinin çardaktaki kadınlar için ulaşılmaz, değerli bir anlamı olduğu sonucuna varır. O yakıştırmayı sadece özel buldukları kişiler için kullanıldığının farkına varır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Galiba 'hanım' olmak da sultan olmak kadar ulaşılmaz onların yaşamında."* (s.87)

13. Çatışma: Barış ve çocuklar babasına höyükte bulduklarını getirdiklerinde Barış'ın babası çocukların ellerindeki tarihi eserleri görünce şaşırmıştır. Barış'ın babasına şapkalı ve çantalı bir adam gördüklerini söylerler fakat Barış şapkasından

başka yüzünü görmediği adamın kim olduğunu bir türlü tarif edemez.

Romandan Alıntı: *"Şapkası çok değişikti,' 'Daha önce kimsede öyle bir şapka görmemiştim. Hani kovboy filmlerinde olur ya, yanları dışa kıvrık, hasır bir şapka'dı. Kırmızı kordonu vardı. Yanlarda da dikdörtgen biçiminde delikleri. Görsem mutlaka tanırım.' 'Şapkayı mı?' deyip güldü babası." (s.99)*

13. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / bir gerçeği ortaya çıkarma çabası)

13. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış arkadaşının sünnet düğününde köpeğinin ateş eden adamlardan birinin paçasına yapıştığını görür. Bu adam höyükte gördükleri hasır şapkalı adamdır. Hemen babasını bulup o adamı gösterir. Babası polise gidip adamı şikâyet eder ve adamı tutuklarlar. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Usulca uzaklaştı oradan ve hemen babasını aramaya başladı.'İşte o!' dedi 'Orada. Bak baba, görüyor musun? İşte o!' 'Sakin ol Barış. Ne gördün? o, dediğin kim?' dedi babası. Barış heyecandan ve korkudan titriyor, doğru dürüst konuşamıyordu. 'O işte!' dedi 'Kovuktaki adam.Sana anlattığımız.Hani var ya... Paraları çalan... Bak, başka kimsede onun şapkasından yok. Eminim. Bu, o adam.' Döndü adama baktı babası. 'Tabiiya,' dedi, 'İblis Ziya bu! Tahmin etmeliydim.'" (s.107-108) "İblis Ziya'nın evine baskın yapmış polis ve satmak üzere topladığı pek çok eski eseri ele geçirmiş. Ziya'yı da tutuklayıp götürmüşler. (s. 122-123)*

14. Çatışma: Barışların tütün dizdiği bir akşam çok şiddetli bir rüzgar eser ve yağmur yağar. Barış kargıları taşımaya çalışırken rüzgar ona engel olmaktadır.

Romandan Alıntı: *"Ama o gece ansızın yağmur bastırınca herkes hazırlıksız yakalandı. Üstelik yalnızca yağmur yağmıyordu; yağmurla birlikte deli bir rüzgâr da vardı. Barış uzun kargılardan iki tanesini iki eline alıp taşımaya çalışırken rüzgâr, kargıları yel değirmenlerinin kanatları gibi döndürüyor, Barış da kuyruğunu yakalamaya çalışan kediler gibi, kendi çevresinde turlar atıyordu. Babası taşıyamayacakları kargıların üzerine naylon germeye çalışıyordu ama bir ucu tutturuncaya kadar öteki uç havalanıyordu."* (s.103-104)

14. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Doğa felaketiyle çatışma)

14. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış ve babası çok yorulmalarına rağmen kargıların üzerini örtebileceklerini örtüp taşıyabileceklerini de içeri taşımışlardır. (İş birliğiyle)

Romandan Alıntı: *"Çok yoruldular ama örtebileceklerini örttüler, taşıyabileceklerini içeri taşıdılar"* (s.104)

15. Çatışma: Barış eve dönme zamanı yaklaştığı için üzülmemektedir. Hep yaz olmasını hep köyde kalmayı istemektedir. Fakat okulunu ve arkadaşlarını özlediğini de düşünerek duygu çatışması yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Eve dönme zamanı yaklaşıyor diye çok üzülüyorum. Hep yaz"*

olsa, hep burada yaşısam."(s.92)"Bunları düşündüğüm anda okulumu ne kadar çok özlediğimi fark ettim. Öyle ya, okulda da arkadaşlarımız var. Onlar da bizi özlemişlerdir. Dursunlardan ayrılacağım için üzülürken okul arkadaşlarıma kavuşmanın heyecanını yaşayacağımı unutmuşum." (s.128)

15. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisi ile Çatışması (Duygularının çatışması)

15. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış bir dahaki yaz mevsiminde tekrar köye gelip arkadaşlarıyla birlikte olacağınız düşünür. Ayrıca okula gidip, bilgilenip büyümüş olarak gelip köydeki arkadaşlarına anlatacak şeyleri olacağı sonucuna varır. Okulun gerekliliğini de göz önünde bulundurarak neden gitmesi gerektiğini daha iyi anlar.(Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Öyle ya, önümüzdeki yaz yine birlikte olacağımıza göre sızlanmanın ne gereği var? Okullarımıza gideceğiz. Önümüzdeki yıl daha büyümüş, akıllanmış, bilgilenmiş olarak yine geleceğiz. Birbirimize anlatacağımız pek çok şey olacak. Bu yüzden gitmeliyiz." (s.128)*

16. Çatışma: Barış bir yandan bir an önce büyümek istemektedir. Bir yandan da büyümekten bir hayli korkmaktadır.

Romandan Alıntı: *"Bazen büyümeyi, bir an önce, bir saat önce büyümeyi delicesine istiyorum; bazen de korkuyorum büyümekten."*(s. 134)

16. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duygularının çatışması)

16. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Barış çocukların büyüyebildikleri için sevindiklerini düşünür. Ama çocuklar büyürken, büyüklerin ise yaşlandıklarını düşünür ve büyüdüklerine sevinme duygusundan mahrum olduklarını görür. İşte o zaman çocuk olmanın daha güzel olduğuna karar verir. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Büyümenin güzelliğini düşündü sonra Barış. Buğday gibi, her gün biraz daha büyümek ne güzeldi. Büyükler bu zevkten yoksundular işte. Çocuklar büyürken onlar büyümüyor, yaşlanıyordu. Boyları uzamaz oluyor; zamanla kısalıyordu bile. Çocuklar büyüdükleri için sevinirken onlar yaşlandıkları için üzülmüyorlardı. Büyüklerin akılları yerinde sayarken, hatta kimilerinde gerilerken, çocuklar gitgide akıllanıyordu. Çocuk olmanın güzel bir şey olduğuna karar verdi sonunda Barış."*(s. 130)

Başkahramanın yaşadığı on altı çatışmadan on biri kişinin kendisiyle, üçü kişi - doğa, ikisi kişi - kişi çatışmasıdır. Başkahraman bu çatışmaların on ikisinde etkin, ikisinde edilgin, ikisinde ise etkin ve edilgin konumdadır. Barış yaşadığı ilk çatışmada babasının hediye ettiği türkü defteri ve ajanda ile başta neyi ve nasıl yazacağını bilemezken günlük yazmaya başlamayı türkü defterinden aldığı türkü sözleriyle başlamaya karar vermesiyle yazma alışkanlığının da zaman içinde geliştiği gözlemlenir. Başkahraman ile özdeşim kuran ve neyi nasıl yazacağına karar veremeyen çocukta da günlük tutma alışkanlığı gelişebilir ve böylece yazma becerisi de gelişebilir. Türkü dinlemeyi sevmediğini söyleyen ona türkü defteri veren babasına anlam veremeyen Barış hoşuna giden türkülerin de olduğunu fark eder. Böylece başkahramana öykünen çocuk sevmediği şeylerin aslında içine girildiğinde ve öğrenildiğinde onda ilgi uyandırabileceğini sezinler ve önyargının yanlış bir tutum olduğunu fark edebilir. Barış'ın yaşadığı çatışmalardan biri de babaannesinin horozunun ona saldırmasıyla horozla olan çatışması ve horozun Barış'ın gözünü oyacağını söylenmesi ve kan gibi çocukta olumsuz izlenim uyandıracak durumun anlatılması çocuğu ürkütebilir. Fakat çocuk okuduğu kitapta karşılaştığı bu çatışma ile baş edemeyeceği bir durumla karşı karşıya geldiğinde Barış gibi sesini duyurmak için çabalaması ve kurtulmak için türlü yollar geliştirebileceğini öğrenebilir. Barış'ın aile büyüklerine yardımcı olması, sorgulayan ve yanıt arayan akıllı bir çocuk olması da yaşadığı zorluklar karşısında gerçekçi çözümler bulması onunla özdeşim kuran okuyucuyu olumlu etkileyebilir. Başkahraman yaşadığı çatışmalar genel olarak inandırıcıdır ve başkahraman çocuğun özdeşim kurabileceği niteliklere sahiptir.

4.4. Hoşça Kal Akdeniz

Yazarı: Mustafa Asoğlu

Aldığı Ödül ve Yılı: 2004 TUDEM Edebiyat İkincilik Ödülü ve 2006 ÇGYD ödül töreninde Yılın Çocuk Öykü Kitabı

Basım Yılı: 2015 (1. Baskı 2006)

Yayınevi: Tudem

Seslendiği Yaş Grubu: 10 - 12 (+)

Sayfa Sayısı: 104

Öykünün Özeti: Elif ve ailesi yaz tatilini geçirmek için Akdeniz'e gidecektir. Elif'in babasının arkadaşının bir pansiyonu vardır. Ailecek orada kalacaklardır. Elif burada pansiyonun sahibinin kızı Gökçe'yle ve oğlu Ozan ile tanışır. Onların arkadaşı Mehmet ve köpeği Ateş ile güzel vakitler geçirir. Gökçe ile doğayı keşfe çıkarak kareta karettaların nesli tükenmesin diye çalışan Kerim Dede'yi ziyarete gideceklerdir. Okulda arkadaşının abisi Yağız ile kız arkadaşı Aslı ile tesadüfen bir markette karşılaşır onların da üniversite projesiyle kareta karettaları korumak için gönüllü olarak geldiklerini öğrenir. Bir gece onlarla birlikte kamplarında kalmak için ailesinden izin alır ve beraber kareta karettaların doğumunu izleyip anne karettayı tekrar deniz ile buluştururlar. Her güzel şeyin sonu olduğu gibi tatilleri de son bulur ve gideceklerken Mehmet ve Elif'in çok sevdiği köpek Ateş de onlara veda etmek için gelir. Mehmet köpeğini ona hediye etmek ister ama Elif kabul edemez. Çünkü Mehmet'in Ateş'i en az onun kadar çok sevdiğini bilir. Akdeniz tatilinde yaşadıkları onun için unutulmaz anılar olarak kalacaktır.

Öykünün Başkahramanı: Elif'tir. Öykü boyunca çeşitli yönleriyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir. Kendisi ve arkadaşları öyküde sık sık Elif'in değiştiğini söyledikleri için hareketli bir karakterdir. "*Her gün doğayla, insanlarla olan ilişkim kişiliğime, benliğime yeni şeyler katıyor. Değiştiğimi, yeni bir Elif olduğumu hissediyorum.*" (s.52) "*Düne kadar her türlü şaklabanlığı, atılganlığı yapan Elif gitmiş, yerine sessiz, durgun, kırgın, tatsız bir Elif gelmişti.*"(s.78)

Çizelge 9.Elif'in Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Elif 11 yaşındadır. Beşinci sınıf öğrencisidir.

Öyküden Elif'in Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"On bir yaşındayım Yağız Abi! Küçük değilim!" (s.88)

"Bir özel okulun beşinci sınıfını bu yıl bitirdim." (s.7)

Kişisel Özellikleri

Elif hayvanları çok sever. Arkadaş canlısıdır. Çevreye karşı duyarlıdır. Duygusaldır.

Öyküden Elif'in Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Kucağındaki yavruyu gösteriyor. Canım benim! Ayaklarını toplamış, akli karalı başını uzatmış, gözleri fıldır fıldır, o küçük kırmızı dili dışarda. Öylece bana bakıyor Mehmet'in kucağında. Dilini sevsinler senin, diyerek yavaşça sırtını okşuyorum." (s.70)

"Bu da bizim kızımız Elif. Elif bizim tek çocuğumuz. Bu yüzden biraz, nasıl desem, şımarttık. Özel okulda okuyor. Ama iyi çocuktur. Özverilidir, arkadaş canlısıdır, paylaşmayı ve doğayı çok sever." (s.17)

Çizelge 10. Başkahramanın (Elif'in) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Elif ve arkadaşları Gökçe, Ozan ve Mehmet kareta karettaları görmek için Kerim Dede'nin kulübesine giderler. Beraber oturup kareta karettalar hakkında konuşurlar. Yalnız Elif Kerim Dede'ye soru sormak istiyor bir yandan da çekinir. Onun soracağı bazı sorulara kızacağını düşünür. Soruyu sorsa mı sormasa mı kendi içinde kararsız kalmıştır.

Romandan Alıntı: *"Kerim Dede konuştuğça düşündüğüm, kafamın içinde döndürüp durduğum bir soru vardı. Sorsam mı sormasam mı?"* (s.42)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duygularının çatışması)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Aklına takılan soruyu sormakla sormamak arasında uzun bir bocalama yaşamasına rağmen sormaya karar verir. (Akıl yürüterek ve cesaretiyle)

Romandan Alıntı: *"Soracağım: 'Kerim Dede! Size bir şey sormak istiyorum. Bana kızmazsınız değil mi?"*(s.42)

2. Çatıřma: Elife gittikleri tatil yerinde akřam erken oluyormuř gibi gelir. Bu dūřünce bir sūre aklını kurcalar.

Romandan Alıntı: *"Burada akşam erken oluyormuş gibi geliyordu bana. Bu duygu geldiğimden beri vardı içimde."* (s.54)

2. atıřmanın Tūrū: Kiřinin Kendisiyle atıřması (Bir gizemi çözme / bir gerçeđi ortaya çıkarma çabası)

2. atışmanın özümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Bařkahramanın atıřmayı özme Yöntemi: Elif uzun sūre dūřündükten sonra tatilin sonlarına dođru yeni yeni bu durumun sebebini anlar. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Nedenini yeni anladım. Güneř, bu saatlerde batıya sallandı mı, o heybetli Toros Dağları'nın ağır gölgesi dūřüyor sahile ve denize. Az önce, ön bahçenin amlarında güneş ışınları oynaşırken arka bahçeye dağın gölgesi dūřmüřtü bile."* (s.54)

3. Çatışma: Elif'in ailesi ile gittikleri markette sınıf arkadaşının abisini ve kız arkadaşını görürler. Onların da burada kareta karettalarla ilgili araştırma yaptığını öğrenen Elif onlarla birlikte kalmak ister. Ailesinin izin vermemesinden endişe etmektedir.

Romandan Alıntı: *"Onlar konuşurlarken ben tek şey düşündüm: Nasıl onlarla birlikte olabilirim? Hiç olmazsa bir iki geceliğine..."* (s.66) *"Bir sessizlik oldu. Çok mu şey istemiştin? Hayır! İstediğim hiç de çok değildi."* (s.67)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Annesi ve babasına ısrar eden Elife Aslı Abla'sının da ailesiyle konuşmasıyla birlikte ailesinden izin alabilirler. (Israrıyla ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *Aslı Abla ortaya: Eğer izin verirsiniz, biz Elif'i kampımıza konuk edebiliriz. Onunla yaşadığımız zorlukları ve güzellikleri paylaşabiliriz."* (s.67) *"Ben fırsatını yakalamıştım. En yalvaran sesimle: 'Lütfen baba! Anne!..' deyince babamın yüzü aydınlanır gibi oldu. Bu, 'evet' demektir. Ben babamı tanırım."* (s.67) *"Sanırım benim içten isteğim, yalvaran bakışlarım, ailemin o gençlere olan güveni, bana bu inanılmaz macerayı hazırladı."* (s.92)

4. Çatışma: Yumurtlamak için kıyıyı vuran kareta karettayı yumurtladıktan sonra ayağına plaka takmak için kucaklayan Aslı Abla'sını gören Elif önce ona dokunmak ister korkar ve geri kaçar.

Romandan Alıntı: *"Gel Elif! Sen de dokun!" diyerek beni çağırdı. Korka korka yanaşım. Elimi uzatıp şöyle bir dokundum o koca yaratığa, hemen geri kaçtım"* (s.99)

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duygularının çatışması)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Aslı Ablası Elifi cesaretlendirir ve kareta karettayı birlikte kucaklarlar. (Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Korkma korkma!" dedi Aslı Abla. İki koluyla kucaklamıştı Aysu'yu. Durur muyum? Ben de sarıldım yandan. Heyecandan kalbim duracak gibiydi." "Dünyada milyonlarca çocuğun hayal bile edemeyeceği bir olayı yaşamıştım. Ona dokunmuştu. Onu kucaklamıştım..."*(s.100)

Başkahramanın yaşadığı dört çatışmanın tümü kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Kahraman bu çatışmaların üçünde etkin, birinde etkin ve edilgendir. Elif'in arkadaş sevgisi, hayvan sevgisi yeni arkadaşlar edinme yeni yerler görüp hayvanlarla ve doğa ile iç içe zaman geçirme anlamında okuru olumlu yönde etkileyecektir. Başkahramanla özdeşim kuran çocuk Elif gibi dostluklarında sevecen ve saygılı davranmanın ona mutluluk verdiğini sezinleyebilir, hayvanların da doğanın bir parçası olduğunu fark ederek onlarla birlikte yaşamın güzelleştiğinin farkına varabilir. Başkahramanın olumlu kişilik özellikleri okuyucunun ona

öykünebileceği özelliklere sahiptir. Elif'in yaşadığı ilk çatışmada soru sormanın çevresinde onda olumsuz bir algı uyandıracaklarını düşünüp tekrar vazgeçmesi içinde gelgitler yaşaması ve sonunda sormaya karar vermesi onun kararlılığını ve isteğini gerçekleştirme arzusunu göstermektedir. Başkahramanın yaşadığı bu çatışmaya benzer bir çatışma yaşayan çocuk soru sormanın olumlu yanı ve merakın kızılacak bir şey olmadığı fark edebilir. Çocuk, doğası gereği merak eden ve soran, sorma içgüdüğü olduğu için merak etmenin ve soru sormanın bilgilerini artıracaklarını ve öğrenmek için soru sormaktan merak etmekten vazgeçmemesi gerektiğini sezinelebilir. Ayrıca okura istediklerini ve düşündüklerini özgürce söyleyebileceği iletisini vermektedir. Başkahramanın yaşadığı bir diğer çatışmada, kareta karettaların yumurtlamasını görmek için ailesiyle bu konu hakkında izin vermeyeceklerini düşünüp çaresizlik yaşaması oluşturur. Çözüme akşam gözlemci gençlerle birlikte kalmak için ısrar etmekle kavuşacaktır. Ailesinin ısrara dayanamayarak izin vermeleri başkahraman ile özdeşim kuran çocuğa yaşadığı benzer bir çatışmada ısrarla ve inat ederek birçok şeyi yaptırmanın kolay olabileceği izlenimi verebilir. Bu durumu gerçek hayata uyguladığında olumlu bir sonuçla karşılaşmadığında çatışmanın çözümünün kimi zaman gerçekçi olmayacağını anlayabilir ve hayal kırıklığı yaşayabilir. Elif kareta karettalara dokunmaktan korkmaktadır. Fakat içinde onlara karşı büyük bir sevgi beslemektedir. Yaklaşma - kaçınma çatışması yaşayan Elifi gözlemci bir genç cesaretlendirir ve onunla yakından ilgilenebilmesine olanak sağlar. Başkahramanla özdeşim kuran çocuk da benzer bir hayvana duyduğu sevgiyi cesaret bularak gösterebilir.

4.5. Parktaki Gergedanlar

Yazarı: Mehmet Atilla

Aldığı Ödül ve Yılı: 2011ÇGYD ödül töreninde Yılın Kitabı Ödülü

Basım Yılı: 2015 (1. Baskı 2010)

Yayınevi: Tudem

Seslendiği Yaş Grubu: 10 - 12 (+)

Sayfa Sayısı: 157

Romanın Özeti: Romanın birinci bölümünde Okan, Dilek ve Şenay parkta annelerinin dernek toplantısının bitmesini bekler, bir yandan da oyun oynarlar. Dilek'in oyun oynarken ayağının burkulması üzerine hepsi bir banka oturur ve Okan'ın Dilek için getirdiği buzu Dilek'in ayağına koyarlar. Bu sırada karşıda oturan adam dikkatlerini çeker. Adamın kim olduğu ve hangi mesleği yaptığı hakkında hepsi akıl yürütmeye çalışır. Okan adamın albay olduğunu düşünür. Hatta mesleğine uygun bir de isim yakıştırır ona Albay Ünal. Dilek ve Şenay da adam için yakıştırmacalarda bulunur. Dilek'e göre adamın mesleği ve adı Aktör Yavuz, Şenay'a göre ise Avukat Orhan'dır. Böylece bir kişiden kendisiyle birlikte dört karakter ortaya çıkmış olur.

Romanın ikinci bölümünde çocukların yakıştırmalar yaptığı Hırçın Kemal'in aile hayatından ve çocuklara duyduğu özlemden bahsedilmektedir. Hırçın Kemal de gözlerini çocuklardan ayıramaz ve onlar parkta oyun oynarken isimlerini öğrendiği çocukların hareketlerinden yola çıkarak, çocukların yaptığı gibi ilerdeki meslekleri hakkında tahminler yürütür. Şenay'ı Dilek'in ayağını sararken gördüğü için doktor olacağını, Dilek'i ressam arkadaşı Nevruz'a benzettiği için ressam olacağını, Okan'ı ise Dilek'e caddenin karşı tarafındaki binaları anlatırken gördüğü için mimarlığı yakıştırır.

Romanın üçüncü bölümünde Okan'ın büyüdüğü ve mimar olduğu anlatılmaktadır. Ankara'da tatil köyü projesi için bakanlıkla görüşmeye gelmiştir. Bu görüşmeyi de bahane ederek yeğeni Ezgi'yi görmek istemiştir. Kardeşi avukat Orhan ve çocukluk arkadaşı Doktor Şenay Ezgi'nin ailesidir. Mimar Okan onlarda kaldığı

gece çok tuhaf bir olay yaşanır. Parkta karşılaştıkları Hırçın Kemal Mimar Okan'ın iç sesi olur.

Romanın dördüncü bölümünde Mimar Okan yeğenini alıp biraz dolaşmak için Ezgi'nin okuluna gider. Okul çıkış saatinde beraber bir tatlıcıya gidip tatlı yerler. Bu sırada yaşlı bir adamın elinden kâğıtları düşürmesi ve çevresindeki çocukların ona yardım etmediklerine şahit olurlar. Ezgi'nin yardım etmeyen çocukların sınıf arkadaşları olduğunu fark eder. Ezgi arkadaşlarına yaşlı adama neden yardım etmediklerini sorduğunda onların daha önemli bir işleri olduğunu öğrenir. Adama yardım eden başka bir genç çıkar. Ezgi diğer arkadaşlarını tekrar görür. Bu sefer arkadaşları yalnız değildir. Ellerinde bir de kedi vardır. Arkadaşını yanına çağıran Ezgi onu nereden bulduklarını sorar. Sokakta bırakıldığı zaman yaşayamayacağını ve bir ev kedisi olduğunu öğrenir. Kediyi sahiplenmek ister fakat amcası Mimar Okan bu duruma Ezgi'nin ailesinin tepkisinin ne olacağını bilmediğinden çekimser davranır. Fakat daha sonra ikna olur ve kediyi eve götürürler.

Romanın beşinci bölümünde Mimar Okan ve Ezgi ertesi gün Ressam Dilek'in evine konuk olurlar. Kedinin sorumluluğunun da onlar üzerinde olması sebebiyle kediyi de yanlarında götürürler. Ressam Dilek'in eşi Aktör Yavuz ve oğlu Fırat onları karşılar. Beraber vakit geçirirken kedinin sahibinin olabileceği üzerine Ezgi ve Fırat'ın bilgisayar üzerinde araştırma yapmasını sağlarlar. Beraber araştırma yapan Ezgi ve Fırat kediyi bir de isim bulurlar: Çakıl. Çakıl bilgisayar başına geçer ve sahibinin onun için açtığı siteyi bulmalarını sağlamak için p ve k harflerini tuşlar ardından enter tuşuna basar. Böylelikle Çakıl'ın asıl isminin Patiska olduğunu ve sahibinin önceki günlerde trafik kazası geçirdiğini, yanında Patiska'nın da olduğunu fakat kedinin kaybolduğu haberini okurlar.

Romanın altıncı bölümünde karşı komşuya çay içmeye giden ev sahipleri ve Mimar Okan'a haber vermek için çocuklar Albay Ünal'ın evine koşarlar. Patiska'nın sahibini bulduklarını anlatırlar ve bundan sonra yapılacaklar konuşulur. Ezgi ve amcası Mimar Okan ayrılmak için izin isterler.

Romanın yedinci bölümünde Mimar Okan ve Ezgi, Patiska'nın sahibi Erdem Binsöz'ü ziyaret etmek ve Patiska'yı asıl sahibine bırakmak için hastaneye giderler. Mimar Okan'ın iç sesi olan Hırçın Kemal de çocukluğunu ve arkadaşlıklarını hatırlattıktan sonra ondan ayrılır.

Romanın sekizinci ve son bölümünde çocuklar ve Hırçın Kemal'in parktaki yaşantısına geri dönülür. Çocuklar adama yakıştırdıkları karakterleri dernekteki

toplantıdan dönen ailelerine anlatırlar. Annelerden birisi bu durumu bir gergedan öyküsüne benzetir. Dürer soyadlı bir ressamın hiç görmeden sadece arkadaşının mektuplarında anlattığı gergedanın resminin hikâyesini anlatır. Bu resmin gerçeğin yerine geçtiği ve yıllarca da ders kitaplarında kullanıldığını anlatır. Çocukların da Hırçın Kemal için onu hiç tanımadan, onun hakkında hiçbir şey bilmeden ayrı ayrı tipler ayrı ayrı gergedanlar oluşturduğunu söyler. Bu durum Hırçın Kemal içinde aynıdır. O da çocuklardan üç farklı tip üç farklı gergedan oluşturmuştur.

Romanın Başkahramanları: Mimar Okan, Ezgi ve Hırçın Kemal'dir. Mimar Okan, Ezgi ve Hırçın Kemal roman boyunca birçok özelliklerinden bahsedildiği için açık karakterlerdir. Roman boyunca Mimar Okan değişim gösterdiği için hareketli karakter Ezgi ve Hırçın Kemal çok fazla değişim göstermediği için durağan karakterlerdir.

Çizelge 11. Mimar Okan'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Okan on yaşındadır. Hırçın Kemal'in tasarladığı düşsel kahraman olduğu zaman otuz yaşında bir mimar olacaktır. Dış görünüş olarak sağlıklı, zinde ve zayıf gözükmemektedir. Kumral bıyıkları vardır.

Romandan Mimar Okan'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Şu anda bir oyun parkında arkadaşlarıyla zaman geçirmekte olan on yaşında Okan'ın gelecek için tasarlanmış halisin." (s.49)

"Okan otuzlu yaşlarda görünüyordu. Azıcık dökülen saçlarını saymazsak liseyi yeni bitirmiş birine benziyordu uzaktan, öylesine zinde ve sağlıklı." (s.38)

"Oldukça zayıftı üstelik. Okan'ın kumral bıyıklarına alışmak biraz zaman alabilirdi belki." (s.42)

Kişisel Özellikleri

Heyecanlı ve atak birisidir. Zekidir. Kendisine karışılmasından hoşlanmayan biridir.

Romandan Mimar Okan'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Amcası da o derece heyecanlı ve atak birisiydi." (s.42)

"Okan şaşırmişti ama bu sesi herhangi bir insandan gelmediğini, olsa olsa kendi zihninin ürettiği bir iç ses olduğunu anlayabilecek kadar da zekiydi." (s.48)

"Kendisine bu kadar karışılmasından pek hoşlanmazdı çünkü." (s.73)

Çizelge 12. Ezgi'nin Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Ezgi on bir yaşındadır.

Romandan Ezgi'nin Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Bir de kızları Ezgi on bir yaşında." (s.39)

Kişisel Özellikleri

Utangaç bir çocuktur, hayvanseverdir, yardımseverdir, duygusaldır. Araştırmayı sever.

Romandan Ezgi'nin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Biz!... diye atıldı Ezgi. Sonra da kıpkırmızı oldu. Böyle bir sözün ağzından çıkmış olduğuna inanamadı bir süre."(s.102)"Ezgi bu özel ilgiden utanmıştı, hazırlıksız yakalandığı için bir şey de diyemedi, yalnızca gülümsemekle yetindi." (s.124)

"Ezgi iki dakika içinde bu güzelim hayvana ısınmıştı." (s.85)

"Sesindeki kırgınlık ruh halini hemen ele vermişti." (s.130)

"Senin dediğini yapalım amca. Sahibini bulmaya çalışalım." (s.86)

Çizelge 13. Hırçın Kemal'in Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Hırçın Kemal yaşlı bir adamdır.

Romandan Hırçın Kemal'in Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Parkta oturan yaşlı bir adamım ben." (s.50)

Kişisel Özellikleri

İnatçıdır, huysuz ve çekilmezdir. Hayal dünyası gelişmiştir. Araştırmacı ve yardımseverdir.

Romandan Hırçın Kemal'in Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Çok huysuzsun baba,'demişti bir gün kızı telefonda. 'Bazen hiç çekilmiyorsun."(s.29)"Ben senin gibi inatçı bir adam görmedim." (s.29)

"Bu hareketlilik sırasında Hırçın Kemal çocukların adlarını öğrenmeyi de başardı ve son noktayı koydu: Doktor Şenay, Mimar Okan ve Ressam Dilek... İşte bu kadar!" (s.36)

"Kızma canım. Yardım etmeye çalışıyorum." (s.60)

Çizelge 14. Başkahramanın (Mimar Okan) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Mimar Okan'ın iç sesi olan Hırçın Kemal, Mimar Okan'ın yol yorgunluğunu fırsat bilip onunla konuşmaya çalışır ve onun rahatsız olacağı sorular sorar. Mimar Okan onu rahatsız eden sesin nereden geldiğini bulmaya çalışır.

Romandan Alıntı: *"Korkma! Uyumam ben seni." Sıçrayarak doğruldu yerinde. Çevresine bakındı. Kimsecikler yoktu odada." (s.48) "Okan bir an için kendini derin bir kuyunun içindeymiş gibi duyumsadı. Bu derinlikten çıkmak, başka şeyler düşünmek, yeni soluklar alıp vermek istiyordu ama nedense bir türlü başaramıyordu. Gecenin bu saatinde, hem de konuk olduğu bir evde nereden karşısına çıkmıştı bu ses?"(s.50)*

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Mimar Okan sesi kendi beyninin ürettiğini anlar. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *"Okan şaşırılmıştı ama bu sesin herhangi bir insandan gelmediğini, olsa olsa kendi zihninin ürettiği bir iç ses olduğunu anlayabilecek kadar zekiydi. Öyleyse sağda solda insan aramaya gerek yoktu. Ne oluyorsa kendi beyninde olup bitiyordu." (s.48) "Ortada bir canlı bir gürültü olmadığına göre bu*

sesi de kendi beyni üretiyor olmalıydı." (s.51)

2. Çatışma: Okan evdeki ilgisizliğe bir çözüm bulmak ister. İç sesi olan Hırçın Kemal'in de yönlendirmeleriyle kız arkadaşını arar. Kız arkadaşı evdekilerin dikkatini çekmek için ona kek yapmasını önermiştir. Fakat Okan kek yapmayı becerip beceremeyeceği konusunda kararsızlık yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Öyle kararsız bir durumdaydı ki elinin ayağının gücü azalmıştı sanki. Tuhaf bir heyecan kaplamıştı bedenini. Dudakların diliyle ıslattı. Yutkundu. 'Yok,' dedi yine kendi kendine. 'Yapamam, Beceremem.'" (s.64)*

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: İç sesi olan Hırçın Kemal ile konuşan ve kız arkadaşının telefonda gönderdiği kek tarifıyla Okan keki yapabileceği konusunda gerekli desteği alıp kek yapmaya koyulur. (Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Kendisine uzatılan yardım elini tutamamak onu üzerdi. Bu yüzden birdenbire her şeyi göze aldı ve yerinden fırladı. 'Ne olursa olsun, sonunda ölüm yok ya. Denemesi bedava.'" (s.64) 'Oh' dedi işini bitirince." (s.67)*

3. Çatışma: Okan, Ressam Dilek'in evine gittiğinde Dilek'in eşi Aktör Yavuz ile karşılaştığında nasıl davranacağına dair tedirginlikler yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"O günden sonra aktör Yavuz'u olabildiğince izlemeye ve hakkında yazılanlara, çizilenlere dikkat etmeye çalışmıştı ama yine de bir belirsizlik vardı kafasında. Bir insanı uzaktan tanımak başka bir şey, onunla bir gün geçirmek başka bir şey."* (s.97)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Aktör Yavuz'un bakışlarındaki sıcaklık Mimar Okan'a cesaret verir. Ünlü bir aktörün evinde, onun doğal davranışlar sergilemesi sayesinde, güzel vakit geçireceğini düşünerek içindeki belirsizliği çözüme kavuşturur.(Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *Aktör Yavuz gelince karşılaşmanın içtenliği biraz farklılaştı ama adamın bakışlarındaki yumuşaklık da cesaret veriyordu insana. Onca ünlü bir aktörün evine konuk olmanın zevkini yaşamalıydı bundan sonra. Öyle demişti içinden bir ses."* (s.98) *Ünlü bir aktörün bunca doğallığı içten gelen bir davranış biçimi olarak taşıması Okan'ı gerçekten etkilemişti. Zaten oyuncu olarak beğenirdi onu, bugün insan olarak da sevmişti."* (s.103)

Başkahramanlar biri olan Mimar Okan üç çatışma yaşamıştır. Yaşadığı bu çatışmaların üçü de kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Başkahraman üç çatışmanın çözümünde de aktif bir konumdadır. Yaşadığı çatışmalardan birinde evdekilerin dikkatini çekmek için kek yapmak istemiştir. Okan başta kek yapmayı beceremeyeceğini düşünür ve vazgeçmek üzere dir. Cesaretini toplayıp keki yaptığında ise çok lezzetli bir kek yaptığını görür. Başkahramanla özdeşim kuran okuyucu yapmak istediği fakat tedirginlik duyduğu şeyler için cesaretli olmasını ve sevgiyle yapılan şeylerin güzel olduğunun bilincine varabilir. Başkahraman Mimar Okan yaşadığı bir diğer çatışmada Aktör Yavuz'u dergi ve gazetelerden takip ettiğinde onun soğuk ve burnu havada bir insan olduğunu düşünür ve onunla tanışacağı gün tedirgin olur. Fakat onun evine gittiğinde sevecenliği ve içten davranışları sayesinde anlaşabileceği bir insan olduğunun farkına varır. Başkahramanla özdeşim kuran çocuk bir insana mevkisinden ya da herhangi bir özelliği yüzünden ön yargılı davranmanın yanlış olduğunu sezinleyebilir. Başkahramanın çatışmaları çözme yöntemi inandırıcıdır ve başkahramanın kişilik özellikleri çocuğun öykünebileceği niteliklere sahiptir.

Çizelge 15. Başkahramanın (Ezgi) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Ezgi arkadaşının sokakta bulup onlara verdiği kedinin asıl sahibini bulmak ister. Bunun için Fırat ile birlikte bilgisayardan araştırma yapmaya başlarlar. Fakat internet sayfalarında birçok kayıp kedi ilanıyla karşılaşır. Kedinin asıl sahibini bulamayacaklarına yönelik umutları tükenmeye başlamıştır.

Romandan Alıntı: *"Aradan epey zaman geçti. Fırat hangi siteye girse, hangi seçeneği kullansa, hangi yöntemi denese hepsi bir süre sonra işe yaramaz hale geliyordu. Başlangıçta küçük olan umutlar zamanla iyice ortadan kalkıyordu."*

(s.113-114)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ezgi, Fırat'a cesaret verip arama yapmasını sürdürmesini sağlar. Kayıp kedi de yanlarına gelir k ve p harflerini tuşlar. Onun için hazırlanmış bir siteyi açar. Adının Patiska olduğunu ve gerçek sahibini bulmalarına yardım eder. (İşbirliğiyle)

Romandan Alıntı: *"Ezgi bu tür kırılma anlarında Fırat'a cesaret vermek istiyor, arama motorunun ana sayfasını açmasını rica ediyor, oraya yeni sözcük önerileri yazdırıyor ve böylece yeni başlangıçlar yapmaya itiyordu onu." (s.114) "Haklısın!" dedi Fırat, 'kedi patiska sitesinin kısaltılmışı olan harflere basmasını da öğretmişler üstelik. Baksana, onca harfin içinden 'k'yi ve 'p'yi arayıp bulabiliyor." "Bence bu site gerçekten bu kediye ait. Lamı cimi yok," dedi Fırat. "Doğru. Ben de inandım. Haklısın. Çözdük işi." (s.119) "Fırat ise soluk soluğaydı: 'Hem de nasıl bulduk! Ta kendisi...' Patiska'nın sahibini bulduk!" (s.136)*

2. Çatışma: Ezgi kediye sahibine kavuşturmak isterken bir yandan da kedinin kendine ait olduğu bir yaşamı düşünmeye başlar, kediden ayrılacağı için çok üzülmemektedir.

Romandan Alıntı: *"Bu birliktelik az sonra bitecek miydi gerçekten? Ezgi ikircikli duygular içine sürüklendi birden. Bir yandan bu dostluğun hemen bitmesini ve Patiska'nın gerçek sahibine kavuşmasını istiyordu. Öte yandan da Patiska ile güzelleşecek bir yaşamın hayalini kurmaya başlamıştı."* (s.141)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Patiska'nın kendi yuvasını ve sahibini bulmasının önemini ve onları birbirinden ayırmanın yanlışlığını düşünerek kafasındaki aykırı düşünceleri kovar. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Ne olursa olsun, onun gerçek yuvası bizimki değil," diyerek kafasındaki aykırı düşünceleri kovmaya çalıştı. 'Kim bilir nasıl da bağlılar birbirlerine? Onları bu noktadan sonra ayırmak ne kadar yanlış!'"* (s.142)

3. Çatışma: Ezgi'nin üzerindeki parmak izlerinin az olduğunu, onun yeterince çevresindeki insanlar tarafından sevilmediğini söyleyen Albay Ünal Ezgi'yi olumsuz duygu ve düşüncelere itmiştir.

Romandan Alıntı: *"İnsanlarla iç içe değilmişim. Az seviliyordum. Bana dokunan yokmuş doğru dürüst, demek ki ben de başkalarına az dokunuyordum. Bu yüzden bende yeterince parmak izi yokmuş, falan filan..."* (s.131)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Ressam Dilek ile konuşan ve onun da düşüncelerini almak isteyen Ezgi sonunda Albay Ünal'ın dediklerine hak verir ve kendi iç hesaplaşmasından kurtulur.(Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Dedikleri tümüyle yanlış değil aslında. Ben gerçekten insanlarla çok içli dışlı değilim. Annem babam iyi insanlar ama onlar da evdeyken genellikle yalnız olmayı seçiyorlar. Ben de öyleyim. Belki de onu demek istiyor..."* (s.133)

Başkahramanlardan biri olan Ezgi üç çatışma yaşamıştır. Bu çatışmalardan üçünde de kişinin kendiyile olan çatışmasını yaşamıştır. Çatışmaların çözümünde etkin bir konuma sahiptir. Ezgi'nin yaşadığı çatışmalardan birinde birçok kez kaybolan kedinin sahibini bulmak için yaptığı girişimlerin başarısız olduğu görülmektedir. Buna rağmen yılmadan bir işi sürdürdüğünde onun sonuca ulaşabileceğini görmüştür. Benzer çatışmalar yaşayan okuyucu yılmadan, usanmadan çalışıp çabalayarak yaşadığı zorlukların ve çatışmaların üstesinden gelebileceğini fark ederek başkahramanla özdeşim kurmasını sağlayabilir. Başkahraman kediyi gerçek sahibine kavuşturmak için yaptığı girişimlerden sonuç alınca bu kez kediden ayrılmanın zor olacağını düşünüp onu sahibine vermekten vazgeçmek üzeredir. Sahibine vermekle kendinde kalmasını istemek arasında yaşadığı kararsızlıktan doğan çatışmanın çözümünü yaptığının yanlış bir davranış olduğunu ve kediyi sahibine teslim etmesi gerektiğini düşünür. Bu çözüm başkahramanla özdeşim kuran çocuğa ne olursa olsun kendine ait olmayan bir şeye sahip olunmaması gerektiğini sezinletir. Ezgi'nin kişilik özellikleri ve yaşadığı çatışmalara bulduğu çözümlerin inandırıcılığı ile kitabı okuyan çocuk başkahramana öykünebilir.

Çizelge 16. Başkahramanın (Hırçın Kemal) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Hırçın Kemal kızının ve oğlunun kendi hakkındaki düşüncelerini öğrendiğinde çok üzülür. Ne yapacağını, nereye gideceğini bilemez.

Romandan Alıntı: "*Çok huysuzsun baba,'demişti bir gün kızı telefonda. 'Bazen hiç çekilmiyorsun.'O gün akşama kadar sokaklarda gezmişti nereye gideceğini bilememişti.'Ben senin gibi inatçı bir adam görmedim.'Oğlunun bu sözleri yüreğini dağlamıştı elbette.*" (s.29)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Hırçın Kemal neden ve nasıl gittiğini bilmez ama ayakları onu çocuk parkına getirir. Oradaki çocuklar, sorunlarından uzaklaşmasını sağlamıştır. (Çatışma rastlantıyla çözülür)

Romandan Alıntı: *"Kendini oradan oraya vururken ayakları çocuk parkına taşımıştı onu. Neden ve nasıl gittiğini bilmiyordu; belki yorulduğu için, belki de oradaki hızlılığın coşkununu ve heyecanın hiç olmazsa kıyısında köşesinde yer alabilmek için. İlaç gibi gelmişti çocuklar ona. Birdenbire sorunlarından uzaklaşmıştı."*(s.29)

2. Çatışma: Hırçın Kemal parkta oynayan çocukları izlerken onlara yakışan meslekleri bulmuştur. Ama çocukların isimlerini de bir şekilde öğrenmek istemektedir.

Romandan Alıntı: *"Ancak bir sorun vardı, keşke çocukların isimlerini de öğrenebilseydi."* (s.35)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gerçeği ortaya çıkarma çabası)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Gözlüğünün kalın camlarının arkasından bakarak ve gazetesindeki bulmacasını çözer gibi yaparak çocukları tedirgin etmeden isimlerini uzaktan duyarak öğrenmeyi başarmıştır. (Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Bulmacaya dalıp gitmiş gibi yapıp çocukların tedirginliğini azaltmayı becerdi. Bu hareketlilik sırasında Hırçın Kemal çocukların adlarını öğrenmeyi de başardı ve son noktayı koydu: Doktor Şenay, Mimar Okan ve Ressam Dilek... İşte bu kadar!"* (s.35-36)

Başkahramanlardan biri olan Hırçın Kemal'in yaşadığı iki çatışma da kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Hırçın Kemal yaşadığı çatışmaların ilkinde edilgin diğerinde etkin konumdadır. Hırçın Kemal'in yaşadığı ilk çatışmada yaşlandığı için çocuklarının onu huysuz, aksi ve uyumsuz bir adam olarak nitelermeleri Hırçın Kemal'in de bu olumsuz duygulardan aklını bir an olsun uzaklaştırabilmek için çözümler arayıp soluğu çocuk parkında bulması anlatılmaktadır. İlk çatışmada okuyucu yaşlananların ötekileştirildiğini, istenmediği ve kimseyle anlaşamayan huysuz insanlar olduklarını düşünebilir. Fakat Hırçın Kemal'in bu duygulardan uzaklaşabilmek için yine çocukların cıvıltısına katılıp kendisini dinlemesi ve hayal kurmasıyla olumsuz duygu ve düşüncelerden kurtulduğunu görebilir. Çocuk da kendini üzen ve mutsuzluk duyduğu şeyler karşısında hayal dünyasını kullanarak olumsuzluklar ile baş edebilme çözümünü sezinleyebilir.

4.6. Frej Apartmanı'nın Esrarı (Nazlı ile Osman'ın Maceraları)

Yazarı: Nazlı Eray

Aldığı Ödül ve Yılı: 2009 ÇGYD ödül töreninde Yılın Çocuk Kitabı Ödülü

Basım Yılı: 2016 (1. Basım 2009)

Yayınevi: Doğan ve Egmont Yayıncılık

Seslendiği Yaş Grubu: 10 - 12 (+)

Sayfa Sayısı: 118

Romanın Özeti: Nazlı ve arkadaşı Osman 5. sınıf öğrencisidir. Aynı mahallede oturmaktadırlar. Mahallelerinde çok zengin olan Frej Apartmanı'nda oturan Madam Anjel yaşamaktadır. Bu kadın her gece evinde partiler düzenlemektedir. Bir gün Osman'a da bir davetiye gönderilir. Davetiye iki kişiliktir. Osman Nazlı'ya beraber gitme teklifinde bulunur. Gittikleri davette onları karşılayan Madam Anjel, Alman sihirbaz Hans Faretti ve eşi Bayan Faretti'yi çocuklara gösterir. Çocuklar sihirbazın ve eşinin gösterilerini heyecanla izlerler.

Faretti yapacağı bir sihir için Osman'ı yanına çağırır. Osman'ı sandığa koyar ve kaybeder. Sihirbaz sandıktan Osman yerine Nazlı'nın sınıf arkadaşı Recep Gökgöz'ü çıkarır. Recep'e Osman'ı soran Nazlı, sandığın içinin çok kalabalık

olduğunu Osman'ın da çıkmak için sıra beklediğini söyler. Nazlı çok korkar ve arkadaşına ulaşabilmek için Madam Anjel'den yardım ister. Madam Anjel yarın geceki partiye sihirbazın yine geleceğini onun da davetli olduğunu tekrar gelmesini istediğini söyler.

Eve gittiğinde radyo dinleyen Nazlı radyoda bir röportaj duyar. Bu röportajda Pembe Bego'nun yeni kitabı Bir Begonyanın Gizli Evrakı isimli kitabının çıktığını duyar. Kitapçıya gidip kitabı alır. Mahalleye gelip okumaya başladığında bir ses duyar. Nazlı'ya iyilik perisi Mihri ona kimi aradığını sorar. Frej Apartmanı'nda yaşadıkları iyilik perisine anlatan Nazlı'ya iyilik perisi onu ve Osman'ın korunmaya ihtiyacı olduğunu evinde bir Peri Dünyası anahtarı olduğunu söyler. Nazlı bu anahtarı elde etmek ve Osman'ı sandıktan kurtarmak için bu teklifi kabul eder. Fakat önce Frej Apartmanı'nda davete katılmak ister. Orada yediği lezzetli pastaları yapan kadını görmek ister. Adının Kukuman Kadın olduğunu öğrenir. O evde olup bitenleri Nazlı'ya anlatır. Sandığın içine girip çıkamayan çocuklardan bahseder. Nazlı sandıktan çıkan tanıdık arkadaşlarını Kukuman Kadın'ın ağzından duydukça hayrete düşer.

Gecenin sonunda yaşlı iyilik perisi Mihri'nin evine gider. Evde esrarengiz olaylarla karşılaşır. Yarılan duvarın içinden kurukafa çıkar ve ona içeri gelmesini söyler. Bir ses Nazlı'ya dehlizin sonunda Osman'ın olduğunu söyler. Bunu söyleyen kanatları yanık pervanedir. Onunla birlikte dehlize girerler. Bir vampir tabutuyla karşılaşır. Tabutun içindeki Madam Anjel'in evine geldiklerinde onları kapıda karşılayan uşaktır. Nazlı'yı ısırın vampirin elinden kurtulan Nazlı çıkışı bulduğuna çok sevinir ama gecenin sonuna kadar dehlizde kalamadığı için yaşadıklarının sadece görüntüden ibaret olduğunu anlar. İyilik perisi Mihri'ye anahtara sahip olmak istediği için ertesi gece tekrar geleceğini söyleyerek oradan ayrılır. Frej Apartmanı'na tekrar gittiğinde pastasını yediği Kukuman Kadın'ın Osman'ı bulduğunu görür. Nazlı arkadaşına kavuştuğu için çok sevinir. Madam Anjel'in büyü ve gizemli dünyasına daldıkları için çok mutlu olurlar.

Çizelge 17. Nazlı'nın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Nazlı beşinci sınıf öğrencisi olduğundan 10-11 yaşlarındadır.

Romandan Nazlı'nın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"...okul arkadaşım Osman ile Evliya Çelebi İlkokulu'nun beşinci sınıfına giderken yaşıyorduk." (s.1)

Kişisel Özellikleri

Heyecanlı, kararlı ve cesaretlidir.

Romandan Nazlı'nın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Heyecanla Bayan Faretti'yi alkışladık."(s.17)"Peri Dünyası'nın anahtarını elime geçirmeliydim. Hiçbir şeyden korkmamalıydım." (s.77)

Çizelge 18. Osman'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Osman beşinci sınıf öğrencisi olduğundan 10-11 yaşlarındadır.

Romandan Osman'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"...okul arkadaşım Osman ile Evliya Çelebi İlkokulu'nun beşinci sınıfına giderken yaşıyorduk." (s.1)

Kişisel Özellikleri

Heyecanlı, şaşkın ve meraklı bir çocuktur.

Romandan Osman'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Ortadan ikiye mi bölecek?' diye bağırdı Osman şaşkınlıkla." (s.17)

"Heyecandan hiçbir şey yiyemiyor, merakla Hans Faretti'nin karısına

bakıyorduk."(s.17)

Romanın Başkahramanı: Nazlı ve Osman'dır. İkisi de beşinci sınıf öğrencisi olmalarından dolayı 10-11 yaşlarında olduğu düşünülmektedir. Dış görünüş ve kişisel özellikleri ile ilgili pek fazla bilgiye rastlanılmamaktadır. Kapalı karakterlerdir. İkisinin de yaşadığı birçok serüvene karşı kişiliklerinde herhangi bir değişiklik olmaz. Bu yüzden durağan karakterlerdir.

Çizelge 19. Başkahramanın (Nazlı'nın) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Sihirbaz Faretti sandığın içine koyduğu Osman'ı kaybeder. Nazlı arkadaşının geri gelmediğini görünce korkuya kapılır, ne yapacağını bilmez ve Osman'ın nerede olduğunu bulmaya çalışır.

Romandan Alıntı: *"Sandığın kapağını açtı. Osman yok olmuştu!" (s.25)"Madam Anjel'e dönüp Osman gitti. Kayboldu. Nerede Osman?' diye sordum." "...Panik içindeydim. Şu anda neredeydi acaba Osman?" "...Osman bir sihirbazın sandığında kaybolmuştu." (s.26) "Ne yapacağımı bilemiyordum." (s.27)"Döndüm sihirbaza, 'Osman ne zaman çıkacak?' diye sordum merakla." "Madam Anjel,' dedim yanına gidip. 'Osman ne olacak? Sandığın içinde kaldı." (s.31) "Bu tılsımlı ve gecenin içinde yapayalnızdım. Osman sandığın içinde kalmıştı." (s.32) "...Ertesi sabah uyandıgımda aklıma hemen Osman geldi. Ona nasıl ulaşacaktım, nasıl bulacaktım onu?" (s.33) "...Bilmiyorum. Çok endişeliyim. Osman orada kaldı."(s.45)"İçim birden acıyla doldu. Osman yoktu. Sihirbazın sandığının içinde kaybolmuştu. Onu acaba ne zaman yeniden görebilecektim." (s.50-51)"Osman'ı kurtarmalıyım, diye geçirdim içimden. Zavallı Osman kim bilir neredeydi şimdi?"*

Sihirbaz ya onu dışarıya çıkartmayı başaramazsa?" (75-77)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için çaresizlik)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Nazlı yaşadıklarını birilerine anlatarak çözüm bulacağını düşünür. Frej Apartmanı'nda pasta yapan Kukuman Kadın'ın yardımıyla Osman'ı bulmayı başarır. (Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Ondan önce Frej Apartmanı'ndaki bu gece verilecek olan davete gitmem gerek," dedim. 'Osman orada. Öyle sanıyorum. Onu bulmalıyım.' (s.52) Peri Dünyası'nın anahtarını elime geçirmeliydim. Hiçbir şeyden korkmamalıyım. (s.77) "Sürpriz!" dedi Kukuman Kadın. 'Bak, kim var burada.' (s.109) "Gözlerime inanamıyordum. Osman köşedeki pembe şekerden koltuğa oturmuş, bana bakıyordu.'Osman!' diye bağırdım. 'Gerçekten sen misin bu?' İnanamıyorum. Öyle şeyler yaşadım ki! İnanamıyorum" 'Benim,' dedi Osman. 'Az önce sihirbaz sandıktan çıkarttı beni.'" (s.111)*

2. Çatışma: Nazlı iyilik perisi Mihri'nin evinde kalarak Peri Dünyası'nın anahtarını elde edip Osman'ı kurtarmak istemektedir. Fakat o anahtara ulaşmak için evde bir gece kalması gerekmektedir. Kalacağı odada bir yaratık vardır ve ondan korkmaktadır.Odaya girmekten korkmaktadır. İyilik Perisi'nden onu koruması için yardım istemektedir.

Romandan Alıntı: *"Mihri Abla'nın söyledikleri ilgimi çekmişti. Peri Dünyası'nın anahtarı. Kim bilir, belki ele geçirebilirdim onu." (s.52) "Nasıl bir şey o yaratık?" diye merakla sordum. (s.53) "O zaman bu gece beni koru. Odadaki o yaratıktan koru beni. Korkuyorum,' dedim." (s.74)*

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duygularının çatışması)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: İyilik Perisi'nin onu koruyacağını söylemesiyle Osman'ı kurtarmak için hiçbir şeyden korkmaması gerektiğini düşünür ve Peri Dünyası'nın anahtarını ele geçirmek için o gece orada kalır. (Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Koruyacağım,' dedi yaşlı kadın. 'Seni kötülüklerden koruyacağım.' '...Haydi odaya gir. Zaman geç oldu.' "Ürkerek odaya girdim."(s.74)"Peri Dünyası'nın anahtarını elime geçirmeliydim Hiçbir şeyden korkmamalıydım." (s.74)*

3. Çatışma: Nazlı önünde açılan dehlize girmek Peri Dünyası'nın anahtarını bulmak ister fakat orada bir yaratıkla karşılaşacağını düşünüp korkar.

Romandan Alıntı: *"Bu odaya bir yaratık gelecekmış bu gece. Oradan çıkar diye korkuyorum," dedim. Geçitte bir ejderha ile karşılaşırsam çok korkarım doğrusu.*" (s.82)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Nazlı'ya yardım eden yanık kanatlı pervane yaratığın kendisi olduğunu söyler ve Nazlı'nın korkusunu yenmesini sağlar. Osman'ı bulmak için beraber dehlizin içine girerler. (Cesaretiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"Pervane kahkaha attı. 'Yaratık mı?' diye sordu. 'İnanmayacaksın ama odadaki o yaratık benim.' Hayretler içinde kalmıştım. 'Gerçek mi bu söylediğiniz?' dedim. 'Odadaki yaratık siz misiniz?' 'Benim,' dedi Pervane. 'Gördüğünüz gibi yaşlı bir kelebek.'* (s.82)

4. Çatışma: Dehlizde karşılaştıkları vampir Nazlı'yı yakalar.Nazlı kurtulmak için vampire yalvarır.

Romandan Alıntı: *"Bileğimden yakaladı beni. Kendine doğru çekiyordu. 'Bırak beni!' diye bağırdım. 'Bırak beni gideyim!' Vampir gözlerini devirerek güldü. Birden jilet gibi sivri dişlerini boynuma geçirdi. Acıyla haykırdım. Kaçmaya çalışıyordum. Vampir koluma yapışmış, bırakmıyordu beni. Dişlerini bir kez daha*

boynuma geçirdi." (s.91)

4. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Kötü kişiyle çatışma)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Nazlı kurtulmak için bir hamle yapar ve vampirin elinden kurtulur. (Kaçarak)

Romandan Alıntı: *"Kendimi kurtarmak için son bir hamle yaptım. Kurtuldum vampirin elinden. Deli gibi koşmaya başladım." (s.91)*

Nazlı'nın yaşadığı dört çatışmadan üçü kişinin kendiyile biri kişi - kişi çatışmasıdır. Nazlı yaşadığı üç çatışmada etkin, diğer çatışmalarda etkin ve edilgin konumdadır. Roman fantastik kurgu ile yazılmıştır. Bu yüzden Nazlı'nın yaşadığı çatışmaların çözümünde olağanüstü güçlerin etkisi vardır. Arkadaşını bulmak için yaptığı fedakârlıklar ve yaşadığı serüvenler başkahramana öykünen çocuğa arkadaş sevgisini aşılayabilir. Nazlı'nın en çok istediği şey Madam Anjel'in ulaşılması mümkün olmayan gizemli Frej Apartmanı'na davet edilmesidir. Bunun gerçek olması başta ona mümkün görünmese de arkadaşı Osman'ın getirdiği bir davetle apartmana konuk olurlar. O apartmanda sihirbazın arkadaşını kaybetmesiyle çıkmaza düşen Nazlı iyilik perisinin esrarengiz evindeki anahtar elde edip arkadaşını kurtarmak için onun evinde kalmaya karar verir. Bu evde kalmak onu ürkütse de cesaretini toplayıp evdeki dehlize girmesi, içerde olacakları göze alması, onun cesaretli, kararlı oluşunu ve arkadaş sevgisini göstermektedir. Bu anlamda okur, başkahramanla özdeşim kurduğunda kararlı ve cesur olduğunda istenilen sonuca ulaşabileceği çıkarımını yapabilir.

Çizelge 20. Başkahramanın (Osman) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Osman sihirbaz Faretti'nin sandıktan beş tane Pamuk Prese çıkarmasına inanamaz. Gerçek Pamuk Prenses'in hangisi olduğunu bulmaya çalışır.

Romandan Alıntı: *"Hangisi gerçek Pamuk Prenses?" diye şaşkınlıkla sordu Osman. (s.20) "Gördüklerime inanamıyorum." dedi Osman. 'Bunların bir tanesi gerçek Pamuk Prenses,' diye mırıldandı Osman. 'Ama acaba hangisi? Nasıl anlayabilirim bunu? Hepsi tıpatıp birbirine benziyor.'" (s.21)*

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Osman sandığa girdiğinde Pamuk Prenseslerle karşılaşır. İçlerinden birisiyle çok iyi anlaşır ve gerçek Pamuk Prenses'i bulduğunu düşünür. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *"Pamuk Prenses ne oldu?" diye sordum. '...Bir tanesiyle iyi anlaştım. ...Onun gerçek Pamuk Prenses olduğunu sanıyorum.'" (s.111)*

Osman'ın yaşadığı çatışma kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Bu çatışmanın çözümünde Osman etkin bir konumdadır. Osman karşılaştığı Pamuk Prenseslerin gerçekliğine dair akıl yürütürken en iyi anlaştığının gerçek Pamuk Prenses olduğu

sonucuna varır. Bu çözüm çocuğa bazen sezgiler yoluyla da gerçeklere ulaşabileceğini fark ettirebilir.

4.7. Küçük Cadı Şeroks 2 Büyük Tuzak

Yazarı: Aslı Der

Aldığı Ödül ve Yılı: 2007 ÇGYD ödül töreninde Yılın En İyi Çocuk Romanı

Basım Yılı: 2017 (1. Baskı:2007)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Seslendiği Yaş Grubu: 9-12

Sayfa Sayısı: 196

Romanın Özeti: Masallar Ülkesi'nin düşmanı Sesler Ülkesi'nin prensi Milla Fare Pibo'yu kandırarak Masallar Ülkesi'nin Arşiv Odası'na girip Sözcüklerin Masalı'nı yemesini ister. Masalın en önemli kısmını kemiren fare Pibo yaptığı yanlışın farkına çok geç varır. Vicdan azabından ne yapacağını bilemez.

Dillerini kaybetme tehlikesi yaşayan Masallar Ülkesi'nin prensi Hortim Küçük Cadı Şeroks'u Sözcüklerin Masalı'nı yeniden yazması için görevlendirir. Şeroks saraydan çıkınca çalıların arkasındaki Fare Pibo ile karşılaşır. Fare Şeroks'a her şeyin onun suçu olduğunu vicdan azabı çektiğini ve Şeroks'a yardım etmek istediğini anlatır. Şeroks yardımını kabul eder ve beraber ormandaki Masalcı Lutta'nın evine giderler. Lutta gittikçe azalan kelimelerinin masalı yazacağı için Şeroks'a verilmesine karar verir. Fare Pibo'nun ve kendinin tüm sözcüklerini Şeroks'a geçirirler.

Sesler Ülkesi'nin prensi Milla tüm suçlunun Şeroks olduğuna Masallar Ülkesi'nin halkını inandırır. Şeroks hem insanların onun hakkındaki yanlış düşünceleri hem de masalı nasıl yazacağı konusundan tedirginlik yaşamaktadır. Fare Pibo Şeroks'u Prens Milla'dan saklamak için sarayın küçük bir odasını bulur. Orada masalını yazmaya başlayan Şeroks fare ile yeni bir iletişim kurma yolu geliştirir. Fare

dışarıda olan bitenleri Şeroks'un onun için hazırladığı harf kartlarını yan yana getirerek anlatır.

Bir gün Sesler Ülkesi'nin kötü prensi Milla Masallar Ülkesi'nin prensi Hortim'i de etkisi altına alır. Masallar Ülkesi'nin her yıl kutladıkları Çat- Kapı Bayramı'nı Çığlık Bayramı'na çevirir. İnsanların kelimelerini yavaş yavaş kaybetmesiyle başlayan bu olay Çığlık Bayramı ile iyice içinden çıkılmaz bir hal alır. İnsanlar birbirleriyle iletişim kurmak yerine avazı çıktığı kadar bağırmağa başlarlar. Dışarıda olan biteni kendi için oluşturulan harf kartlarını yan yana getirerek Şeroks'a anlatan orada güvende olamayacağını düşünen Fare Pibo, Şeroks'u Lutta'nın arkadaşı Puara'nın evine götürür.

Sözcüklerini hızla kaybetmeye devam eden Masallar Ülkesi'nde yaşanan son olaylar Şeroks'a ne olursa olsun masalı yazması gerektiğini yoksa ülkesinin dilini kaybettiğinde olacak felaketleri görmesini sağlar. Puara'nın evinde masalını tamamlayan Şeroks'a Prens Hortim'in eşi Preense Forari yardımcı olur. Preense, Şeroks'un suçsuz olduğunu Doğruyu Söyleyen Kitap'tan öğrenmiştir.

Gizli Masal Odası'na Şeroks'un yazdığı masalı saklayan Forari kapının nasıl açılacağını bilemez. Olan biteni Prens Hortim'e anlatır. Bu görevi Fare Pibo ve Borga üstlenir. Prens Milla'dan masalı koruyarak Arşiv Odası'na koymayı başarırlar. Böylece Masallar Ülkesi'nin sözcükleri yerine gelir ve insanlar arasındaki iletişim de düzelir.

Çizelge 21. Şeroks'un Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Dünya'ya giden en genç cadıdır.Küçük bir yapıya sahiptir.Parmakları incedir.

Romandan Şeroks'un Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Dünya'ya giden en genç cadı olmak dışında, Şeroks'un ne özelliği vardı?" (s.24)

"Şeroks'un küçük bedeni oldukça rahat hareket ediyordu..." (s.86)

"Şeroks ince parmaklarıyla halkayı tuttu ve yavaşça çekti." (s.87)

Kişisel Özellikleri

Şeroks; meraklıdır, ürkek, yardımsever, arkadaş canlısı,şirin ve akıllı bir cadıdır.

Sır saklayamaz ve karanlıktan korkar.

Romandan Şeroks'un Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Şeroks'un bitmek bilmeyen merakı sonunda harekete geçti." (s.20)

"Şeroks, sır saklamayı pek beceremez, hele annesinden sır saklayamazdı." (s.49)

"...Şeroks da o kadar ürkekti." (s.86)

"Şeroks yanımda olsa bana mutlaka yardım ederdi." (s.89)

"Şeroks iyi bir arkadaştır!" (s.90)

"Bana öyle bakma,' dedi Şeroks utanarak, 'korkuyorum işte karanlıktan.'" (s.85)

"Sen ülkemin en şirin, en akıllı cadısısın." (s.190)

Romanın Başkahramanı: Şeroks'tur. Şeroks meraklı, ürkek, yardımsever, arkadaş canlısı, şirin ve akıllı bir cadıdır. Romanda birçok yönüyle tanıtılmıştır. Açık bir karakterdir. Romanın başında Sözcüklerin Masalı'nı yazamayacağı için kendinde eksiklik hisseden Şeroks, Sözcüklerin Masalı'nı yazarak ülkesini dilini kaybetmekten kurtardığı için hareketli bir karakterdir.

Çizelge 22. Başkahramanın Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Şeroks, Prens Hortim'in Masallar Ülkesi için yazmasını istediği masalı nasıl yazacağını ve masala nasıl başlaması gerektiğini bilememektedir.

Romandan Alıntı: *"Ben bu masalı nasıl yazacağım? Şeroks'un sesi sakindi. 'Henüz tek satır bile yazmayı başaramadım.'" (s.64) "Şeroks'un yazacağı bir masalı avrdı, ama neyi anlatması gerektiğini henüz bilmiyordu. Yazarken alına geleceğini umut etmişti, ama öyle de olmamıştı. Sözcüklerle ilgili yeni bir masal nasıl olmalıydı acaba? (s.65) "Yardımanın olmadan tek bir sayfa bile yazamam, Lutta! Ne yazacağımı, nasıl yazacağımı bilmiyorum." (s.74) "...Asıl neden, yazması gereken masalın henüz ilk sözcüğünü bile kâğıda dökmeyi becerememiş olmasıydı." (s.95) "...Peki ama nasıl bir başlangıç doğruydu acaba?" (s.95)*

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Şeroks kararlılığıyla ve yeni masallar okuyarak yazmaya başlar. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: *"Küçük cadı sakinleşti. 'Başarabilirim,' diye mırıldandı. Uzun zamandır ilk kez kendinden emindi, büyüdüğünü hissediyordu." (s.45) "Hemen başlayacağım," dedi Şeroks kararlı bir sesle. 'Gerekirse, uyumadan bütün gün okuyup yazacağım. Prens Milla'nın sözcüklerimizi de bizi de ele geçirmesine izin vermeyeceğim!" (s.57) "Ne yapıp edip o masalı yazacağım göreceksiniz." (s.76) "İşte, o harika fikir Şeroks'un aklına tam bu sırada geldi. Onun yazacağı Sözcüklerin Masalı, ormanda yaşayan ve birbirleriyle anlaşacak bir dili bulunmayan halkı anlatarak başlayacaktı." (s.96)*

2. Çatışma: Prens Milla, Şeroks'u Sözcüklerin Masalı'nı yok etmekle suçlamaktadır. Bu durumu Prens Hortim'e ve Masallar Ülkesi halkına inandırmayı başarır. Şeroks bu suçlama karşısında çok üzülür. Milla'nın neden onunla uğraştığını çözmeye çalışır.

Romandan Alıntı: *"Prens Milla neden beni suçluyor, hiç düşünmediniz mi? Bu kadar insan varken, neden benim gibi küçük bir cadıya savaş açsın?"* (s.71)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Şeroks,ülkesi için yeni bir masal yazacağı için Prens Milla'nın onu suçladığının farkına varır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Pibo'nun bize her şeyi anlattığını ve Lutta senin de, masalı yeniden yazmak için beni ikna ettiğini biliyor. Anlasanız! Prens Milla bizi ve ne yapamaya çalıştığımızı kesinlikle biliyor."* (s.71)

3. Çatışma: Şeroks yardım almak için gittikleri masalcı Lutta'nın, Prens Milla'nın adamı olduğunu düşünüp ona güvenip güvenmemesi konusunda kararsızlık yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Aklının bir köşesini, yaşlı masalcının Prens Milla'nın adamı olabileceği düşüncesi kemirip duruyordu hala. Bazen ne düşüneceğini, kime inanıp*

inanmayacağını bilemiyordu." (s.65)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Prens Milla'nın ajanının sığırcık olduğunu öğrenen Şeroks Lutta'ya güvenebileceğini öğrenmiştir. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"Şu sığırcığı dün gördüğümde, kulübenin penceresine konmuştu. Bugünse tepemizde uçarak bizi dinledi. Prens Milla'nın ajanı sığırcık olduğuna göre, artık Lutta'dan şüphelenmesi için bir neden kalmamıştı."* (s.71)

4. Çatışma: Şeroks'a masalı yazması için kendi sözcüklerini veren ve konuşamayan Fare Pibo Şeroks ile iletişim kurmakta zorlanır. Şeroks farenin çıkardığı seslere bir türlü anlam veremez.

Romandan Alıntı: *"Şeroks, farenin yanına yaklaşıp ne söylediğini anlamaya çalışsa da, duyduğu çığlık benzeri seslere pek anlam veremedi. Pibo'nun bir şeyi anlatmak istediği ortadaydı, ama küçük cadı hiçbir şey anlamıyordu. 'Keşke sözcüklerini bana vermiş olmasaydın,' dedi sonunda üzgün bir sesle. 'Acaba ne anlatmaya çalışıyorsun?'"* (s.84)

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için çaresizlik)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Şeroks Fare Pibo ile anlaşabilmek için alfabedeki harfleri mink kartlara yazarak Pibo'nun anlatmak istediklerini harfleri yan yana getirerek anlatmasını sağlar. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: *"Şeroks masaya geçer geçmez aklına harika bir düşünce geldi. ...Küçük cadı, önce yirmi dokuz parça kağıt hazırladı. Sonra her birinin üzerine alfabenin bir harfini kocaman yazdı. Bitirdiğinde, elinde bir deste kâğıt tutuyor ve neşeyle zıplıyordu. 'Bildiklerini anlatması uzun sürse de, artık neler olup bittiğini öğrenebileceğim,' dedi kendi kendine. ...Sonunda minik fareyle anlaşmanın bir yolunu bulmuştu Şeroks."* (s.107)

5. Çatışma: Şeroks masalı yazmasına rağmen kimseye gözükmeyen saraya girmenin yolunu aramaktadır. Bir mahzene girip oradan saraya ulaşmak ister fakat içeride karşılaşacakları konusunda huzursuzluk yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Bu pencereye sığsam bile aşağıya nasıl atlarım? Ayrıca, içerideki keskin nem kokusu dışında beni neler bekliyor acaba?" Ürkek bakışları Pibo'ya döndü. 'Ne dersin, yılan var mıdır burada?'"* (s.154)

5. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

5. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Şeroks ne olursa olsun saraya girip masalı teslim etmesi gerektiğine karar verir ve korkusunu yenerek mahzene atlamayı başarır. (Akıl yürüterek ve cesaretiyle)

Romandan Alıntı: *"Bir saniye bile düşünmeden çömeldi ve bacaklarını pencereden aşağı sarkıtarak mahzenin zeminine atladi."* (s.154)

Romanın başkahramanı olan Şeroks'un yaşadığı beş çatışma da kişinin kendisiyle yaşadığı çatışmadır. Şeroks bu çatışmaların tümünde etkin konumdadır. Ülkesinin kaybolan kelimelerini yazacağı bir masalla sağlayacağını bilmektedir. Bu sorumluluğu yerine getirebilmek için çabalar fakat kimi zaman da ümitsizliğe kapılır. Şeroks'a yardım eden başmasalcı ile Fare Pibo ona kendi kelimelerini de verirler. Günlerini okumakla ve yazmakla geçiren Şeroks kaybolan masalın yerine yenisini koyabilir. Şeroks'un bir sorumluluğu yerine getirmesi ve bunu yaparken yaşadığı umutsuzlukların onu hiç yıldırmadığını ve çevresinde ona yardım edip iş birliğinin olumlu bağlılık yarattığını gören okuyucu kendi de benzer bir çatışma yaşadığında, çabalarıyla ve çevresinin yardımı ile çözüm üretebileceğini düşünebilir. Şeroks masalı yazdığı saraya girmek için türlü yollar düşünür. Kötü Prens'in onu yakalamasının tedirginliğini yaşar. Fakat masalı da arşive koyması gerekmektedir. Bunun için yüksek bir yerden atlaması gerekir. Bu dehlize girmek onu ürkütse de cesaretini toplayıp evdeki dehlize girmesi, içerde olacakları göze alması, onun cesaretli, kararlı oluşunu ve sorumluluk sahibi olduğunu gösterir. Bu anlamda okur, başkahramanla özdeşim kurduğunda kararlı ve cesur olduğunda istenilen sonuca ulaşabileceği çıkarımını yapabilir.

4.8. Almarpa'nın Gizemi

Yazarı: Koray Avcı Çakman

Aldığı Ödül ve Yılı: 2011 Tudem Edebiyat Birincilik Ödülü

Basım Yılı: 2014 (1. Baskı: 2012)

Yayınevi: Tudem Yayınları

Seslendiği Yaş Grubu: 9-12

Sayfa Sayısı: 167

Romanın Özeti: Kaan ve ailesi Kaan'ın babasının işten ayrılması sonucu Köyceğiz'e taşınırlar. Kaan'ın büyük şehirdeki yaşamına benzemeyen bu hayata alışması uzun sürmez. Burada edindiği arkadaşlarla çeşitli maceralara da atılırlar.

Arkadaşları bir gün Kaan'ı onların çok sevdiği doğa aşığı bir adamla tanıştırlar. Herkes ona Kuşçu demektedir. Bu adamın tarzı, doğayla olan samimi bağı Kaan'ın dikkatini çeker. Kuşçu'nun anlattığı efsaneleri dinlemek ve yeni yerler keşfetmek için okul çıkışlarında soluğu Kuşçu'nun teknesinde alırlar. Bir gün birlikte İztuzu kumsalına giderler. Doğa ve tarihi eser fotoğrafları çekerler. Çektikleri fotoğrafları birbirlerine göstererek en güzel hangisinin fotoğrafı olduğunu seçmeye çalışırken fotoğraflarda görüntülenen hiç de güven vermeyen iki adam dikkatlerini çeker. Çocuklar bu adamların kareta kareta ya da tarihi eser kaçakçısı olduğunu düşünürler. Kuşçu'ya bunu söylediklerinde Kuşçu çocukları geçiştirici cevaplar verir ve çocukların kafası iyiden iyiye karışır.

Kaan ve arkadaşları bu konu üzerinde düşünmeye ve Kuşçu ile olan gezilerini sürdürmeye devam ederler. Bir gün Kuşçu'nun teknesinde bir sandıkla karşılaşılırlar. Bu sandığı açtıklarında Kuşçu'nun da o gördükleri adamlarla bağlantısı olup olmadığını öğreneceklerini düşünürler. Kaan ve Kerem sandığı açmak için tekneye girerler. Aylin ve Tolga da Kuşçu geldiği zaman onlara haber vermek için teknenin dışında beklerler. Fakat çocuklar istediklerine ulaşmadan Kuşçu'nun papağanı Çiko: Haydut Kuşçu... Haydut Kuşçu... diyerek içeri dalar. Çocukların Kuşçu'ya olan merakları bir kat daha artar.

Kaan ve ailesi Dalyan'a gezmeye gitmeye karar verirler. Kaan burada Kuşçu'nun Fransız kılığına girip tercümanlık yaptığını görür. Yanındaki adamlar da Kaan ve arkadaşlarının fotoğraflarda görüntüledikleri adamlardır. Ertesi gün Kaan durumu arkadaşlarına anlatır. Bir plan yaparlar ve Kuşçu'nun teknesine saklanıp onun gerçek kimliğini ortaya çıkarmaya karar verirler. Kuşçu tekneyi bataklığa yanaştırdığında tekneye gizlenen Kaan ve Aylin'de peşinden inerler. Kuşçu'nun adamlarla iş birliği yapacağını düşünen arkadaşlar Kuşçu'nun da o adamlardan saklandığını fark ederler. Kaan daha yakından görmek istediği adamlara yakalanır. Kuşçu da olan biteni görüp Aylin'in yanına gelerek Aylin'e burada ne işleri olduğunu sorar. O da Aylin'e aynı tarafta olduklarını söyler beraber plan yaparak kaçakçıları yakalatırlar. Böylece Kuşçu'nun suçsuz olduğu anlaşılır.

Çizelge 23. Kaan'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

On yaşındadır.İştahlı bir çocuktur.

Romandan Kaan'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Ama on yaşındaysanız hayat hiç de kolay değildi sizin için." (s.12)

"Yürürken , 'Keşke anneme, birer sandviç yeter, demeseydim' diye düşündü. Karnı yine acıkmıştı."(s.38) "Köyceğiz'e geldiklerinden beri Kaan'ın iştahı açılmıştı.Hele her tekne gezintisi dönüşünde tam anlamıyla kurt gibi yiyordu."(s.82)

Kişisel Özellikleri

Arkadaş canlısıdır, meraklıdır, şüphecidir ve ayrıntılara dikkat eder. Sabırsız bir çocuktur.

Romandan Kaan'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Kerem ve Tolga'yla kısa sürede kaynaşıp neredeyse Eren'le olduğu kadar iyi arkadaş olmuşlardı. (s.18) "Senin burada bu kadar kısa zamanda bunca dost edinmen, inan bana, beni çok mutlu ediyor." (s.51)

"Kaan'ın bu merakı ve ilgisi Kuşçu'nun hoşuna gitmişti." (s.34) "Bir an durdu ve ekledi 'Sadece onun hayatını merak etmişim.'" (s.53)

"Tekneye giderlerken Kaan, Kuşçu'nun gerçekten çok garip biri olduğunu düşünüyordu." (s.41) "Nedense Kuşçu onları geçiştirmiş gibi geldi Kaan'a." (s.46) "Sizce Kuşçu şu gizemli iki adam konusunda biraz garip bir tavır sergilemedi mi?" (s.49) "Kaan yeniden Kuşçu'dan kuşkulanmaya başlamıştı." (s.86) "Onun bir şeyler gizlediğini düşünmekten kendini alamıyordu, çünkü şüphelerini destekleyen çok neden vardı." (s.100)

"Kaan 'Su kaplumbağaları nerede? Tepede mi' diye sordu şaşkınlıkla. Bir an önce onları görmek için sabırsızlanıyordu." (s.37-38)

Romanın Başkahramanı: Kaan'dır.Kaan romanda birçok yönüyle tanıtılmaktadır. Açık bir karakterdir. Romanın başından beri Kuşçu'dan şüphelenir ve önyargılı davranır. Romanın sonunda onun suçsuz olduğunu anladığında önyargılı olmanın yanlış olduğunu görür ve düşüncelerinden pişmanlık duyar. Önyargılı olmamaya karar verdiği ve düşüncelerini değiştirdiği için hareketli bir karakterdir.

Çizelge 24. Başkahramanın(Kaan) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Kaan ve arkadaşları Kuşçu'nun teknesine giderler. Kaan Kuşçu'nun adının garipliği ve daha önce hiç böyle bir insan ismi duymadığı için şaşırır. Neden ona Kuşçu dediklerini öğrenmek ister.

Romandan Alıntı: "Kaan Kuşçu'nun nasırlı ellerini sıkarken daha önce hiç böyle bir isim duymadığını düşündü." (s.20)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Kuşçu, isminin dedesi tarafından kuşlarla iyi anlaşığı için verildiğini açıklar. (Çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Heyecanla 'Dede bana da geldi! Bir kuş geldi!' diye fısıldadım kuşu ürkütmekten korkarak. Dedem gözlerini açtı ve 'Bu bir altın doğan! Ama bunlar çok nadir görülür ve asla bir insana yaklaşmazlar ki!'" dedi hayretle ve sevinçle... İşte o gün, bana dedem koydu Kuşçu adını."* (s.155)

2. Çatışma: Kaan, Kuşçu'nun Kaan'ın babasını tanımadığı halde, yabancı biriyle yani kendisiyle geziye çıkması için Kaan'ın babasını nasıl ikna ettiğine çok şaşırır ve bunun nasıl olduğunu çözmek ister.

Romandan Alıntı: *"Kaan'ın şaşkınlıktan ağzı bir karış açık kalmıştı. Ne demişti ki babasına Kuşçu?"* (s.31)*"Hani sen normalde benim tanımadığım biriyle öyle bir yere gitmeme falan izin vermezsin ya pek. Ama nedense, o gün Kuşçu telefon edince hemen izin verdin. Sana ne söyledi de hemen ikna oldun, onu merak ettim de..."* (s.51)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Babasına Kuşçu'yu ne kadar tanıdığını sorarak ona babasının nasıl güvendiğini öğrenir. (Çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Haa, Kuşçu Bey'e gelince... Evet, ona gönül rahatlığıyla emanet ettim seni. Çünkü okumuş etmiş, gezmiş görmüş bir adam. Üstelik bizim Sıtkı da iyi tanıyor onu. Yani ona güvenmemem için hiçbir neden yok."* (s.51)

3. Çatışma: Kaan Kuşçu'nun yalanlarını yakalar ve her hafta onun Kaunos'ta ne yaptığını çözmeye çalışır.

Romandan Alıntı: *"Demek o gün bize yalan söyledi,' diye düşündü Kaan. Kaunos'a gittiklerinde 'Sizin sayenizde ben de görüyorum buraları,' demişti. Oysa şimdi Sıtkı amcanın söylediğine göre her hafta gidiyordu oraya. İçinden, 'Bunda bir iş var, ama ne?' diye geçirdi. Kuşçu'nun yalan söylemesine hem şaşırmış hem de bozulmuştu.'Oysa hiç de öyle yalancı birine benzemiyor. Kesin bir şeyler saklıyor. Her hafta insanın Kaunos'ta ne işi olur ki?"* (s.58)

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması(Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Kaan bu gizemi çözebilmek için Kuşçu'yla daha çok vakit geçirerek ve ondan şüphelendiğini belli etmeyerek gizemi çözeceğini düşünür. Kuşçu romanın sonunda Kaunos'taki adamları neden takip ettiğini çocuklara anlatır. Çocuklar onun hakkında önyargılı davrandıklarını görürler ve Kuşçu'nun adamlarla iş birliği yapmadığını anlarlar. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer.)

Romandan Alıntı: *"Evet... Katılıyorum!" diye Kerem'e destek verdi Kaan. 'Yine öyle dostça davranmalı ve bizi Dalyan'a götürmesi için ısrar etmeliyiz. Daha önce de konuştuğumuz gibi ancak bu şekilde çözebiliriz bu gizemi.'* (s.60)*"Kuşçu anlatmaya devam etti: 'Ben Kaunos'taki adamları izlerken Sinan'ın da gözü kulağı İztuzu'ndaki kaplumbağa yavrularını kaçırarak; aynı anda Kaunos'taki ortakları da sığıla ağaçlarından sızıp birikmiş salgıları kazıp bıçakla toplayacaklardı.'*(s.148) *"Çocukların hepsi Kuşçu hakkındaki düşündüklerinden dolayı mahcuptular ve kendilerini onun gözünde aklamaya çalışıyorlardı:"* (s.149)

4. Çatışma: Kaanlar teknenin içinde bir sadık bulurlar. Kuşçu'nun yalanları nedeniyle ondan şüphelenen Kaan ve Kerem, Kuşçu'nun üzerini brandalarla kapattığı sandık içinde ne taşıdığını merak ederler ve sandığı açmaya çalışırlar.

Romandan Alıntı: *"Sandık... Sandık!" dedi Kaan, tıpkı Çiko gibi. 'Ne sandığı?' 'Teknenin arka tarafındaki brandaların altında eski bir sandık gördük.' 'Ne vardı içinde peki?'. 'İşte biz de tam buna bakıyorduk ki Kuşçu geldi o sırada. Neyse ki ona yakalanmadık. Kim bilir ne gizliyor o sandığın içinde.'* (s.62) *"Peki ya bize yalan söylemiş olması? Ya sandık?"* (s.63) *"O halde hadi ne duruyoruz? Çabuk biz Kaan'la tekneye gidip şu sandığa bir göz atalım. Siz de Kuşçu'yu arayın!"* (s.72)

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Kuşçu'ya yakalanmamak için sandığı bir türlü açamayan çocuklar romanının sonunda Kuşçu'nun sandıkta ne sakladığını ona sorarak öğrenirler. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Sinan'a bahsettim ben de, bana bir yerden kıyafet ayarlayabilir miyiz, diye sordum. Onun da tiyatrocunun arkadaşları varmış. Adamlar vur deyince öldürdüler! Bir akşamüstü, içi kıyafet dolu o eski püskü sandığı bırakıp gittiler." 'Yani içinde kıyafet mi vardı o sandığın?' 'Aynen öyle! Siz ne sandınız ki? Sakın define falan zannettiğiniz söylemeyin. Çok gülerim!"* (s.151)

5. Çatışma: Kaan ve ailesi Kaunos'u gezmeye gittiklerinde Kaan'ın dikkatini Fransız turistler arasında bir kişi çeker. Bu adam Kaan'a çok tanıdık gelir ama kim olduğunu bir türlü çıkaramaz.

Romandan Alıntı: *"Fransız turistlerin arasındaki bir adam Kaan'a tanıdık geldi. Bu uzun boylu, yanık tenli, keşisakallı irice biriydi. 'Benzetiyorum herhalde. Bir Fransız'ı nereden tanıyacağım ki?' diye düşündü. Ama bu yüz hatları çok tanıdık geliyordu."* (s.104)

5. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

5. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Çiko'yu, tanıdık sandığı adamın başında gezerken görünce bu kişinin kılık değiştirmiş olan Kuşçu olduğunu anlar.(Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: *"...Tam bu sırada adamın tepesinde havada uçan bir papağan dikkatini çekti. Tabi ya! Bu kuş Çiko'ydu; adam da Kuşçu'dan başkası değildi!"* (s.104)

6. Çatışma: Kaan ve Aylin Kuşçu'nun kaçakçılarla olan bağlantısını anlayabilmek onu takip ederler. Kaan tekmeden ayrıldığında kaçakçılar Kaan'ı fark eder ve onu yakalarlar. Kaan adamların elinden kurtulmak için debelenmeye başlar.

Romandan Alıntı: *"Hey biri var orada. Yakalayın şunu!" Kaan ne olduğunu anlayamadan, iki adam birden üzerine çullanıvermişti. Adamlardan biri bir kolunu diğeri de diğerini tutmuştu. Kısa bir süre 'Hey bırakın beni! Bırakın' diye boş yere debelendi."* (s.134)

6. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Kötü kişilerle çatışma)

6. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Kuşçu ile karşılaşan Aylin, Kaan'ın kaçakçılar tarafından yakalandığını anlatır. Kuşçu Aylin'i kaçakçıları oyalaması için gönderir ve polisler habere verir. Polisler çocukları kaçakçıların elinden kurtarır. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Çok geçmeden köpek sesleri duydular. Köpekler giderek yaklaşıyordu. Karanlıkta kocaman bir kurt köpeği hızla koşarak Kaan'ın üzerine atladı Kaan korkudan gözlerini yummuştu ki, yüzünde bir ıslaklık hissetti. Köpek onu yalıyordu. Köpeğin peşinde adamlar vardı. Adamlardan biri hızla onlara doğru yaklaştı ve 'Aferin oğlum Kara, demek buldu onları!' dedi. Bunlar polisti."*
(s.140)

Başkahramanın yaşadığı altı çatışmadan beşi kişinin kendisiyle yaşadığı çatışma, biri ise kişi - kişi çatışmasıdır. Bu çatışmalardan birinde etkin, ikisinde edilgin, üçünde etkin ve edilgin konumdadır. Kaan Kuşçu'nun kim olduğunu araştırırken birçok yöntem dener. Fakat onun yalanlarını yakalaması, giyim tarzı, teknesinde brandalar altında bir sandık saklaması, papağanının ona Haydut Kuşçu! diye seslenmesi, Fransız turistlere tercümanlık yapmak için kimliğini gizlemesi Kaan'ı iyiden iyiye kuşkulandırır. Kaan'ın yaşadığı çatışmalar çoğunlukla Kuşçu'nun anlattığı yaşam hikâyesi ile çözüm bulur. Bu durum okuyucuda, tanımak istediği bir insanı yaşam tarzı ve dış görünüşü ile ön yargıda bulunulmaması gerektiğini sezindir. Çatışmaların çoğunun Kuşçu tarafından aydınlatılması Kaan'ın birçok çatışmada etkin ve edilgin bir konumda olmasına yol açmıştır. Bu durum okuyucuda bir gizemi ortaya çıkarırken ipuçlarını değerlendirmenin ve iş birliğinin önemli olduğunu düşündürür.

4.9. İnternet Canavarı I

Yazarı: Muharrem Buhara

Aldığı Ödül ve Yılı: İnternet Canavarı I kitabı Gençlik Kitapları Uluslararası Kurulu 2002/2003 onur listesine alındı.

Basım Yılı: 2011 (1. Baskı:1998)

Yayınevi: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Seslendiği Yaş Grubu: 11 yaş ve üzeri

Sayfa Sayısı: 119

Romanın Özeti: Sezai ortaokul ikinci sınıf öğrencisidir. Sınıflarına yeni gelen Burcu'ya âşık olur. Burcu'ya âşık olan tek kişi o değildir. Sezai'nin hiç sevmediği Cemil de ona âşık olmuştur. Burcu'nun dikkatini çekebilmek için bilgisayar ve internetten konu açar. Sezai uzak olduğu bu konular hakkında konuşamaz ve sıkıntısı iyice artar. Eve gelince babasına bilgisayar ve internet istediğini söyler. Evlerine internet bağlanan Sezai izlediği çizgi filmlerin içinde kendini bulur. Bunları Burcu ve Cemil'e anlattığında onlar bu duruma inanmazlar. Bir gün yine internete girdiğinde Amerika Başkanı'nın ekran üzerinden Sezai'yi yani Sezai'nin kendine yakıştırdığı isim olan İnternet Canavarı'nı görmesi üzerine psikolojik sorunlar yaşamaya başlar. Bunun daha önceden farkına varan Sezai Amerika Başkanı'nın hastalanacağını Burcu'ya e-posta atarak haber verir. Burcu ertesi gün haberlerde okuduğu bu haberi Sezai'nin daha önce bildiğini görerek onun internet üzerinde yaptığı gezilere inanmak istediğini söyler. Onunla birlikte internet gezisine çıkarlar. Jurassic Park filminde kendilerini bulurlar. Sezai orada Burcu'ya aşkını itiraf eder. Burcu da ona ve yaşadıklarına inanır. Birlikte eve dönerler.

Çizelge 25. Sezai'nin Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Sezai 1.55 boyunda, 48 kilo, buğday tenli, ve siyah saçlı bir çocuktur. Önceki yıl ortaokula başladığını söylediği için 10-12 yaşlarındadır.

Romandan Sezai'nin Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Benim asıl adım Sezai. Sezai Öztürk. Son derece normal bir insanım. Boyum 1.55, kilom 48, ten rengim buğday, saç rengim siyah... " (s.8) "Geçtiğimiz yıl ortaokula başladım." (s.8)

Kişisel Özellikleri

Aslan burcudur. Kimin ne düşündüğünü umursamaz. Futbol oynamayı sever. İnatçı ve kıskanç bir çocuktur.

Romandan Sezai'nin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Kendini beğenmiş hatta Megolomanyak olduğumu düşünebilirsiniz. Ayrıca umrumda değil." (s.8) "... Burcum Aslan." (s.8)"Acaba şu anda Burcu ne yapıyordur? Bilgisayarının başında mıdır? Ya ona mektup atıyorsa... Off, deli olucam..." (s.17) "Ama neyse ki iyi bir futbolcuyum" (s.71) "Ama aynı zamanda - sanırım babamdan geçme- önüne geçilmez bir inatçılığım var." (s.91)

Romanın Başkahramanı: Sezai'dir. Kendini İnternet Canavarı olarak tanıtır. Evlerine bağlanan internetle farklı çizgi filmlerin içinde kendini bulur. Sürekli eve dönme çabası içine girer. Sınıflarına yeni gelen Burcu'ya âşık olur. Cemil'den Burcu'yu kıskanır ve internette yaşadıklarını Burcu'ya kanıtlamak için her şeyi yapar. Romanda Sezai farklı yönleriyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir. Burcu'ya âşık olmadan önce çekingen olduğunu düşünen Sezai Burcu sınıflarını geldiğinde kendini gösterme çabası içine girdiği için hareketli bir karakterdir. "Her ders iri kıyım arkadaşımın arkasına saklanan ben, cesurca parmak kaldırıp ortaya çıkıyorum. Bu ne demek biliyor musunuz? Bilemezsiniz. Kimse bir şey bilmiyor zaten. Bunun nedeni aşk... Burcu." (s.82)

Çizelge 26. Başkahramanın (Sezai) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Sezai Burcu'yu Cemil'e kaptırmamak için onunla iletişim kurmak ister. Fakat Cemil ve Burcu'nun bilgisayarı olduğu için birbirlerine e-posta adreslerini verirler. Sezai'nin ise bilgisayarı yoktur. Bu durumu çözmek için babasından ona bilgisayar almasını ister fakat babası karşı çıkar.

Romandan Alıntı: "Mektuplaşacaklar ha? Adresini istedi... Resmen kaptı kızı. Delirmek üzereyim. Birlikte konuşa konuşa sınıftan çıktılar." (s.15) "Olsa söyleyecek... Onun bilgisayarı yok ki...' Bu son darbe olmuştu bana... Rakibim hiç beklemediğim anda, ters köşeden vurmuştu beni." (s.16) "Bir bilgisayarım olmasını istiyorum. İnternete bağlanmak istiyorum ve e-posta adresim olmasını istiyorum. "Nereden çıktı şimdi bu istekler?" (s.19) 'Bütün arkadaşları var.' 'Sen derslerine bak... Yazın alırız.' 'Olmaz...' 'Ne demek olmaz.' 'Hemen almamız lazım.' 'Yok ya... sen bilgisayarın... sonra o bilmem nelerin kaç para olduğunu sanıyorsun?..' (s.20)

1. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Aile bireyleri ile çatışma)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Babası başta karşı çıksa da bilgisayarı öğretmeninin istediğini söyleyen Sezai'ye bilgisayarı alır. Sezai'ye Burcu'nun dikkatini çekmek için şans doğar. (Çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: "Hani bugün benim gördüğüm yüz haftada sahip olabileceğim bilgisayar vardı ya... işte o masamda duruyordu. Yemin ederim. Masama kurulmuş

bana bakıyor..." 'İnternete bağlı ve de e-posta adresi de var,' dedi babam..." (s.27)"Burcu'ya asılan Beckham bozuntusu çocuk... Artık şanslarımız eşit... Yaktım seni... geliyorum..."(s.28)

2. Çatışma: İnternette gezinen Sezai Disneyland'a gittiğini ve Fiona ile ejderhadan kaçtıklarını Cemil ve Burcu'ya anlatır. Onun üşüttüğünü düşünen Cemil ile kavgaya başlayan Sezai'yi müdür yardımcısı da yalancılık ile suçlar ve ona uyarı cezası verir.

Romandan Alıntı: *"Ne demek yani, sen tek başına mı gittin Disneyland'a?' Haydi buyurun bakalım. 'Evet, tek başıma gittim.' 'Ailen nasıl izin verdi?' 'Hayır, öyle değil, internetle gittim.' 'Haa... öylesine. Ekran gezisi yani.' 'Hayır. Ekrandan içeri girip, gerçek gezi yaptım.' 'Ne utanmıyor musun yalan söylemeye? 'Yalan değil...' 'Seni okulun psikolojik rehberlik merkezine göndereceğim. Ama önce bir uyarı cezası alacaksın..." (s.51-52)*

2. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Okul yönetimi ile çatışma)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Sezai, ceza almamak için anlattıklarının yalan olduğunu söyler ve cezadan kurtulur.(Kendinden istenileni kabul ederek çatışmayı çözer)

Romandan Alıntı: *"Evet,' dedim. 'Yalan söyledim. Bir yere gitmedim. Böyle bir olay yok. Uydurdum.' 'Olur böyle şeyler yavrucuğum,' dedi. Ama bir daha yalan söyleme. Ben bunu şimdilik yalan değil, arkadaşlarına yaptığın bir şaka olarak alıyorum.' 'Teşekkür ederim efendim.' 'Hadi bakalım. Verdiğim cezayı da geri*

aldım. Mesele kapanmıştır." (s.52)

3. Çatışma: Sezai internete girdiğinde yaşadıklarına anlam veremez. Yaşadıklarının gerçek mi düş mü olduğuna karar vermek için internete tekrar girmek ister bir yanı da bunun doğru olmadığını söyler. Gerçeği ortaya çıkarmak istese de karşılaştıklarını bilemediğinden kararsızlık yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"Peki ben dün akşamki bu olayı nasıl yaşadım? Ben yaşadım, bugün babam da internete girdi. Ona neden bir şey olmadı? Gittikçe kendime olan güvenim azalıyor. Biliyorum tabii, bütün yaşadıklarım inanılacak şeyler değil. Acaba ben mi yanılıyorum? Bu tümüyle bir rüya olabilir mi?..." (s.56)* *"Ama, içimden bir ses bunu bir kez daha denemem gerektiğini söylüyor. Bir tarafım "sakın ha" diyor, "başına dert alma"...Ama bir tarafım da müthiş bir macera duygusuyla yanıyor." (s.56)*

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Yaşadıklarının gerçek olup olmadığını anlamak için internete girmeye karar verir ve yaşadıklarının hayal olmadığını anlar. (Akıl yürüterek ve cesaretiyle)

Romandan Alıntı: *"Kararlıyım. Yorganı sıyrıyorum üzerimden. Işığı yakıyorum ve bilgisayarı açıyorum." (s.57)* *"Gözlerimi açıyorum. İnanmıyorum. Bir daha kapatıp, tekrar açıyorum. Evdeyim. Koltuğumda. Bilgisayarın karşısında. Saate bakıyorum gecenin üçü. Daha doğrusu sabahın. Eve döndüm işte. Demek ki*

Romanın başkahramanı İnternet Canavarı üç çatışma yaşamıştır. Bu çatışmalardan ikisi kişi - kişi bir tanesi kişinin kendiyile olan çatışmasıdır. Başkahraman bu çatışmaların ikisinin çözümünde edilgin birinin çözümünde etkin bir konumdadır. İnternet Canavarı ismini de kullanan başkahraman Sezai Burcu'yu sınıflarında sevmediği arkadaşı Cemil'e kaptırmak istememesi ve kıskançlık duyması, onun bilgisayarı olmadığı için Burcu ile iletişim kuramayacağını düşünüp bocalamasıyla çatışma yaşamaktadır. Bu çatışmanın çözümünü babasına bilgisayarı öğretmenin istediğini söyleyip yalan söyleyip ona bilgisayar aldırması okuyucuda kimi zaman yalanın işe yarayacağı olgusunu benimsetebilir. Bu durumda çocuk isteklerini elde etmek için yalan söylemeyi olumlu bir çözüm olarak algılayabilir. Çatışmanın çözümü bu yüzden Sezai'nin babasını kandırdığı için insana saygılı bir şekilde çözümlenmemiştir. Okuldaki müdür yardımcısına yalan söyleyerek ceza almamak için gerçekleri saklamamanın doğru bir davranış olarak gösterilmesi çocukta olumsuz davranışlar gelişmesine sebep olabilir. Çocuğun gece yarıları internette gezinti yapıp internette yaşadığı hayatların gerçekliği ya da hayal olup olmadığını sorgulaması bu yüzden gece sabah üçe kadar bilgisayar başında oturması kitabı okuyan ve gelişim çağında uyku gereksinimi yüksek olan çocuklar için olumsuz bir örnek teşkil etmektedir. Çatışmaların çözümü genel olarak değerlendirildiğinde izlenen yollar inandırıcıdır. Ancak kahramanın çatışmaları çözme yönteminin çocuğa göre olmadığı açıktır.

4.10. Hızlı Tosbi

Yazarı: İsmet Bertan

Aldığı Ödül ve Yılı: 2005 ÇGYD Yılın En İyi Çocuk Romanı

Basım Yılı: 2014 (1. Baskı: 2005)

Yayınevi: Günışığı Yayınları

Seslendiği Yaş Grubu: 10 yaş ve üzeri

Sayfa Sayısı: 207

Romanın Özeti: Yavru kertenkelenin peşine takılıp yuvasını kaybeden Tosbi eve dönmenin çarelerini aramaya başlar. Başından birçok macera geçen Tosbi'nin yolu Doktor Biri ile kesişir. Doktor Biri onu ailesine kavuşturmak ister. Tosbi'nin karnı çok acıkır ve Doktor Biri'nin üzerinde çalıştığı bir deney olan Pembe Kristaller'den yer. O günden sonra hayatı değişen Tosbi insanlarla da iletişim kurmaya başlar.

Doktor Biri ve arkadaşı Turhan deneyi hayata geçirmek için çaba göstermeye başlarlar. Deneyi üzerinde denenmiş olan Tosbi onlara yardımcı olmaya çalışır. Fesat Esat'ın eline geçen deney denize düşer ve üzüntüsüne dayanamayan doktor yaşamını yitirir. Arkadaşlarına emanet ettiği Tosbi ailesine kavuşur ve Doktor Biri ile arkadaşlarını hiçbir zaman unutmaz.

Çizelge 27. Tosbi'nin Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Minik ve savunmasız bir kaplumbağa yavrusudur. Doğalı birkaç hafta olmuştur.

Romandan Tosbi'nin Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Tosbi minicik bir kaplumbağaydı daha. Kendisini koruyamazdı. (s.11) O, henüz birkaç haftalık bir kaplumbağa yavrusuydu; kocaman bir kızıl şahine nasıl karşı koyabilirdi ki?" (s.13)

Kişisel Özellikleri

Cesaretli, meraklı ve kararlı bir kaplumbağadır.

Romandan Tosbi'nin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Ama ne yapıp edip bu engeli aşmak zorundaydı. Biraz dinlendikten sonra, bütün gücünü ve cesaretini topladı." (s.26) "Tosbi hem korkuyor hem de sesleri çıkaranın kim olduğunu merak ediyordu. Bakmasa çatlayacaktı." (s.47)

Romanın Başkahramanı: Tosbi'dir. Tosbi farklı yönleriyle tanıtıldığı için açık bir karakterdir. Doktor Biri'nin Pembe Kristalleri'ni yedikten sonra insanlarla iletişim de kurmaya başlayan Tosbi hareketli bir karakterdir.

Çizelge 28. Başkahramanın (Tosbi) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Tosbi kertenkele yavrusu ile oynarken yuvasını ve annesini kaybeder. Nerede olduğunu bir türlü bulamaz.

Romandan Alıntı: "Suyulanının sorusuyla irkildi Tosbi. Evet, sahi neredeydi yuvası? Ne diyecek, nasıl anlatacaktı?'Annen, baban var mı peki? Belki şimdi seni arıyorlardır.' Tosbi'nin annesi vardı yalnızca; baba nedir bilmiyordu. Gözleri sulandı. 'Ben annemi istiyorum,' dedi 'O şimdi beni arıyordur her yerde...' (s.16) 'Sukaplumbağası uzata uzata, 'Haa dedi, 'anlaşılan sen kaybolmuşsun be çocuk.' 'Evet' dedi Tosbi, 'yuvamı bulamıyorum'. (s.22) "Tosbi ne diyeceğini şaşırıldı. Tehlikeli görünmeseler de korkuyordu. 'Yuvamı, annemi kaybettim, onları bulamıyorum...' (s.53)

1. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Eve dönme çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Evlerinin bahçesinde yaşayan Tosbi ile bir kaza sonucu yolları kesişen Sezen'e kazada yardım eden Doktor Biri Tosbi'yi bulur ve yuvasına kavuşturur. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Doktor Biri çantayı omzundan indirdi. Tosbi'yi çıkardı, yere bıraktı." (s.142) "O sırada bir başka kaplumbağanın hızla yuvadan çıktığını gördü. İşte annesiydi. 'Tosbi! Sen, ha! Döndün sonunda!'" (s.143)*

2. Çatışma: Tosbi cezaevinde onu sahiplenen Pire Nuri'nin gösterdiği aynada onunla aynı hareketleri yapan bir kaplumbağa daha olduğunu görür. Kaplumbağanın bir anda nasıl ortadan kaybolup nasıl tekrar karşısına geldiğine bir türlü anlam verememektedir.

Romandan Alıntı: *"Tosbi burun buruna geldiği yavru kaplumbağaya baktı. O da kendisine bakıyor, hareketlerini taklit ediyordu sanki. Bu duruma hiç anlam veremedi. ...Karşısında duran yavru kaplumbağanın birden kaybolmasına şaşı kaldı Tosbi Az önce duyduğu tık tık tık sesini tekrar duydu. Sesin geldiği yöne baktı. Hah, işte oradaydı. Ona ortadan nasıl kaybolduğunu sormalıydı. ...Tosbi, ikide bir yeri değişen aynaya doğru koşturmaktan yoruldu. Kafası karıştı. Neler oluyordu? Diğer kaplumbağa yavrusu nasıl ortadan kayboluyordu?" (s.35-36)*

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Daha önce hiç ayna görmeyen Tosbi bir süre sonra gördüğü kaplumbağanın aynadaki yansıması olduğunu anlamıştır. (Akıl yürüterek)

Romandan Alıntı: "*Çerçevenin içinde şaşkın şaşkın bakınan yavru kaplumbağa galiba kendisiydi. Nasıl olduğunu bilmiyordu; ama kendisini görüyordu işte. ...Tosbi aynaya bakarak yürüdü. Evet, işte karşısındaki kaplumbağa da yürümüşü. Durdu. O da durdu. Sağa baktı. O da baktı. Tekrar yürüdü. O da yürüdü. Tamam, demek ki kendisini görüyordu.*" (s.36)

3. Çatışma: Tosbi Sezen'in onu hayvanat bahçesinde bulmasıyla eve gitmek için onunla birlikte minibüse biner. Minibüs kaza yapar ve Tosbi bir bataklığa düşer. Nefes alamayacak hale gelir.

Romandan Alıntı: "*Kabuğuna çekilmiş Tosbi, ölüme bu kadar yakın olmamıştı. Kaza anında, çocuklar sağa sola savrulurken, o da Sezen'in avucundan dışarı fırlamış, bataklığa düşmüştü. Tutunacak yer olmadığından, kurtulmak için çabaladıkça daha çok batmıştı çamura. Sonunda başı da çamura gömülünce, soluk alamaz olmuştu.*" (s.75-76)

3. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Doğal çevre ile çatışma)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Doktor Biri çamura batmış olan

Tosbi'yi fark eder ve Tosbi'yi bataklıktan kurtarır.(Çabalar ama çatışmayı başkası çözer.)

Romandan Alıntı: "Çamura batmış, görünmez olmuş bir canlının umutsuzca kıpırdandığını gördü. Düşündü, bakındı, söğüt ağacına koştu. Ucu çatallı uzun bir dal kesti. Bataklığa döndü. Çatallı söğüt dalını, son kıpırdanışlarını yapan canlıya uzattı. Ucunu çamura daldırdı. Yavaşça çıkardı. Söğüt dalını kendine doğru çekti. Çatala takılmış, çamura bulanmış canlıya baktı. Bir kaplumbağa yavrusuydu. Çamuru parmaklarıyla sıyırdı. Çantasından su şişesini çıkardı. Kaplumbağa yavrusunun üstüne döktü, yıkadı. Su, kaplumbağa yavrusunu biraz olsun canlandırdı. Çamurla tıkalı burnu ve gözleri açıldı garibin." (s.75)

4. Çatışma: Tosbi kendisine doğru gelen bir karaleylek görünce korkuya kapılıp sırtüstü düşer. Ne yaparsa yapsın bir türlü doğrulamaz. Karaleylek onu yemek ister.

Romandan Alıntı: "Kara leyleği yanı başında görüverince korkuya kapılan Tosbi, dengesini kaybetti. Yuvarlandı, sırtüstü düştü. 'Hop! Hop! Nereye?' dedi kara leylek. Kabuğunu kırmak için gagaladı yavru kaplumbağayı." (s.83)

4. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Bir hayvanla çatışma)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Tosbi'nin arkadaşı Çopar leyleği ayağından yakalayıp Tosbi'yi onun elinden kurtarır. (Çatışmayı başkası çözer.)

Romandan Alıntı: "Çabucak toparlanan Çopar, kaçmaya çalışan leyleğin

ardından koştı. Atıldı, havalanan leyleği ayağından yakaladı. Canının derdine düşen leylek avını, Çopar da onun ayağını bıraktı. Ayağını kurtaran kara leylek ardına bakmadan, söylene söylene uçtu gitti, gözden kayboldu. Tosbi inanamadı. İnatçı leylekten kurtulmuştu sonunda."(s.86)

5. Çatışma: Kayalıklara arkadaşlarıyla yengeç kızdırmaca oyunu oynamak için giden Tosbi'yi yavru bir yengeç yakalar. Tosbi ondan kurtulamaz ve denize sürüklenir. Boğulmak üzeredir.

Romandan Alıntı: *"O sırada sert bir dalgayla taşan deniz suyu, ikisini de sürükledi. Birlikte oyuğa düştüler. Oyuğun kenarına çarpan yengeç, Tosbi'nin ayağını bıraktı. Tutundu, geri çekilen dalgadan korundu. Tosbi'ye çekilen dalgayla birlikte, sağa sola çarpa çarpa denize sürüklendi. Boğulmamak için çırpınmaya, başını suyun üstünde tutmaya çalıştı."*(s.91-92)

5. Çatışmanın Türü: Kişi - Doğa Çatışması (Doğal çevre ile çatışma)

5. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Püsküllü adındaki Pelikan Tosbi'yi kurtarmak için onu yutar ve kıyıya çıktıklarında Tosbi'yi kesesinden dışarı atar. Tosbi boğulmaktan kurtulur. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Henk! Başka yolu yok," diye söylendi Püsküllü. Kanadını geri çekti. Kocaman gagasını açtı. Yavru kaplumbağayı tuttu, deri kesesine attı. Tosbi ne olduğunu anlayamadan, kaygan, kötü kokulu, yapış yapış bir yerde buldu kendini. Pelikanın onu yediğini sanmıştı; ama hala yaşıyordu. Püsküllü, gagasını açık tutarak kıyıya yüzdü. Bir kahraman gibi karşılandı. İkinci sıkandı, Tosbi'yi*

Romanın başkahramanı Tosbi'nin yaşadığı beş çatışmanın dördü kişi - doğa, biri ise kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Tosbi bu çatışmaları çözerken birinde etkin, birinde edilgin, diğer üçünde ise etkin ve edilgindir. Tosbi'nin özellikleri göz önüne alındığında okuyucuya hayvan sevgisi aşılamaktadır. Başından geçen serüvenler ve çatışmalarla roman boyunca ilgi hep onun üstündedir. Fakat yaşadığı çatışmaları küçük bir kaplumbağa olduğu için tek başına çözmekte kimi zaman zorluklar yaşayan Tosbi'ye çevresindekiler de yardımcı olmaktadır. Başkahramanın kendisinin çözemeyeceği çatışmalar olduğunda da çevresinden yardım almıştır. Örneğin; Kayalıklara arkadaşlarıyla yengeç kızdırmaca oyunu oynamak için giden Tosbi'yi yavru bir yengeç yakalar. Tosbi ondan kurtulamaz ve denize sürüklenir. Boğulmak üzeredir. Onu kurtarmak için pelikan ona yardım eder. Başkahraman ile özdeşim kuran çocuk benzer bir çatışma yaşadığı ve çaresiz kaldığında iş birliği yapmanın sorunları çözmeye etkili olabileceğini görecektir. Hızlı Tosbi çocuğun özdeşim kurabileceği, duygu ve düşüncelerine öykünebileceği niteliklere sahiptir.

4.11. Dünya Çocukların Olsa

Yazarı: Gülten Dayıoğlu

Aldığı Ödül ve Yılı: 1984 yılında Alman Yayıncılar Birliği tarafından "Gençliğe Yarın Umudu Veren Üç Yüz Kitap" seçkisinde yer almıştır.

Basım Yılı: 38. Basım 2015

Yayınevi: Altın Kitaplar Yayınevi

Seslendiği Yaş Grubu: 10 Yaş ve Üzeri

Sayfa Sayısı: 128

Romanın Özeti: Avampaka ve Çirupon adında dünyaya hükmeden iki büyük devlet vardır. Bu devletler birbirleriyle anlaşamazlar ve bilim alanında ilerlemenin yollarını ararlar. Fakat bu ilerleyiş bir diğer devlete zarar verme çabasıyla ortaya konan buluşlardan ibarettir. Çiruponlu bilginler insan soyunun gittikçe küçük bir yapıya büründüğünü, ataları gibi iki metreyi aşan güçlü kuvvetli bir insan olmanın yollarını ararlar. Bunun için bir aş geliştirirler. Aş yeni doğan tüm bebeklere uygulanır. Bu aş onları hastalıklara karşı koruyan bir yapıya da sahiptir.

Avampakalı ve Çiruponlu bilginler dünyaya tek başlarına hâkim olmak için yalnızca karşı devletin insanlarını yok eden diğer bitki ve hayvanlara zarar vermeyen "Sıcak Yağmur"u geliştirirler. Avampakalı bilgin ve eşi Çiruponların üstüne Çiruponlu bilgin ve eşi de Avampakalıların üstüne kaynar suları yağdırır. Daha sonra her iki araç da yörüngesinden çıkar. Çiruponların aracı yere çakılır. Avampakalı bilgin ve eşinin olduğu araç ise bir göle yumuşak iniş yağar.

Sıcak Yağmur Şenliği'nde üstlerine kaynar sular yağan insanlar buharlaşıp yok olur. Geriye on iki yaşından küçük çocuklar kalır. Bu çocukların bir bölümü açlık ve bakımsızlıktan ölür. On iki yaşındaki çocuklar da küçüklerin bakımlarını üstlenir. Sadece çocukların yaşadığı, barış, sevgi, eşitlik, yardımlaşma gibi insani değerlerin hüküm sürdüğu bir dünya gelişir. Fakat dünya üzerinde yaşayanlar sadece onlar değildir. Sıcak Yağmur'u keşfeden Avampakalı Bilgin ve eşi de hayattadır. Sıcak Yağmur Şenliği sonrası göle yumuşak iniş yaparlar fakat araçları bir türlü

çalışmaz ve kıyıya yüzerek ulaşırlar. İki yıl boyunca kurtulmanın ve ülkelerine dönmenin yollarını ararlar.

Arayışları sonunda kendi buldukları bölgede bir uçağın düştüğünü görürler. Bu uçaktan kendi araçlarını çalıştıracak tamir aletlerini alıp araçlarını tamir ederek ülkelerine geri dönerler. Ülkelerinde onları büyük bir sürpriz beklemektedir. Yaşayan diğer çocuklardan da habersizdirler. Hayatta kalanların sadece Avampaka halkı olduğunu düşünürken Çirupon bilginlerinin de Avampaka halkı üzerine Sıcak Yağmur'u yağdırdıklarını görürler. Bilgin çocukları Sıcak Yağmur'un etkilemediğine çok şaşırır. Araştırma yapmaya başlar. Bu araştırmalar sonucu çocuklara yapılan bir aşının onları hayatta tuttuğunu öğrenir.

Araştırma yaparken bir bilgi ile daha karşılaşır. Çiruponların yer altı şehri kurdukları ve burada insan beyin nakledilmiş gorillerin yaşadığını öğrenir. Avampakalı kötü bilgin bu gorilleri kullanarak dünyadaki çocuklara hükmedebileceğini ve eski düzeni sağlayabileceğini düşünür. Bu gorillerden yüz tanesini yeryüzüne çıkarmaya çalıştığı sırada asansör Çiruponların ayarladığı on yıllık süresini doldurur ve yer altı kentinin işlevi sona erer. Avampakalı bilgin de ömrünün sonuna kadar orada mahkûm olur. Dünya çocukların barış, sevgi, kardeşlik içinde yaşayacağı bir düzen alır.

Çizelge 29. Avampakalı Bilgininin Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Kır saçlı ve uzun sakallıdır.

Romandan Avampakalı Bilgininin Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Bilginin kır saçlarına karışmış uzun sakalları, kadının buruşmaya başlamış kavruk yüzü ve ikisinin de uzun boyları, çocukların akıllarını başlarından almaya yetmişti."
(s.51)

Kişisel Özellikleri

Kendisini üstün gören bir yapıya sahiptir. Sürekli yalan söyler. Bencil ve doyumsuzdur. Araştırmayı ve buluş yapmayı sever. Çalışkandır. Başına gelen tüm

olumsuzluklara rağmen inancını yitirmez. Sinirlidir.

Romandan Avampakalı Bilginin Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Biliyorsun ben buluşlarımda yanlış yapmam."(s.75) "Bilgin buluşuna toz kondurmak niyetinde değildi."(s.76)

"Aslında Avampaka'dan direnç aşısı için hammadde getirecek değildi. Karısını kandırmak için uydurmuştu bunu." (s.73)

"Bu fırsatı kaçırmayacağım. Yeryüzüne yüz goril götüreceğim. Onları eğittikten sonra, bu yolla yer altı kentine geri dönüp yüz goril daha çıkaracağım. Sonra yüz goril daha..." (s.126)

"Böylesinde yoğun çalıştığına göre, çok önemli bir amacın olmalı." (s.71) "Sen değerli bir bilginsin." (s.70)

"Hiç de üzülmiyorum. Bu dağdan kurtulacağımıza inanıyorum." (s.27)

"Bilgin bunları söylerken deli gibi bağırıp çağırıyor, durup durup küfürler yağdırıyordu." (s.31) "Binbir umutla girişip emekle sürdürdüğü çalışmadan bir şey elde edememesi onu daha çok çileden çıkardı."(s.63)

Romanın Başkahramanı: Avampakalı bilginidir. Roman boyunca birçok özelliğinden bahsedildiği için açık bir karakterdir. Kişiliğinde yaşanan değişimler sebebiyle hareketli bir karakterdir."Çok sabırsız bir insan oldun. Eskiden böyle değildin.Bilim adamının en belirgin özelliği sabırlı olmasıdır." (s.64)

Çizelge 30. Başkahramanın (Avampakalı Bilgin) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Avampakalı bilgin ve eşi Sıcak Yağmur sonrası araçlarının bir gölün ortasına yumuşak iniş yapmasıyla araçtaki oksijen azalmış nefes alamaz hale

gelmişlerdir. Nefes almak için aracın kapısını nasıl açacaklarına çözüm bulmaya çalışırlar.

Romandan Alıntı: "İçerdeki hava ağırlaşmıştı. Giderek solukları daralıyordu. Bilgin aracı hareket ettirmekten vazgeçerek, kapısını açma yolları bulmaya çalıştı. Ama bunu da başaramadı." (s.24)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Hayatta kalma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Bilgin altın kaplama dişini kullanarak kapıyı açmıştır. Havasız kalarak can vermekten kurtulmuşlardır. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: "İyice açmaza düşüp ölüm korkusuyla ecel terleri dökmeye başladığı bir sırada, birden dişlerindeki altın kaplama geldi aklına. Dişini saran altın kılıfı binbir zorlukla koparıp aldı. Ağzı yüzü kan içinde kalmıştı. Ama sevinçliydi yine de. Diş kılıfını dişleri arasında ezerek yassılttı. Sonra elektrik düzeneğinin can noktasındaki kapağı kaldırıp, vidalardan birini gevşetti. Altın tabakayı gevşeyen aralıktan içeri soktu. Bunu yaparken, bir eliyle de kapı kolunu tutuyordu. Birden motor uğultusuyla sarsıldı. Bilgin o anda kapı kolunun düğmesine bastı.. Kapı ardına dek açıldı. Altın parçası kısa sürede eriyip yok oldu. Motor yeniden durdu. Araca dolan temiz hava bilginle eşini canlandırdı." (s.25)

2. Çatışma: Uzay aracı gölün ortasında bulunduğu için soğuk suya girip kıyıdan yiyecek bulmaya çalışan ve aynı yöntemle araca geri dönen bilgin ve karısı araçlarını kıyıya çıkarıp onun içinde barınmak isterler fakat aracı çalıştıramadıkları

için başka çözüm yolları bulmaları gerekir.

Romandan Alıntı: *"Bilgin uzay aracını kıyıya çekmek istiyordu, ama bunu nasıl başaracağını bilemiyordu."* (s.27)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisi ile Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Bilginin eşi bitki liflerinden halat örerek bilginle birlikte aracı kıyıya çıkarmayı başarırlar. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Çözümü karısı buldu. ...Sonra kadın körpe ağaçların dallarını koparıp bir yere yığıdı. Dalları parçalayıp liflerini ayırdı. Lifleri saç gibi örerek birbirine birleştirdi. İzcilikte öğrendiği düğümlerle ekleye ekleye, uzun bir urgan elde etti. Onun gibi iki urgan daha yapıp, bu kez üçünü birbirine doladı. Kalın bir halat oluşturdu. Halatı sırtlayıp göle döndüler. Ertesi sabah erkenden işe girişerek, uzay aracını halatla kıyıya çektiler. Gölün kıyısına daha önce kocaman bir kaya taşımışlardı. Halatın ucunu bu kayanın altına kısırdılar. Böylece her sabah ve her akşam buz gibi suya girmekten kurtuldular."* (s.27-28)

3. Çatışma: Bilgin Sıcak Yağmur formülünün tüm yetişkinleri yok etmesine rağmen çocukları neden etkilemediğini, keşfettiği formülün başarısızlığının nedenlerinin neler olabileceğini çözmeye çalışır. Yaptığı birçok deneye rağmen çocukların doğal insan yapısına sahip olduklarına rağmen sıcak yağmurdan neden

etkilenmediklerini bulamaz.

Romandan Alıntı: *"Sıcak yağmur formülünün yetişkinleri yok ederken, çocukları neden etkilemediğini araştıracağını, değil mi?" "Evet." dedi bilgin. "Bu gizi çözmezsem çıldırırım." (s.59) "Bilgin haftalarca laboratuarlara kapandı. Akla gelmedik yöntemlerle sayısız deney yaptı. Ama doğal insan yapısı dışında olağanüstü bileşime ya da hücre yapısına rastlayamadı." (s.63)*

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Sıcak yağmurun çocuklara işlememesinin sebebinin iskelet geliştirme aşısı olduğunu anlar. (Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: *"Birden bilgin, "Buldu!" diye bağırarak yerinden fırladı. "Çocukların neden ölmediğini anladım. Sıcak yağmurun onuru kurtuldu. Formüllerimde hiçbir eksiklik ya da yanlışlık yok. Böyle olduğunu zaten biliyordu. Ama yine de başarımın gölgelenmesi beni tedirgin ediyordu." (s.68) "Tamam." dedi bilgin. "O aşı bebekler doğar doğmaz iliklerine akıtılıyordu. Bu işlem on iki yaşına gelinceye dek her yıl doğum gününde yineleniyordu. Böylece Avampaka'nın yeni kuşakları iri yarı ve güçlü insanlar olma yoluna girmişlerdi." (s.69) "Öyleyse her iki yarı küredeki çocuklar bu aşından aldıkları dirençle sıcak yağmurun öldürücü etkisine karşı koydular..." (s.71)*

Romanın başkahramanı Avampakalı Bilgin'dir. Yaşadığı üç çatışmanın üçü de kişinin kendisiyle olan çatışmasıdır. Bilgin üç çatışmanın çözümünde de etkin konumdadır. Bilginler Bilgini olarak tanınır. Fakat deneylerini insanlığın zararı ve kendinden olmayan toplumların yok edilmesi için kullanır. Romanın sonunda bencilliği ve hırsı yüzünden yer altı şehrine mahkûm olmak zorunda kalır. Bilgi'nin amacının gerçekleşmemesine rağmen hayatta kalma mücadelesi vermesi, tüm çalışmaları bıkmadan usanmadan sürdürmeye çalışması ve bunun sonucunda birçok şeyi başarması başkahramana öyküden çocuğa başarıya duygusunu ve tüm olumsuzluklara rağmen yılmadan çabalamanın önemini öğretebilir. Bilgi'nin yaşadığı bir çatışmanın çözümünde karısı ile iş birliği yapması onun önerilere açık olması ile ilgilidir. Başkahramanın çatışmayı çözme yolu, okuru bir çatışmanın çözümünde iş birliğinin ve olumlu bağlılığın önemli olduğu konusunda düşündürebilir. Çatışmalar ve çözümleri genel olarak değerlendirildiğinde Bilgin çocuğun öykünebileceği niteliklere sahip bir başkahramandır.

4.12. Türk İkiizleri

Yazarı: Cahit Uçuk

Aldığı Ödül ve Yılı: Milletlerarası Çocuk Kitapları Birliği Hans Christian Andersen 1958 Yarışması Şeref Listesi Liyakat Diploması, 1991 yılında Türk Çocuk Vakfı Onur Ödülü, 1995'te TÜYAP Kitap Fuarı Şeref Ödülü, 2001'de Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü

Basım Yılı: 2016 (1. Basım 1937)

Yayınevi: Bilge Kültür Sanat Yayın

Seslendiği Yaş Grubu: 11 yaş ve üzeri

Sayfa Sayısı: 265

Romanın Özeti: Durak ve Parlak ikiz kardeşlerdir. Babalarını Kurtuluş Savaşı'ndan sonra bir gemi kazasında kaybetmişlerdir. Annesi Fatma Bibi çalışkan bir kadındır. Çocuklarını da kendi gibi yetiştirmiştir. Fatma Bibi ve çocukları yazın köye kışın kasabaya göç ederler. Yazın köylerine geldiklerinde çocuklar tavuklarını emanet

ettikleri komşularından alırlar. Bir gece tavuklardan birisi çalınır ve çocuklar hırsızın kim olduğunu anlamak için kapan kurarlar. Kapan Abuğ Hasan adında yersiz yurtsuz bir adam yakalanır. Onun suçlu olmadığını anlayan aile evlerinde barınmasını ve birlikte tarla işlerini yapmayı teklif ederler. Abuğ Hasan sayesinde tavuklarını ve köylünün kaybolmuş hayvanlarını bulurlar.

Abuğ Hasan çocukların kaybolmuş babalarının askeridir. Bir gün okuma yazma bilmediğini Fatma Bibi'ye anlatırken Parlak ona okuma yazma öğretebileceğini söyler. Okuma yazma öğrenen Abuğ Hasan Kaymakam'a mektup yazar ve Onbaşı Hasan'ın yaşadığını öğrenir. Mektubu cebinde taşıyan Abuğ Hasan'ı Parlak görür ve Abuğ Hasan ona babasının sağ olduğunu söyler. Durak ve Fatma Bibi'ye de bu durumu bir anda açıklayamayacakları için onlara durumu alıştırarak söylemenin yolunu ararlar. Bir gün Parlak rüyasında babasının geldiğini annesine anlatır. Fatma Bibi de zaman içinde yeşerttiği umut sayesinde Onbaşı Hasan'ın gün gelip evine döneceğini hayal eder. O akşam Onbaşı Hasan çıkagelir ve Fatma Bibi ile çocuklar ona kavuşur.

Çizelge 31. Parlak'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Uzun ve ipek gibi saçları vardır. İnce seslidir. Gürbüz ve güzel bir çocuktur.

Romandan Parlak'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Fatma bibi kızının beline sarkan, ince ince örülmüş saçlarını okşayarak sevdi:" (s.16) "Fatma bibi, kızının ipek saçları okşadı, sevdi:" (s.98) "...incecik sesiyle bir türkü mırıldanarak kardeşinin köşeye dayadığı hasırları birer birer alarak yere seriyordu." (s.22) "Kızı, bir ananın göğsünü kabartacak kadar gürbüz, güzel ve akıllı bir çocuktur. (s.117)

Kişisel Özellikleri

Su ile oynamayı sevmektedir. İyi yürekli ve merhametlidir.

Romandan Parlak'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Fatma bibi, kızının huyunu bilirdi. O daha küçükken bile suyu, dere oyunlarını

severdi. Bir dere kıyısı, bir pınar gördü mü, kendini unuttur, suya dalar oynamaya başladılar." (s.14)"Benim iyi yürekli yavrum." (s.16) "-Zavallı!..." "-Ana bunu içeri alalım." (s.65)

Çizelge 32. Durak'ın Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Geniş omuzlara ve kuvvetli kollara sahiptir. Uzun boyludur.

Romandan Durak'ın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Parlak, kardeşinin gürbüz vücuduna, uzamaya başlayan boyuna, geniş omuzlarına, kuvvetli kollarına bakarak: -Bugünü gördüğüme çok seviniyorum Durak! dedi." (s.145) "Rahmetlik baban da uzun boyluydu. Durak ona çekmiş..."(s.154)

Kişisel Özellikleri

Sorumluluk sahibidir ve herkesin hakkını gözetir.

Romandan Durak'ın Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"-Su getirmek benim işim... Sen anama yardım et..." (s.100)"-Parlak doğru söylüyor ana, bu onun malı, önceden öyle karar vermiştik..." (s.106)

Romanın Başkahramanı: Parlak ve Durak'tır. Romanda birçok yönleriyle tanıtıldıkları için açık karakterlerdir. Roman süresince yaş alıp büyürler. Hareketli karakterlerdir. "-Ben ya, anam dedi ki, oğlum sen büyüdüün, kuvvetlendin artık. Bu yıl dut silkmesi için adama para vermeyelim..." (s.145)

Çizelge 33 . Başkahramanların Beraber Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Parlak ve Durak tavukları çalanın insan mı hayvan mı olduğuna karar veremezler.

Romandan Alıntı: *"Fatma bibi dönerek arka tarafa geçti. Durak'ın gösterdiği yerde bir delik vardı. Oradan bir insan kolu rahatça uzanabilir, bir tilki girebilirdi. İkizler, Fatma bibi şaşkın şaşkın bakarak düşünüyorlardı. Parlak sordu: Durak, sen ne dersin? Tepeli tavuğu çalan hırsız mı? Yoksa tilki, çakal mı?" (s.38) "- Haydi onu düşünme!... Bakalım fak ne tutacak? Tilki mi? Yoksa hırsız mı?" (s.59)*

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Çocukların kurduğu kapana Abuğ Hasan düşer. Fakat suçlu o değildir ve suçlunun kim olduğunu öğrenip çocukları tavuklara kavuşturur. (Akıl yürüterek, iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla)

Romandan Alıntı: *"-Neler duydum, meğerse iki adam, geceleri köyleri dolaşp şunun bunun tavuğunu, oğlağını, kuzusunu çalıp getiriyor, ambara saklıyorlarmış." (s.77)"Parlak, ambarın karşı tarafına doğru yürüdü. Orada, ayağından bağlı birçok tavuk vardı. Gözlerini onların üzerinde gezdiriyor, tepeli tavuğunu arıyordu. Birden büyük bir çığlık kopardı: -Durak tepeli tavuğum burada!.. Durak, kardeşine doğru koştu. Gösterdiği yana baktı. Tepeli tavuk*

oracıkta yatıyordu." (s.87-88) "...Abuğ Hasan'ın çocuklarla birlik olup hırsızları bulması, onu temize çıkarmıştı." (s.101)

Durak ve Parlak'ın beraber yaşadığı çatışmada başkahramanlar çatışmanın çözümünde etkin konumdadır. İkizler kümeslerine dadanan hırsızın insan mı yoksa hayvan mı olduğunu kestirmeye çalışırlar. Bunu çözmek için de bahçelerine derin bir kuyu kazıp üstünü ağaç dalları ile kapatırlar. Kuyuya Abuğ Hasan düşer fakat tavuk hırsızının o olmadığı anlaşılınca Abuğ Hasan ile birlikte tavuklarını kurtarırlar. Başkahramanla özdeşim kuran çocuk yaşadığı benzer bir çatışmada bir gerçeği ortaya çıkarmak için türlü yöntemler deneyerek ve iş birliği yaparak çözüme ulaşmanın mutluluğunu yaşayabilir, olumlu bağlılık duygusunu geliştirebilir.

Çizelge 34. Başkahramanın (Parlak) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Parlak kirlenen tencereleri yıkamak için dere kenarına iner. Birden yağmur başlar. Sel suları gelince bakırları suya kapılır. Onları kurtarmaya çalışırken Parlak da sele kapılır ve kurtulmak için çırpınmaya başlar.

Romandan Alıntı: *"...Birdenbire ayaklarına bir şeyle vurulmuş gibi sendeledi. Olduğu yerde yuvarlandı. Islanarak ağırlaşan elbiseleri, onun sudan çıkmasını istemiyor gibi, çekiyordu. Olanca kuvvetiyle bağırdı. Selin başı görünmüştü. Küçük kız, bir kere daha bağırdı. Fakat selin canavar ağız gibi açılan suları sesini örttü."* (s.163)

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Doğayla Çatışması (Doğa felaketi ile çatışma)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Köpeği Tok ile köyün delikanlısı Recep Dayı Parlak'ı sel sularından kurtarır. (Çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Köylüler köpeğin boynundaki ipin ardından gelen halatı yakalamış, çekiyorlardı. (s.167) "-Kurtulduk Parlak!... Ağaç durdu. Üstümüze gelmiyor!.. Parlak, ta yüreğinden taşan bir sevinçle gülümsedi. Kıyıya yaklaşmışlardı. Delikanlı, sırtındaki küçük kızı sardı: -Ayağın toprağa değdi Parlak!.. Yenlikteyiz!" (s.172)*

Parlak annesine yardım eden kardeşi ile anlaşan uyumlu bir kızdır. Yaşadığı çatışma kişinin doğayla olan çatışmasıdır ve Parlak edilgin durumdadır. Bu çatışmaya şahit olan okuyucu tehlikelere karşı tek başına hareket etmek yerine iş birliği yapmanın olumlu sonuçlarını düşünebilir. Parlak'ın su ile oynamayı sevmesi, iyi yürekli ve merhametli olması okurun başkahramanla özdeşim kurmasını kolaylaştırabilir.

Çizelge 35. Başkahramanın (Durak) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Durak'ın yarışma için besleyip büyüttüğü koçu kaçırmıştır. Durak Tosun'u bulamazsa yarışmaya da katılamayacağını düşünüp çaresizlik yaşamaktadır.

Romandan Alıntı: *"-Ana, Tosun ipini koparmış, kaçmış!" (s.227)"-Cumhuriyet Bayramı'na sekiz gün vardı. Bizim seçim, bayramın ikinci günü olacaktı. Demek ki on gün sonra... Sözüünü bitiremedi. Hıçkırıklar sesini tıkamıştı." (s.228)*

1. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Parlak, Fatma bibi ve Abuğ Hasan Tosun'u kiler odasında buğday çuvalını yarılamış halde bulurlar. Durak Tosun'a kavuşur. (Çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: "Aradan kısa bir zaman geçti. Derinden boğuk bir bağrış duydular. Üçü birden dışarı fırlayarak sesin geldiği kiler odasına doğru koşular. Kapı açıktı. Abuğ Hasan, elinde idare lambası, yere çömelmişti. Tosun, karnı davul gibi şiş, gözleri yuvalarından taşmış, dili dışarı sarkmış, güçlkle soluk alıyordu. (s.229) "Durak koşarak içeri girdi. Tosun yediklerini çıkarmış, ayağa kalkmıştı. (s.230)

Durak'ın yaşadığı kişinin kendisiyle olan çatışmasında edilgin konumdadır. Durak'ın Tosun'u kaybetmesi sonucu yaşadığı ümitsizlik ve yarışmaya katılamayacağını verdiği üzüntü nedeniyle romanı okuyan çocukta kaybedilen bir şey için hemen ümitsizliğe düşme eğilimi görülebilir. Bunun yanı sıra çatışmanın çözümünde ailesinin ona yardım etmesi ve Tosun'un bulunmasıyla ona verdiği değeri bir kez daha anlaması çocukta hayvan sevgisini geliştirebilir. Çatışmanın çözümü inandırıcıdır ve başkahraman çocuğun öykünebileceği niteliklere sahiptir.

4.13. Parbat Dağı'nın Esrarı

Yazarı: Gülten Dayıoğlu

Aldığı Ödül ve Yılı:Kültür Bakanlığı 1987 Çocuk Edebîyatı Ödülü

Basım Yılı: 32. Basım 2016

Yayınevi: Altın Kitaplar Yayınevi

Seslendiği Yaş Grubu: 10 Yaş ve Üzeri

Sayfa Sayısı: 142

Romanın Özeti: Küçük Bahçıvan altı yaşındayken bitkilere büyük bir ilgi duymaya başlar. Bir gün anne ve babasından bahçenin bir bölümünü ona vermelerini ister. Anne ve baba Küçük Bahçıvan'ı kırmaz ve bahçede istediği küçük bölümü ona verirler. Buraya tohumlar ekip çiçekler açtıran Küçük Bahçıvan'a herkes hayran olur. Çünkü onun ektiği tohumlar herkesinkinden önce filizlenmiştir. Küçük Bahçıvan en çok da kasabalarında yaşayan bitki sever hanımın dikkatini çeker. Onun bitkileri yeşertip büyütmesindeki sırrın sevgi olduğunu öğrenir. Birlikte güzel çiçekler yetiştirirler. Tüm kasaba çiçeklerle bezenir. Kasaba halkı da çiçekler ekip yetiştirir fakat Küçük Bahçıvan'ın çiçekleri gibi alımlı olmaz. Ünü dünyaya yayılan Küçük Bahçıvan ile söyleşmeye gelen bir bitki bilgini ona kendi ülkelerine gelmesini istediklerini ve kendisine bir de çalışmalarını sürdürmesi için laboratuvar vereceklerini söyler. Küçük Bahçıvan de gezginin sözlerine inanıp onun peşinden gider. Bu adamların kötü niyetli olduklarını anlayınca kaçırmaya çalışır ve güvenlik görevlileri onu evine teslim eder.

Devlet Başkanı bu olaylardan sonra dünyaya ünü yayılan Küçük Bahçıvan ile tanışır. Ona bir laboratuvar armağan eder. Çalışmalarını burada sürdüren Küçük Bahçıvan artık bir Bitki Bilgini olmuştur. Genç Bilgin bir gün insanlarla iletişim kurabilen bir bitki yetiştirir. Devlet Başkanı'nın da kaçırıldığını öğrenen Genç Bilgin onu bulabileceğini söyler. Devlet Başkanı'nı kurtaran Genç Bilgin'e yeni bir laboratuvar armağan edilir.

Dünya'yı "Alev Şelalesi adında bir cisim tehdit etmeye başlar. Genç Bilgin ve Dünya'nın diğer bilginleri bu cismi uzaklaştırmak için araştırma yapmaya başlarlar.

Nanga Parbat Dağı'na gözlem uydusu yerleştirdiklerinde elde edilen görüntülerle dehşete düşerler. Bu canlılar Nanga Parbat Dağı'nda yaşayan büyük tufandan kaçmış yarı bitki yarı insan olan Kalan halkıdır. Genç Bilgin yetiştirdiği bitki ile orada bir yaşam olduğunu anlar. Tam bu sırada ortadan kaybolup Nanga Parbat Dağı'nda kendini bulur. Bu insanlarla tek ortak yanı bitkilere değer vermektir. Ortak bir dil oluşturmak, birbirlerini anlamak için bitkilerden yararlanırlar. Dünya'da olup bitenleri Kalanlara anlatan Genç Bilgin'e Kalanlar yardım edeceklerine dair söz verirler. Bitkilerle kurdukları iletişim sayesinde bitkiler, dünyayı tehdit eden alev topunu etkisiz hale getirdiler.

Dünya'yı yöneten iki başkan Nanga Parbat Dağı'na yerleştiremedikleri ikinci gözlem aygıtı yüzünden birbirlerini suçlayıp savaş ilan ederler. Bu duruma çok üzülen Genç Bilgin'e Kalanlar yardım eder. Dünya'daki tüm bitkilerin yapraklarını savurmasını ve silahları yok etmesini sağlarlar. Yaprak katmanıyla örtülen yeryüzünde bitkiler gelişemez. Gelişen bitkiler de kapkara bir renge bürünür. Artık insanlar savaşı unutup yaşam mücadelesi vermeye başlarlar. Bitkilerin değerini anlamaları için Genç Bilgin devlet başkanlarına mektup yazıp onları bir alanda toplar. Tüm insanlar bitkini sözlerine hak vererek yeniden ekip biçmeye savaşı unutup barış içinde yaşamaya başlarlar. Genç Bilgin Kalan dostlarının yanına giderek yaşamını onlarla birlikte bitki araştırmaları yaparak sürdürür.

Çizelge 36. Genç Bilgin'in Özellikleri

Fiziksel Özellikleri

Romanda Genç Bilgin'in fiziksel özelliklerine yer verilmemiştir.

Kişisel Özellikleri

Arkadaş canlısıdır. Bitkilere karşı büyük sevgi duyar. Akıllıdır ve olağanüstü yeteneklere sahiptir.

Romandan Genç Bilgin'in Kişisel Özellikleri ile İlgili Alıntılar

"Küçük Bahçıvan herkesle dosttu. ...Bitkisever hanım Küçük Bahçıvan'ın bitkilere duyduğu ölçüsüz sevgi ve coşkudan çok etkileniyordu. (s.13)"Oğlunuz, çok akıllı bir

çocuk. Ne yaptığını ne yapacağını, iyi bilir." (s.22) "Yabancı ülkedeki bitki bilginleri bu olağanüstü yetenekli çocuğu dört gözle bekliyorlardı." (s.24) "Çocuğun olağanüstü yeteneklere sahip olduğunu böylece herkes öğrenmiş oldu." (s.27)

Romanın Başkahramanı: Genç Bilgin'dir. Küçüklüğünde de bitkilerle ilgilendiği için Küçük Bahçıvan adıyla da anılır. Romanda birçok yönüyle tanıtıldığı için açık karakterdir. Roman boyunca bahçıvanlıktan bitki bilginliğine kadar yaşadığı serüvenler anlatılır. Başta bitkiler ile iletişime geçen Genç Bilgin Parbat Dağı'nda tanıdığı Kalanlarla iletişim kurmayı başardığı için hareketli bir karakterdir.

Çizelge 37. Başkahramanın (Genç Bilgin) Yaşadığı Çatışmalar / Çatışmaları Çözme Yöntemleri

1. Çatışma: Gezgin görünümlü bitki bilginini Küçük Bahçıvan'ı ülkesine kaçırıp orada bilgilerini sömürmek ister. Kısa sürede tehlike içinde olduğunu fark ederek bu durumdan nasıl kurtulabileceğinin sancısını yaşar.

Romandan Alıntı: *"Küçük Bahçıvan gerçekten tehlike içinde olduğunu o zaman iyice anladı. Ama bu durumdan nasıl sıyrılabileceğini bir türlü kestiremiyordu." (s.25) "...Küçük Bahçıvan adamların arasından sıyrılıp kalabalığa karışmayı denedi. Ama adamlar kollarını öyle bir kavradılar ki, bir yere kıvıldayamadı. İkinci adam bir daha bu tür çocukça davranışlarda bulunurda başına kötü işler geleceğini söyledi. Küçük Bahçıvan korkudan titreyerek, adamların arasında uçağa doğru ilerlemeye başladı." (s.26)*

1. Çatışmanın Türü: Kişi - Kişi Çatışması (Kötü kişiler ile çatışma)

1. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Polisler Küçük Bahçıvan'ı adamların elinden kurtarır. (Çabalar ama çatışmayı başkası çözer)

Romandan Alıntı: *"Tam uçağın merdivenlerine adım atıyordu ki, iki polis önünü kesti. 'Sen dur, bir yere gitmiyorsun.' diyerek, çocuğu iki yabancının arasından çekip aldılar. ...Ve Küçük Bahçıvan'ın yabancı ülkeye kaçırılmasına engel oldular."* (s.26)

2. Çatışma: Devlet Başkanı'nın kaybolması üzerine onu bulacağını söyleyen Genç Bilgin'in başkanı bulamayacağı düşüncesi de içini kemirmektedir.

Romandan Alıntı: *"...Az da olsa içini kemiren bir kuşku vardı. Kayıp Başkanı ölü ya da diri olarak bulacağını tüm dünyaya duyurmuştu. "Ya bulamazsam?" sorusu arada bir dilini dağlayıp geçiyordu."* (s.30)

2. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Duyguların çatışması)

2. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Yetiştirdiği bitkiden yayılan sinyaller sayesinde, aldığı bilgilerle suçlunun köpek bakıcısı olduğunu anlar.(Akıl yürüterek ve yeteneğiyle)

Romandan Alıntı: *"Tek güvencesi yeni ürettiği deneye bitkisiydi."* (s.30) *"Çok*

geçmeden her şey aydınlandı. (s.34) ...Bilginin dirençle sürdürdüğü sorgulama sonunda köpek bakıcısı her şeyi açıklamak zorunda kaldı. Başkanı düşmanları adına o kaçırmıştı. Başkan hala yaşıyordu. Üstelik başkanlık konutunu çevreleyen duvarların dışına bile çıkmamıştı. ...Sonunda genç casus, Başkanı gizlediği yeri göstermeye razı oldu." (s.35)

3. Çatışma: Üç güvenlik görevlisini de sorguya çeken hangisinin şüpheli olduğunu bulmaya çalışır fakat onların onurunu da kırmak istemez.

Romandan Alıntı: *"Bilgin ne yapacağını kestiremeden birkaç dakika durup düşündü. Bu arada karşısında duran adamları göz ucuyla inceledi. Deney bitkisi bu üç kişiden birine tepki gösteriyordu. Ama o anda hangisinin şüpheli olduğunu saptamak olanaksızdı. Bilgin ölçsüz bir tedirginlik içindeydi. Güvenlik görevlilerin onurunu kırmak istemiyordu. Ama içlerinden birinin olayda suç ortağı olduğu apaçık ortadaydı." (s.31-32)*

3. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

3. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Güvenlik görevlilerinden biri kendini ele verir ve olayın aydınlanmasını engelleyen o olduğu anlaşılır. (Akıl yürüterek ve rastlantıyla)

Romandan Alıntı: *"Üç güvenlik görevlisinden biri, Bilginin suskunluğundan ve gözucuyla kendilerini süzmesinden tedirgin olmuştu. Birdenbire, "Yoksa siz bizleri de mi sorguya çekiyorsunuz?" diye bağırdı. O sırada bitkiden gelen titreşimler*

doruğa ulaştı. ...Genç Bilgin yanılmamıştı. Öfkesiyle kendini el veren güvenlik görevlisi suçluydu." (s.32)

4. Çatışma: Parbat Dağı'nın esrarını çözmek isteyen Bilgin'e yetiştirdiği çiçek titreşimler gönderir. Ama Genç Bilgin buranın gizini nasıl çözeceğini bilemez.

Romandan Alıntı: *"Genç Bilgin yanında deney bitkisini de getirmişti. Bitkiden gelen titreşimler olağanüstü bir yaşam ortamıyla yüz yüze geldiğini belirtiyordu. Ama genç bilgin bu olağanüstü yaşam ortamı izleniminin gizini bir türlü çözemiyordu." (s.44)*

4. Çatışmanın Türü: Kişinin Kendisiyle Çatışması (Bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma çabası)

4. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi: Çiçekten gelen titreşimlere yoğunlaşınca Parbat Dağı'nda insanlar yaşadığını fark eder. (Akıl yürüterek ve sezgileriyle)

Romandan Alıntı: *"Tüm benliğiyle titreşimler yoğunlaşınca gerçeği yakaladı. Dağ içinde insanlar yaşıyordu." (s.44)*

5. Çatışma: Genç Bilgin hayatta kalmak için yiyecek ararken bir Kralın bahçesinde kendini bulur ve zindana kapatılır. Oradan nasıl kurtulacağını bilemez.

Romandan Alıntı: *"...Tam yenebilir ot aramak üzereydi ki, birden az öteden gelen insan sesleriyle irkildi. Hemen oradan kaçmak istedi. Ama geç kalmıştı. İriyari adam üstüne atıldı, onu kısıvrak yakalayıp yerde sürüklemeye başladı. Çok geçmeden bir küme insanın bulunduğu bir yere vardılar. Genç Bilgin çok korktu. Başı adamakıllı dertteydi." (s.98) "Sen kimsin, buraya nasıl girdin? Nereden gelip nereye gidiyorsun?" diye gürledi. Zavallı genç Bilgin korkudan tir tir titriyordu. Kralın dilini anlamıyordu. Ama öfkesini görüyor, sözlerinin anlamını seziniyordu. Kral onun susmasına çok kızdı. Hemen hapse atılıp işkenceyle konuşturulmasını buyurdu. Böylece genç Bilgin sarayın zindanına atıldı. İşkenceciler gelmeden oradan kurtulması gerekiyordu."(s.99)*

5. Çatışmanın Türü: Kişi -Kişi Çatışması (Kötü kişilerle çatışma)

5. Çatışmanın Çözümünde Başkahramanın Konumu: Etkin ve Edilgin

Başkahramanın Çatışmayı Çözme Yöntemi:Parbat Dağı'ndan gelen küçük Kalanlar Kralın ve adamlarının dikkatini kendi üzerlerine çektikleri için Bilgin fırsattan yararlanıp zindandan kurtulur. (Akıl yürüterek ve rastlantıyla)

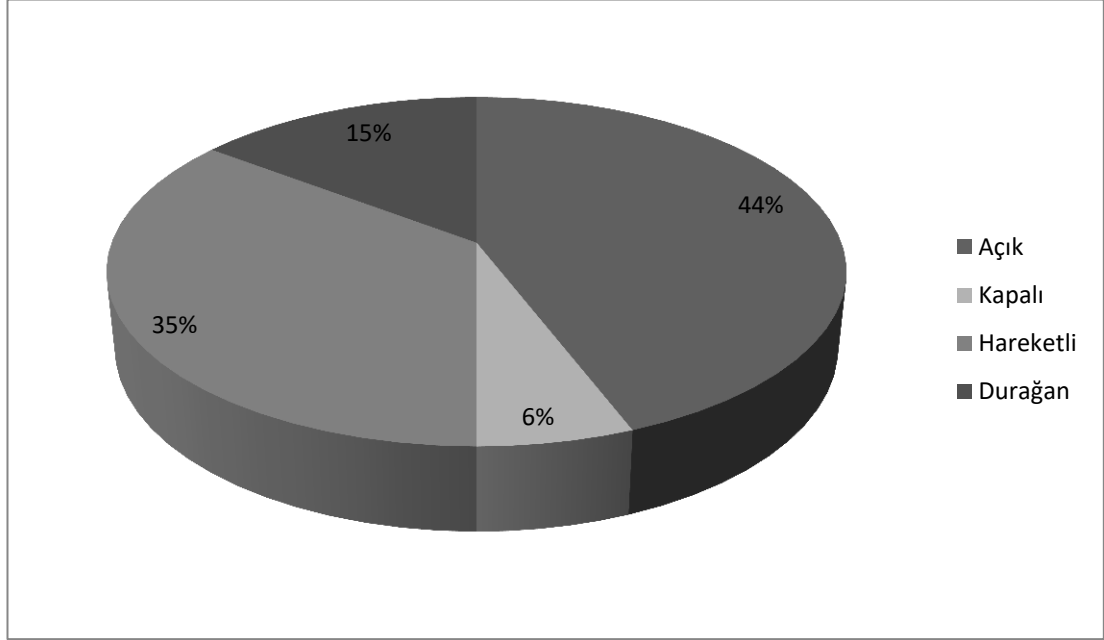
Romandan Alıntı: *"Bu işler olurken genç Bilgin zindana en yakın bir ağaçla özdeşleşip ülkesinin yolunu tutmuştu bile." (s.102)*

Romanın başkahramanı olan Bitki Bilgin'i toplamda beş çatışma yaşamıştır. Yaşadığı bu çatışmaların ikisi kişi - kişi çatışması, üçü kişinin kendiyile yaşadığı çatışmalardır. Başkahraman bu çatışmaların ikisinin çözümünde etkin üçünün çözümünde etkin ve edilgindir. Bitki Bilgin'i insanları açlıktan kurtarmak ve dünyayı yaşanabilir kılmak için çabalaması okuyucuda tüm dünya için başarıya ve yeni buluşlar ortaya koyma isteği uyandıracaktır. Ayrıca Bilgin'in başarısının sırrının sevgi olduğunu söylemesiyle ve birlik olarak tüm olumsuzlukların üstesinden

gelinebileceği ortaya konmuştur. Bilgin yaşıadığı birinci çatışmada aileden izin alınmadan, onlara haber verilmeden tanımadıkları insanların peşine dışmenin olumlu bir davranış olmadığını başkahraman ile özdeşim kuran çocuğa sezinletebilir. ocuk benzer bir çatışma yaşıadığında, onu turlu yalanlarla ikna etmeye çalışan bir yabancı ile karşılaştığında inanmaması gerektiğini ve ailesine haber vermeden evden uzaklaşmaması gerektiğin bilincine varabilir. Başkahramanın yaşıadığı ikinci çatışmada söz verilen bir için bunu başaramayacağının tedirginliğini yaşamak fakat sözünü tutmak için tüm yolları deneyip çözüme kavuşmanın önemi vurgulanmıştır. Başkahraman burada kendine öykünen çocuğa sözünü yerine getirmesiyle sorumluluk bilincini geliştirmesini ve başarma duygusunu tatmasına yardımcı olabilir. Başkahraman yaşıadığı nc çatışmada Devlet Başkanı'nı kaıranın bilincinde olmasına rağmen onun onurunu zedeleyici davranışlardan kaçınması gerektiğini düşünmesi fakat bunu nasıl sağlayacağı arasında ikilimde kalmıştır. Bu çatışmanın çözümünün insana saygılı olduğunu göstermektedir. Başkahramana yknen çocuğa insanların suçlu da olsalar onurunun kırılmaması gerektiğini düşünmeleri sağlanabilir. Başkahramanın kişilik özelliklerinde bitkilere ve doğaya duyduğu sevgi sayesinde dünyayı açlıktan kurtaracak buluşlar yapması onun araştırmacı ve doğaya saygılı biri olduğunu göstermektedir. Bu sayede başkahramanla özdeşim kuran ocuk bitkilere sevgiyle bakıldığında, insanlara büyük faydaları olduğu bilincine sahip olunduğunda, dünyanın daha da yaşanabilir hale geldiğini greceklendir. Çocuklara "Bitkileri korumalıyız ve onlara zarar vermemeliyiz." görüşü aşılabilir. Onların da bizler gibi canlı varlıklar olduğunu ve onlarla empati kurmamızın önemi üzerinde düşündürebilir. Çatışmalar ve çözümleri genel olarak değerlendirildiğinde çözümler insana ve doğaya saygılı, Bitki Bilgin'i çocuğun öykünebileceği niteliklere sahip bir başkahramandır.

V. BULGULAR VE YORUM

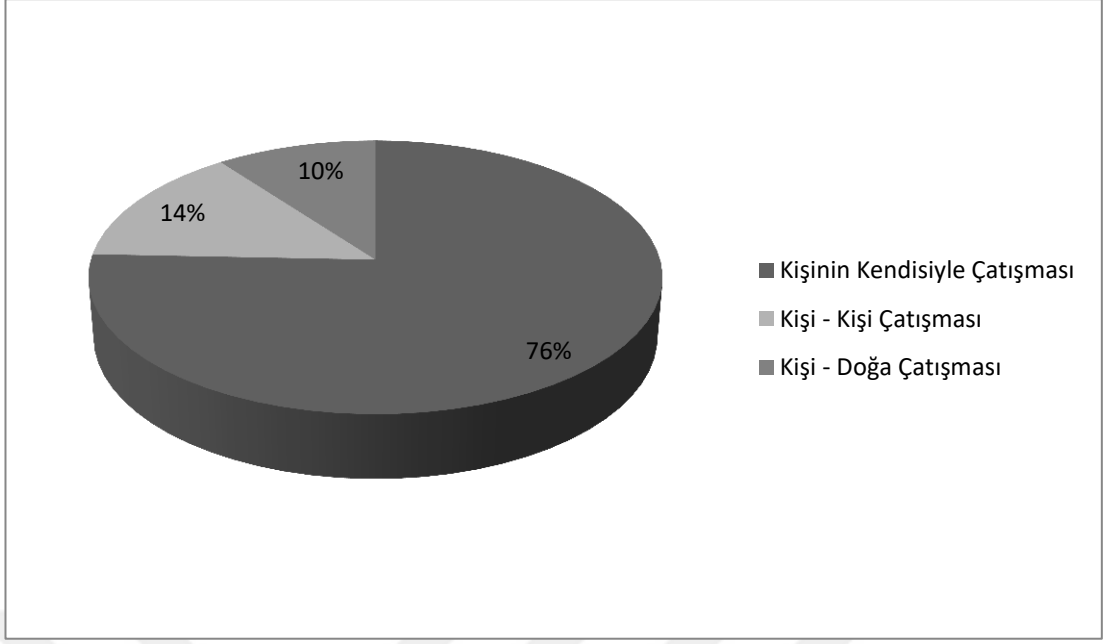
İncelenen 13 ödüllü çocuk kitabında 17 başkahraman vardır. 1 kitapta 3 kişi, 2 romanda 2 kişi aynı anda başkahramandır. Parktaki Gergedanlar adlı romanın farklı bölümlerinde farklı başkahramanların özellikleri tanıtılıp farklı maceralar yaşadıkları için 3 kişi de başkahraman olarak ele alınmıştır. Frej Apartmanı'nın Esrarı adlı kitapta Nazlı ve Osman'ın başından geçen maceralar olduğu için iki kahramanın yaşadığı çatışmalar ve çözümleri de ayrı ele alınmıştır. Türk İkizleri adlı romanda Durak ve Parlak ikiz kardeşlerdir. Beraber yaşadıkları çatışmalar ve çözümler olduğu gibi birbirinden ayrı çatışmalar yaşayıp çözümler buldukları da olmuştur. Bu başkahramanların yaşadığı çatışmalar hem ayrı hem de birlikte ele alınmıştır.

Şekil 2. Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Karakter Özellikleri

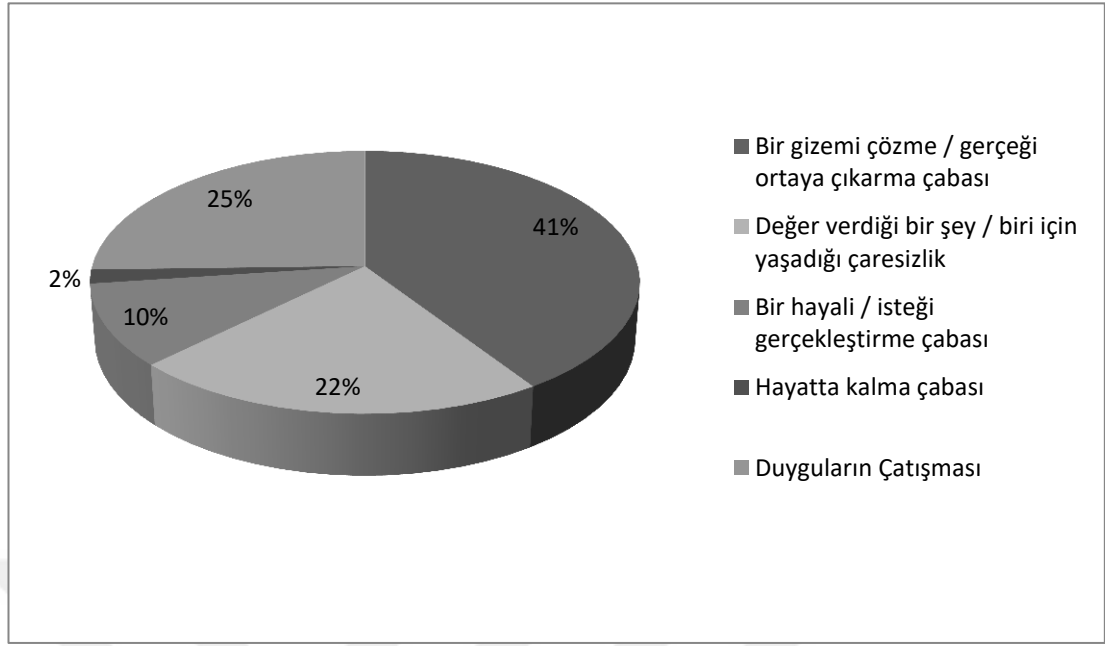
17 başkahramanın 15'i (%44) açık karakter, 2'si (%6) kapalı karakter, 12'si (%35) hareketli, 5'i (%15) ise durağan karakterlerden oluşmaktadır.

İncelenen 13 ödüllü çocuk kitabında başkahramanlar toplam 78 çatışma yaşamışlardır.

Şekil 3. Ödüllü Çocuk Kitaplarındaki Başkahramanların Yaşadıkları Çatışma Türleri

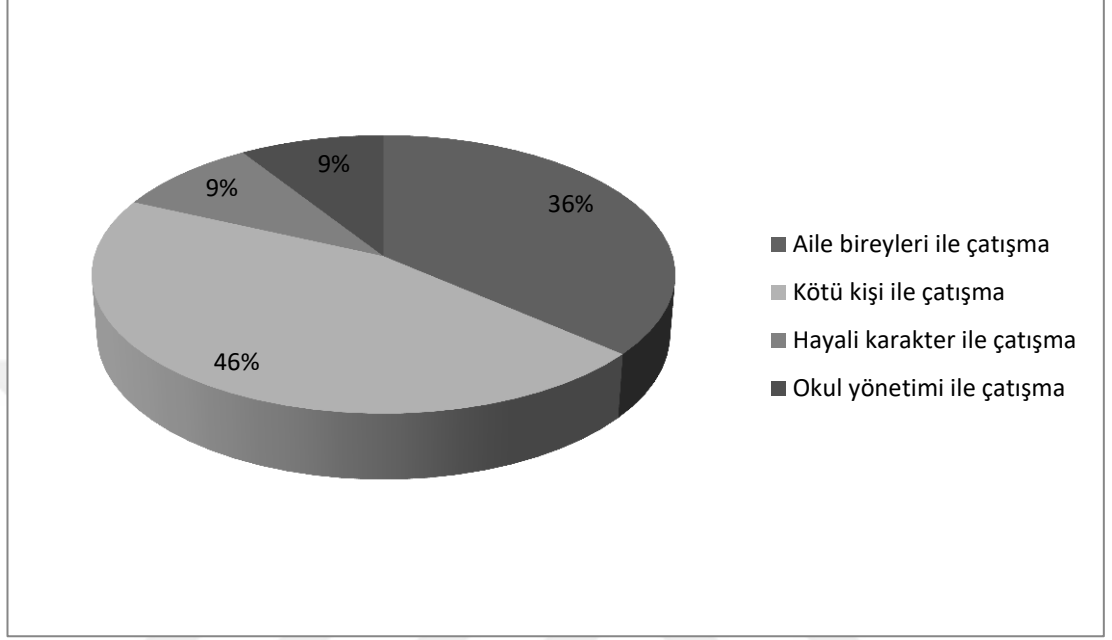
Bu çatışmalardan kişinin kendisiyle yaşadığı çatışma 59 (%76), kişi - kişi çatışması 11 (%14) , kişi - doğa çatışması 8 (%10) kez gözlemlenmiştir. İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında kişi - toplum çatışmasına rastlanmamıştır. Bu durum çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında kişi - toplum çatışmasını algılayıp yorumlamak için soyut işlemler dönemini henüz tamamlamamış olduğu göz önüne alındığında normal karşılanabilir.

Şekil 4. Kişinin Kendisiyle Çatışması

Kişinin kendisi ile çatışmasını içeren çatışma gruplarından bir gizemi çözmeye / gerçeği ortaya çıkarma çabası 24 (%41), duyguların çatışması 15 (%25), değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik 13 (%22), bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası 6 (%10), hayatta kalma çabası 1 (%2) kez görülmüştür. Bir gizemi çözmeye / gerçeği ortaya çıkarma çabası ile birinci sırada yer alan bu çatışma grubu ile çocukların hayal dünyasını geliştirmiş olması, sorgulayan, öğrenme isteği içinde olan, meraklı yapılarının olduğunu göstermektedir. Çocukların meraklı olmaları ile paralel düzeyde olan bu çatışma grubunun sıklığı da çocuklara göreliliği göstermektedir. İkinci sıklıkta görülen duyguların çatışması çocuğun ailesi, arkadaşları ve çevresinin etkisini üzerinde hissederek kararlarında ya da duygularında yaşadığı değişimlerdir. Çocuğun kendi içinde yaşadığı duygu değişimleri normaldir ve ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanlar da sıklıkla yaşamıştır. Değer verdiği bir şey / biri için yaşadığı çaresizlik ile çocuğun ailesi, arkadaşı, eşyası gibi varlıklar adına kaygılandığı ve kaybetmek istemediği gözlemlenmiştir. Bu yüzden istek ve cesaret ile onlar için çabalayabilir. Bir hayali / isteği gerçekleştirme çabası çocuğun elde etmek istedikleri, sahip olduğunda mutlu olacağı şeyler için giriştiği işleri kapsar. Bireyler hayatı boyunca istekleri ve hayallerini gerçekleştirmek için çabalar ve hayatı bunlarla anlam kazanır. Çocuk yaşta bu özelliklerin bireye kazandırılması bu bağlamda önem arz etmektedir. Tehlikelere karşı hayatta kalma çabası 1 kez

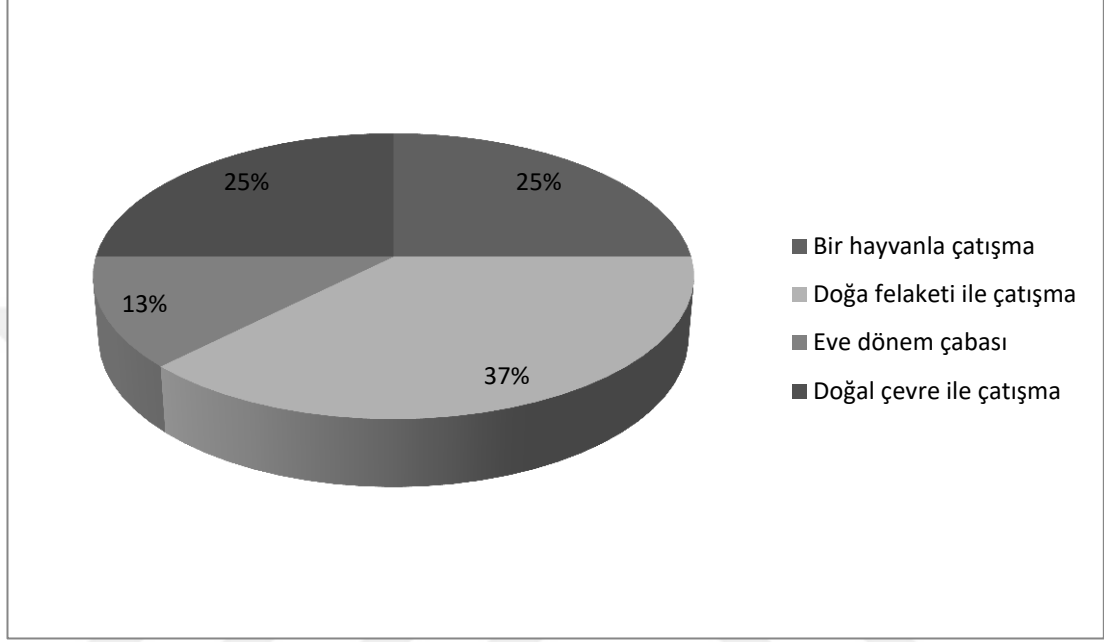
gözlemlenmiştir. İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında başkahramanların kendileriyle yaşadıkları çatışmalar kitapları okuyan ve başkahramanın yerine kendini koyarak özdeşim kuran çocuklar için çözüm yolları sunarak onlara rehberlik edebilecek niteliktedir.

Şekil 5. Kişi-Kişi Çatışması

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları kişi - kişi çatışmalarından kötü kişi ile çatışma grubunda en çok çatışma yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu çatışma grubunda 5 (%46) çatışma yaşayan başkahramanlar kötü kişi ile çatışarak ulaşmak istediği emelini veya tehlike altında olan kişiyi kurtarmak için çaba gösterebilirler. Okura kendi yanında yer alma ve serüvene katılma imkanı sağlayan bu çatışma türünde çatışmaların çözümünde şiddet kullanmak olumlu bir örnek olmayacaktır. İncelenen kitaplarda şiddete başvurulmamış olması, çocuğun gelişim özellikleri için uygun olduğu gözlemlenmiştir. İkinci sırada yer alan aile bireyleri ile çatışma grubunda 4 (%36) çatışma yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu çatışmalar aile bireylerinden izin alma, kimi konularda zıt fikirlere sahip olma, onları bir şeylere ikna etme gibi konularda yaşadıkları çatışmalardır. Hayali karakterler ile çatışma 1 (%9) kez gözlemlenmiştir. Bu çatışma türü başkahramanın kendisinin hayal ettiği ve akıl yürüterek ondan kurtulduğu bir çatışmadır. Okul yönetimi ile çatışma da 1 (%9) kez gözlemlenmiştir. Burada yalancılık ile suçlanan başkahraman başta ne olursa olsun yaşadıklarını

olduğu gibi anlatmıştır. Fakat okul yönetiminin kendisini ceza ile korkutması üzerine ve kendisini onlara inandıramadığı için kendinden istenilene kabul ederek cezadan kurtulmuştur. Cezadan kaçış için dürüstlükten vazgeçmek erdem sahibi bireyler yetişmesini engeller. Başkahramanla zdeşim kuracak okuyucu için bu örnek olumsuzluk teşkil etmektedir.

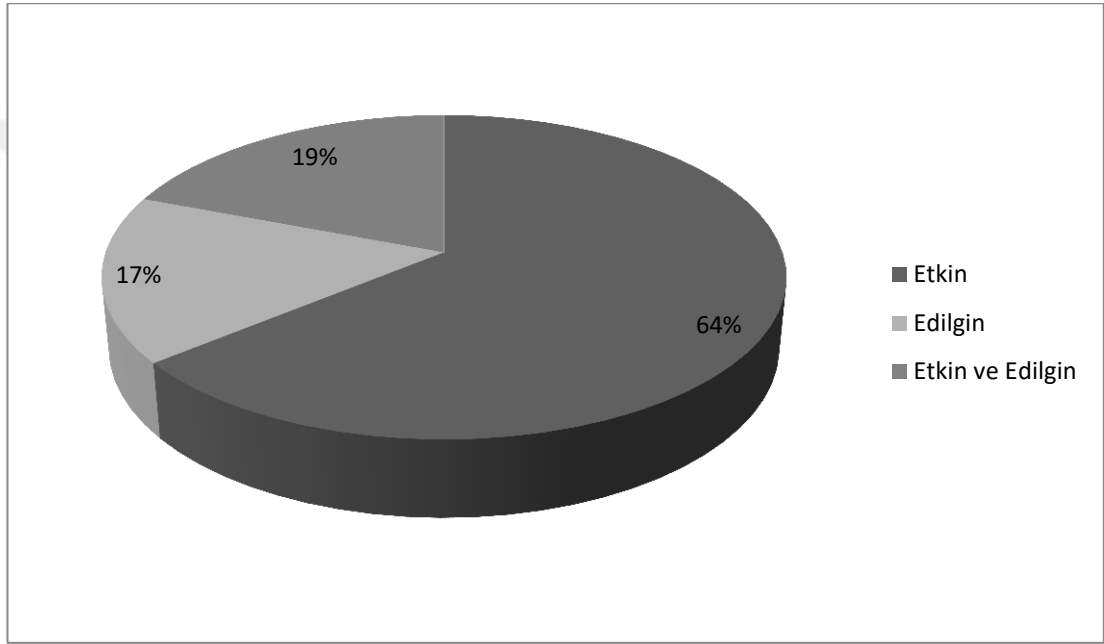

şekil 6. Kişi-Doğa atışması

İncelenen dll ocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları kişi - doğa çatışmalarından en çok doğa felaketleri ile çatışma yaşanmıştır. 3 (%37) kez gözlemlenen bu çatışma grubunda başkahramanlar yaşadıkları tehlikelere karşı tek başına hareket etmek yerine, iş birliği yapmanın olumlu sonuçlarını düşünebilir. Doğal evre ile çatışma ile bir hayvanla çatışma grubunda yaşanan çatışmalar ikinci sırada yer almaktadır. Her iki çatışma grubunda da 2'şer (%25) kez çatışma yaşanmıştır. Bu çatışmada başkahramanlar hayatta kalma çabası içindedir. Etkin ve edilgin durumdadırlar. atışmaların çözümünde başkahramanlar çabalar ancak çatışmayı başkası çözer. Okur için başkahramanın çaba göstermesi ve çözemeyeceği glkteki olaylarla karşılaştığında yardım istemesi olumlu bir örnektir. Okuyucu başkahramanla özdeşim kurarken bu özelliklerini de dikkate alacak, kendi hayatında benzer şeyler yaşadığında çevresinden yardım istemekte çekinmeyecektir. nc sırada yer alan eve dönem çabasında 1 (%13) kez bu çatışma grubunun yaşandığı gözlemlenmiştir. Başkahraman oyuna kendini kaptırarak evden uzaklaşır. Evini ve

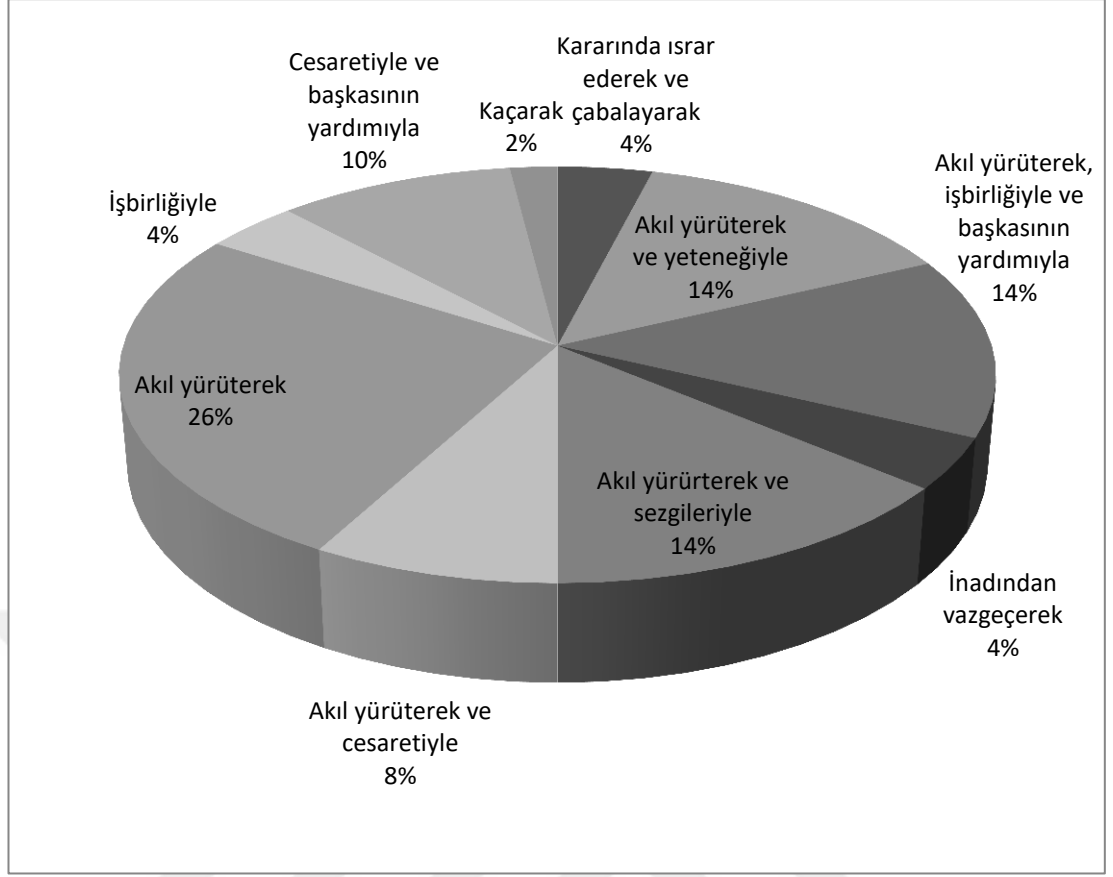
ailesini ararken başından birçok macera geçer. Okur bu sayede maceralara dâhil olacak ve başkahramanın kaybolduğunda evini ve ailesini bulmak için gösterdiği çabalarla hayal dünyasını zenginleştirecektir.

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında kişi - toplum çatışmasına rastlanmamıştır.İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında kişi - toplum çatışmasına rastlanmamıştır. Bu durum çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında kişi - toplum çatışmasını algılayıp yorumlamak için soyut işlemler dönemini henüz tamamlamamış olduğu göz önüne alındığında normal karşılanabilir.

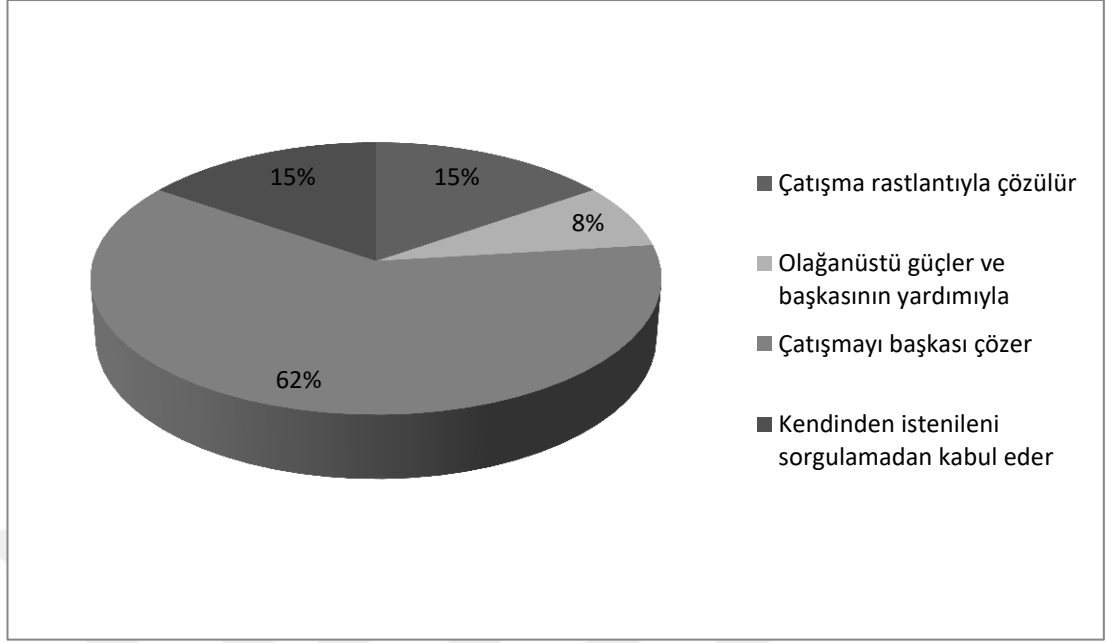
Şekil 7. Başkahramanın Çatışma Çözmedeki Konumu

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında başkahramanların yaşadıkları 78 çatışmanın 50'sinin (%64) çözümünde etkin, 13'ünün (%17) çözümünde edilgin, 15'inin (%19) çözümünde etkin ve edilgin konumdadır.

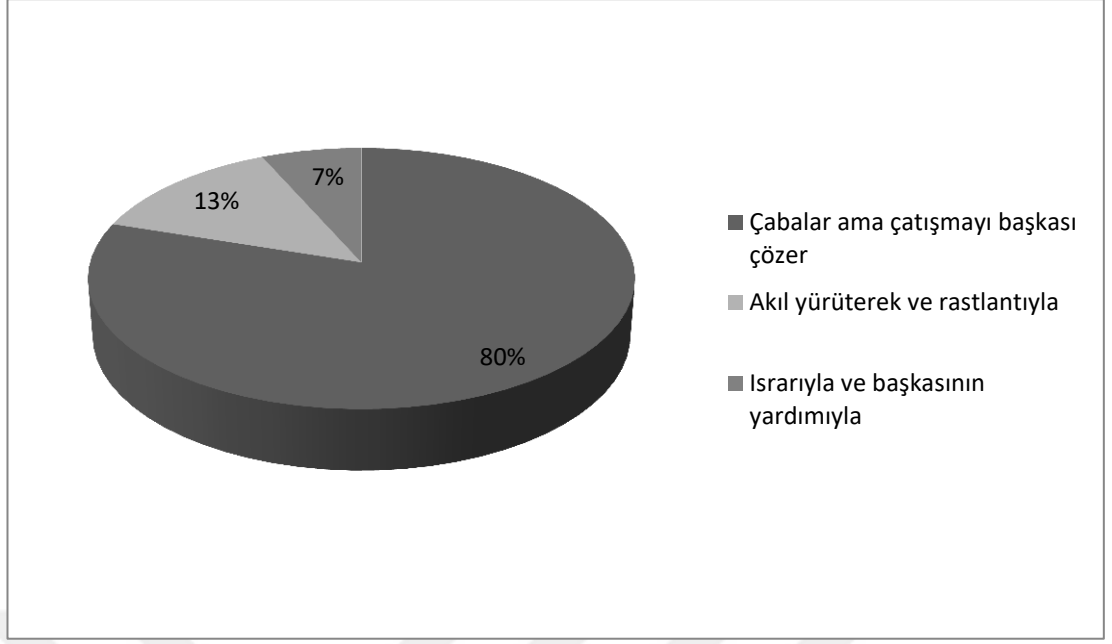
Şekil 8. Başkahramanın Çatışmayı Etkin Olarak Çözme Yöntemleri

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların çatışmayı etkin konumda çözmeleri kendi içinde gruplara ayrılmıştır. Bu çatışma gruplarında en sık rastlanan çözüm yolu 13 (%26) kez tekrarlanan akıl yürüterek çatışmayı çözme yöntemi olmuştur. Başkahramanların akıl yürüterek ve yeteneğiyle, akıl yürüterek iş birliğiyle ve başkasının yardımıyla, akıl yürüterek ve sezgileriyle çözdükleri çatışmaların 7'ser (%14) kez tekrar ederek ikinci sırada yer aldığı gözlemlenmiştir. Üçüncü sırada yer alan cesaretiyle ve başkasının yardımıyla 5 (%10) kez gözlemlenmiştir. Dördüncü sırada akıl yürüterek ve cesaretiyle çözdükleri çatışmalar 4 (%8) kez tekrarlanmıştır. Beşinci sırada yer alan inadından vazgeçerek, iş birliğiyle, kararında ısrar ederek ve çabalayarak çözdükleri çatışma çözme yöntemleri 2'ser (%4) kez gözlemlenmiştir. Altıncı ve son sırada yer alan başkahramanların kaçarak çözdükleri çatışma yöntemi ise 1 (%2) kez gözlemlenmiştir. Başkahramanlar, çatışmaları çözerken genel olarak akılcı, yapıcı ve demokratik bir yol izlemişlerdir.

Şekil 9. Başkahramanın Çatışmayı Edilgin Olarak Çözme Yöntemleri

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların çatışmayı etkin konumda çözmeleri kendi içinde gruplara ayrılmıştır. Bu çatışma gruplarında en sık rastlanan çözüm yolu 8 (%62) kez tekrarlanan çatışmayı başkasının çözdüğü yöntemdir. İkinci sırada yer alan çatışma rastlantı ile çözülür ve kendinden istenileni sorgulamadan kabul eder gruplarında başkahramanlar çatışmaları 2'ser (%15) kez çözme yoluna gitmişlerdir. Üçüncü sırada yer alan olağanüstü güçlerle ve başkasının yardımıyla çözülen çatışma grubu 1 (%8) kez gözlemlenmiştir. Bu tür çatışmalarda başkahraman çatışmanın çözümüne ilişkin herhangi bir çaba göstermez, başkasının çözmelerini bekleyebilir, çatışmadan kaçınabilir.

Şekil 10. Başkahramanın Çatışmayı Etkin ve Edilgin Olarak Çözme Yöntemleri

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların çatışmayı etkin ve edilgin konumda çözmeleri kendi içinde gruplara ayrılmıştır. Bu çatışma gruplarında en sık rastlanan çözüm yolu 12 (%80) kez tekrarlanan çabalar ama çatışmayı başkasının çözdüğü yöntemdir. İkinci sırada yer alan akıl yürüterek ve rastlantıyla çatışmanın çözüm yoluna 2 (%13) kez rastlanılmıştır. Üçüncü ve on sırada yer alan ısrarıyla ve başkasının yardımıyla çözdüğü çatışma 1 (%7) kez gözlemlenmiştir. Başkahramanın çabalaması, akıl yürütmesi, ısrar etmesi onun etkin olduğunu çözümde başkasının etkin olması, rastlantı ve başkasının yardımı başkahramanın edilgin olduğunu göstermektedir.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı Türk çocuk edebiyatının ödül almış yazınsal nitelikli çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları nasıl çözdüklerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın bulgularından hareketle sonuçlar özetlenmekte ve bu sonuçlara bağlı olarak öneriler getirilmektedir.

6.1. Sonuçlar

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında başkahramanların açık/ kapalı/ hareketli ve durağan karakterli olmalarına göre incelendiğinde açık karakterlerin kapalı karakterlerden, hareketli karakterlerin durağan karakterlerden fazla olduğu gözlemlenmiştir.

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında başkahramanların yaşadığı kişinin kendisiyle olan, kişi - kişi, kişi - doğa, kişi - toplum çatışması olarak ele alınmıştır. Başkahramanların kişinin kendisiyle olan çatışmasını en çok yaşadıkları gözlemlenmiştir. İkinci olarak kişi - kişi, üçüncü olarak kişi - doğa çatışması yaşadıkları gözlemlenmiştir. İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında kişi - toplum çatışmasına rastlanmamıştır.

Dört ana başlık altında incelenen çatışmalar içinde başkahramanlar en çok kişinin kendisiyle olan çatışmasını yaşamışlardır. Yaşanan çatışmaların yaşam gerçekliğine uygun ve inandırıcı olduğu söylenebilir. Başkahraman kendi ile çatıştığında bu çatışmanın alt grubunda yer alan "bir gizemi çözme / gerçeği ortaya çıkarma" çabası göstererek çözdüğü gözlemlenmiştir. Çocuk doğası gereği, merak etme ve öğrenme isteği duyduğundan, düşünme ve fikir üretme çabası içinde olacaktır. Bu durumda başkahramanın kendi içinde yaşadığı çatışmalara benzer çatışmalar yaşadığında onun merak eden, sorgulayan yanından etkilenecek, gözlemleyerek ve araştırarak yaşadığı çatışmalara çözüm bulabileceğini sezinleyecektir.

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında başkahramanların yaşadığı çatışma türlerinden ikinci sırada kişi - kişi çatışması yer almaktadır. Bu çatışma türü başkahramanın ailesi, hayali karakterler, kötü kişiler ve okul yönetimi ile olan çatışmasıdır. İncelenen kitaplarda aile bireyleri ile yaşanan çatışmaların çözümünde çoğunlukla başkahraman kararında ısrar ederek çatışmayı çözmüştür. Çocuk için aile

bireylerinin düşünceleri de çocukların karar vermelerinde etkin bir role sahiptir. Fakat çözümlerde aile bireylerinin başkahramanın ısrarlarına dayanamayarak istekleri kabul ettiği gözlemlenmiştir. Bu durum çocuğun ısrar ederek isteklerine kavuşabileceği izlenimini yaratabilir. Bu yüzden çözümler gerçek hayat için kimi durumlarda inandırıcı değildir.

Kişi - kişi çatışmalarının alt gruplarından olan ve en çok gözlemlenen kötü kişilerle çatışmada başkahraman genellikle etkin konumdadır ve çatışmaların çözümünde iş birliğine başvurmuştur. Bu durum okuyucu için gücümüzün yetmediği bazı durumlarda yardım almanın ve iş birliği içinde olayları çözüme kavuşturmanın olumlu yanının farkına varmasını sağlayacaktır.

Kişi - doğa çatışmalarında ise en çok gözlemlenen çatışma doğa felaketi ile çatışmadır. Bu çatışma grubunda başkahramanlar genellikle edilgin konumdadır. Okur bir hayvanla çatışan başkahramanın gözünün oyulacağını ve kan gibi çocukta olumsuz izlenim uyandıracak durumun anlatılması çocuğu ürkütebilir. Çözüm olarak başkahramanın sesini duyurmak için bağırması ve yardım istemesi gerçekçi ve yaşanılabilir çözüm yolu sergilemektedir.

İncelenen ödüllü çocuk kitaplarında kişi - toplum çatışmasına rastlanmamıştır. Bu durum çocuğun gelişim özellikleri dikkate alındığında kişi - toplum çatışmasını algılayıp yorumlamak için soyut işlemler dönemini henüz tamamlamamış olduğu göz önüne alındığında normal karşılanabilir.

6.2. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda ödüllü çocuk kitaplarındaki başkahramanların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemleri incelendiğinde çocuklara, yetişkinlere, öğretmen ve araştırmacılara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

1. Çocukların yaşadıkları çatışmaları çözme yöntemlerinde dil becerilerinin ve sosyal becerilerinin ilişkisi konusunda çalışmalar yapılabilir.

2. Çocuğun kitaplarda karşılaştığı çatışmaların çözümünü günlük yaşama aktarabilmesi için yeterli uygulama alanı sağlamak adına öğretmenler ve aileler çocuklarla okudukları kitaplar üzerinde tartışarak kahramanların yerine kendilerini

koymasını isteyebilir bu sayede çocuklar kendi özelliklerinin farkına varmanın yanı sıra diğer insanlarla benzer ve farklı yönlerini görmelerine olanak sağlayabilir. Böylece çocuklar insanlarla kurduğu iletişim ve etkileşimde duygudaşlık sürecini başlatabilir. Bu sayede çocuklar kendinden farklı olana saygılı ve hoşgörülü olması gerektiğini sezinleyebilir.

3. Yarının büyüklerine dil bilinci, yaşama sevinci, öğrenme isteği, merak duygusunu yerleştirmek için onları iyi insanlarla tanıştırmak kadar iyi kitaplarla da tanıştırmak gerekeceğinden nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin tanıtımı için kitap fuarlarında yazarlar ve çocuklar buluşturulabilir.

4. Bireylerin kendileriyle, doğayla, toplumla ya da kişilerle çatışma yaşaması insan hayatında kaçınılmaz bir gerçektir. Bireylere çatışma çözme becerisi kazandırmak için küçük yaştan itibaren karşılaştıkları sorunları görmezden gelip, üstünü kapatmak yanlış bir davranış olacaktır. "Bana balık verme, balık tutmayı öğret." sözünden hareketle çocuk sorunlarla karşılaştığı takdirde ebeveyn, öğretmen ya da yetişkinler olarak "O küçüktür, yapamaz." denildiğinde birey yetişkinliği döneminde de hep başkalarından yardım umacak, başarı duygusunu tatma olanağı yakalayamayacaktır. Bunun yerine karşılaştıkları çatışmaları çözmek için çocuklar yüreklendirilebilir, yapabileceğine ve başarılı olabileceğine dair motive edilebilir.

5. Yazar, başkahramanın çatışmayı çözmeye izlediği yolun farklı çözüm önerileri sunmasına dikkat etmeli ve çocuk okurun hayatta benzer çatışmalar yaşadığında öykündüğü kahramanın kullandığı çözüm yöntemlerini kullanabileceğini göz önünde bulundurarak çocuğa gerçekçi çözüm yolları sunmaya özen göstermelidir.

6. Kahramanın yaşadığı çatışmalarla çocuğun evde, okulda, parkta, sokakta karşılaştığı çatışmalar benzerlik göstereceğinden, kitabı okuyan çocuk, kahramanın insanlarla ve çevresiyle olan iletişiminde de dikkat edecektir. Çatışma çözerken yaşanan tutum ve davranışları kendine örnek alacağı düşünüldüğünde ailelere verilecek eğitim ile öğrencilerin aile içinde de bu becerileri kazanmaları ve uygulamaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ak, Behiç, *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği*, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2017.
- Akbalık, F. Gül, "Çatışma Çözme Ölçeği'nin (Üniversite Öğrencileri Formu) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2001, 2, (16), 7-13.
- Alamdar, Suphi ve Süngü, Arzu (2017) "Samed Behrengi'nin Masallarındaki Kahramanların Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi", *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlar Birliği IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, 2017, s. 347- 362.
- Aslan, Canan "Yazınsal Nitelikli Çocuk Kitaplarının Çocuğun Gelişimindeki Yeri", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Yayına Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara Üniversitesi Basımevi: Ankara: 2007, s.190.
- Aslan, Canan, "Yaşam Gerçekliğinin Çocuklara İletilmesi Bakımından '100 Temel Eser'deki Öyküler Üzerine Bir Çözümleme", *4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi & 4. Uluslararası Çocuk Filmleri Festivali ve Kongresi*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2008, (I), s. 85-98,.
- Aslan, Canan, "Türk Çocuk Yazınında Çocuk - Yetişkin Çatışmasının Yer Aldığı Kimi Yapıtların İncelenmesi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 39. (2), 193-216.
- Asoğlu, Mustafa, *Hoşçakal Akdeniz*, Tudem Yayınları, İstanbul, 2015.
- Atilla, Mehmet, *Parktaki Gergedanlar*, Tudem Yayınları, İstanbul, 2015.
- Aydın, Betül, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Atlas Yayın Dağıtım, İstanbul, 2005.
- Basım, Nejat, Çetin, Fatih, Tabak, Akif, "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi", *Türk Psikoloji Dergisi*, 24, (63), 2009, s.21.
- Bertan, İsmet, *Hızlı Tosbi*, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2017.

Bilgin, Asude, "*Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme*", Ezgi Kitabevi, Bursa, 2008.

Buhara, Muharrem, *İnternet Canavarı I*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011.

Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel F., "*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*", Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008.

Çakman, Koray Avcı, *Almarpa'nın Gizemi*, Tudem Yayınları, Ankara, 2014.

Dayıoğlu, Gülten "Çocuk Kitaplarında Eğitsellik", *II. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Yayın Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara Üniversitesi, 2000, s. 522-535.

Dayıoğlu, Gülten, *Dünya Çocukların Olsa*, Altın Kitaplar, İstanbul, 2015.

Dayıoğlu, Gülten, *Parbat Dağı'nın Esrarı*, Altın Kitaplar, İstanbul, 2016.

Demirel, Özcan, *Eğitim Terimleri*, Ankara, 1987.

Der, Aslı, *Büyük Tuzak*, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2017.

Dilidüzgün, Selahattin, *Çağdaş Çocuk Yazını - Yazın Eğitime Atılan İlk Adım-*, Yapı Kredi Yayını, İstanbul, 1996.

Dilidüzgün, Selahattin, S. Sever, A. Öztürk, Ö. Adıgüzel, *Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını, 2002.

Eray, Nazlı, *Frej Apatmanının Esrarı*, Doğan ve Egmont Yayıncılık, İstanbul, 2016.

Erdem, Aliye, "İlköğretim Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Çocuk Kitaplarındaki Kahramanlar", *III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2012, s. 613 - 620.

Fişek, Güler O., *Çocuk Gelişimi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1983.

Güneş, Zeliha (Ed.) (2009). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.

Gürüz, D., & Temel Eğinli, A., *Kişilerarası İletişim*, (3. Baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012.

Goldstein S.B, *Construction and Validation of a Conflict Communication Scale*. J ApplSocPsychol, 1999, 29 (9): 1803-1832.

Hale, L, *Conflict Resolution Theory And Practice*, American Bar Association, New York, 1988.

Hepçilingirler, Feyza, *Türkü Çocuk*, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul, 2017.

Jandt FE, Pedersen PB, *Constructive Conflict Management*, Asia-Pacific Cases, Sage Publications, 1996, s.310.

Johnson, D.W. ve Johnson, R.T. *Teaching Children To Be Peacemakers*. Edina, Minnesota, Interaction Book Company, 1991, 1995.

Kantemir, Enise, "Çocuk Kitapları Sorunu", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, 1979, s.191-202.

Kaplan, Mevlüt, "Çocuk Kitaplarında İçerik, Resimleme, Dil ve Anlatım Özellikleri", *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, Ankara Üniversitesi, 2000, s. 551-565.

Karagöz, Saliha, *Çocuk Romanlarındaki Başkışilerin Yaşadıkları Çatışmaları Çözme Yöntemlerinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2014.

Karatay, Halit, "Karakter Eğitiminde Edebî Eserlerin Kullanımı", *Turkish Studies*, (6), 1, s. 1404.

Kavalcı, Z. *Çatışma Çözme Becerileri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Çatışma Çözme Biçimleri Üzerindeki Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.

Kavcar, Cahit, *Edebiyat ve Eğitim*, Engin Yayınevi, Ankara, 1999.

Kocabaş, İlknur, *Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri ve 1997 Yılı Kapsayan Bir Değerlendirme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2004.

Luke, J.L., Myers, C. M. (1994, Winter). TowardPeace: Using LiteratureToAidConflictResolution. **Childhood Education**, 71, (2).p. 66-69. web:http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=17&hid=108&sid= 6359edca-8f9b-4b71a508e77f65d98310%40sessionmgr7&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=9501102987 adresinden **9 Haziran 2017** tarihinde alınmıştır.

Oğuzkan, Ferhan, *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Emel Matbaacılık, Ankara, 1993.

Oğuzkan, Ferhan, *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006.

Onursal, İrem, "Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık", *Günümüz Dilbilim Çalışmaları*, (Yayına Hazırlayanlar: Ayşe Eziler Kıran, Ece Korkut, Suna Ağıldere) İstanbul, s.121 -132, 2003.

Ozan Demir, Yasemin, *Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.

Öğülmüş, Selahiddin (2002), *Ailede Çatışma Çözme Eğitimi, 2001 Yılı Aile Raporu* (Yayına Hazırlayan: İrfan Çayboylu), T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 120, 193-207.

Öğülmüş, Selahiddin, *Ben Sorun Çözebilirim: Kişilerarası Sorun Çözme Becerileri ve Eğitimi*, (2. baskı), Babil Yayıncılık, Ankara, 2004.

Öner, Uğur, *Çatışma Çözme ve Arabuluculuk Eğitimi. İlköğretimde Rehberlik*. (Editör: Yıldız Kuzgun) (2. Baskı). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.

Özbay, Murat, *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Basımevi, Ankara, 2006.

Özbay, Murat, *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Öncü Basımevi, Ankara, 2014.

Özdemir, E, *Okuma ve Metin İnceleme*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları, Yayın No: 109, Eskişehir, 1991.

Özdemir, Emin, *Yazınsal Türler*, Bilgi Yayınları, Ankara, 2002.

Özer, Kemal, *Çocukluk Anayurdum*, Can Çocuk Yayınları, İstanbul, 2013.

Özmen, Rüya Güzel. "Okuma Becerisi", **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu - Türkçe 1-8**, (hızl. Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN ve diğerleri), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

Öztürk, Orhan, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Feryal Matbaası, Ankara, 2001.

Pekkaya, B. "*Arabulucu Yolu ile Çatışmalara Çözüm Bulma, Arabuluculuk Eğitiminin Okullarda Uygulanması ve Bu Eğitimin Öğrencilerin Benlik Gelişimlerine, Liderlik Becerilerine, Saldırgan Davranışlarına ve Algıladıkları Problem Miktarına Etkisi*" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1994.

Pilav, Salim, "Çocuk Edebiyatı İlkeleri Işığında Halikarnas Balıkcısı'nın 'Yol Ver Deniz' Hikâyesi Üzerine Bir Değerlendirme" *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 202, Bahar 2014, s. 133.

Rehber, Elife, "*İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi*" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2007.

Robbins, S. P., *Örgütsel Davranışın Temelleri* (Çev. S. Ayşe Öztürk), Basım ve Yayım ETAM A.Ş. Eskişehir, 1994.

Sever, Sedat, *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2003.

Sever, Sedat, "Çocuk, Yazın ve Yaşam", *Çoluk Çocuk*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2005.

Sever, Sedat, "Demokratik Kültür Bilinci Edinimi Sürecinde Dil ve Edebiyat Öğretimi." *Yaşadıkça Eğitim*, Sayı 56, s. 2-3.

Sever, Sedat, "Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Yayıma Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2007, s.49.

Sever, Sedat, *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem Yayıncılık, İzmir, 2008.

Sınar, Alev, "Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 2006, 4, 7, 175-22.

Solak, Ömer, "Aytül Akal'ın "Babam Duymasın" Adlı Öyküsündeki Çatışma Yapısının Çocuğa Göreliliği" *V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu (9-11 Mayıs 2012) Bildiri Kitabı* (Yayın aşamasında)

Şimşek, Ömer Faruk, *Bir Grup Rehberliği Programının Öğretmenlerin Disiplin Anlayışına Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1999.

Şirin, Mustafa Ruhi, *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk Edebiyatı*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.

Şirin, Mustafa Ruhi, *Çocuk Edebiyatı Ders Notları*, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 2008-2011.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 1988.

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı, Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, Ankara, 2012.

Tosunoğlu, Mesiha, "Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 144, Ekim-Kasım-Aralık, 1999, s. 3.

Uçuk, Cahit, *Türk İkizleri*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2016.

Uysal, Zehra, *Çatışma Çözme Eğitim Programının Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Düzeyindeki Öğrencilerin Çatışma Çözme Becerilerine Etkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2006.

Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin, *Çocuk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.

Yavuzer, Haluk, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.

Yener, Mavisel, "Çocuklar İçin Üretilen Edebiyat Kitaplarına Farklı Bakış Açılarında Çözümlemeci Bir Yaklaşım: Masal, Öykü ve Şiirlerle Duygu Eğitimi", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Yayına Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2007, s.151.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı)*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2005.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı)*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2011.

Zivtci, Figen, "Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi", *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu (Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Yayına Hazırlayan: Sedat Sever, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2007, s.245.

